

НАЙ-ХУБАВОТО ОТ

Урсула ЛЕГУИН

СВЕТОША
НАРЪРДВА
СЕ
ДЪРДВА

УРСУЛА ЛЕ ГУИН СВЕТЪТ СЕ НАРИЧА ДЪБРАВА

Превод: Харалампи Аничкин

chitanka.info

ВЪВЕДЕНИЕ ОТ АВТОРА

1. С КАКВО Е ПОКРИТ ПЪТЯТ КЪМ АДА

В писанията на Фройд няма нищо, което да ми е харесало повече от неговото твърдение, че творецът получава мотивировка за своята работа от желанието „да постигне почести, власт, богатства, слава и женска любов“. Това е много успокояваща и завършена мисъл, обяснява всичко за твореца. Намирали са се дори творци, които са се съгласявали с нея. Ърнест Хемингуей, например. Той поне е казвал, че пише за пари и като уважаван, силен, богат и известен творец, обичан от жените, сигурно е бил наясно по въпроса.

Има едно друго изявление за стремежите на твореца, което, за мен, е по-малко неясно. Ето първите му две строфи:

*Пред мен богатствата не са на почит,
с насмешка гледам любовта,
за слава зъби аз не точа,
не я сънувам и в нощта.*

*И ако нявга думи на молитва
раздвижат моята уста,
ще шепнат: „Туй сърце аз искам“,
и още — „дай ми свобода!“*

Емили Бронте написала тези стихове, когато била двајсет и две годишна. Била е млада и неопитна, непознала почести, богатства, власт и слава, и сами виждате, че се е отнасяла доста неуважително към любовта („женска“ или друга). Аз обаче вярвам, че тя е била много по-подготвена от Фройд да говори за мотивацията на твореца. Той е имал теория, тя е разполагала с основание. Може би е съвсем безполезно, ако не и вредно, да се търси един-единствен мотив за стремеж толкова сложен, дълготраен и разнообразен като творчеството в областта на изкуството. Представям си, че Бронте се е приближила до него

толкова, колкото би било необходимо на когото и да е, с думичката „свобода“.

Стремежът към творчеството, в такъв случай, било от страната на твореца или от страна на публиката, е стремеж към свободата. Ако приемете това, веднага ще проумеете защо истински сериозните хора отричат и се отнасят с недоверие към изкуството, като заклеят всичките си прояви с етикета „бегство“. Плененият войник, който копае тунел, за да се измъкне от затвора, избягалият роб, и Солженицин в изгнание — те са бегълци, нали така? Тази дефиниция помага и при обяснението защо всички здрави деца могат да пеят, да танцуват, да рисуват, да си играят с думите; защо изкуството се превръща във все по-съществен елемент на психотерапията; защо Уинстън Чърчил е рисувал, защо майките пеят приспивни песни и какво не й е в ред на „Републиката“ на Платон. Това изявление е много по-полезно от онова на Фройд, макар и не чак толкова забавно.

Не съм сигурна точно какво иска да каже Фройд с „власт“ специално в този контекст. Може би е от значение, че Бронте не споменава властта, за разлика от Шели, който заявява индиректно: „Поетите са непризнатите законодатели на света...“ Това, може би, не е много далеч от мисълта на Фройд, защото се съмнявам, той да е мислил за непосредствената и носеща радост на твореца власт върху неговия материал — ваещата ръка, скокът на танцьора, властта на белетриста над живота и смъртта на героите му; по-вероятно е имал предвид силата на идеите да оказват влияние на други хора. Желанието за власт, в смисъл на власт над другите, е онова, което отклонява повечето хора от стремежа към свобода. Вероятно причината, поради която Бронте въобще не споменава властта, е че тя никога не е представлявала за нея изкушението, което е била за сестра й Шарлот. Емили въобще не се е интересувала от морала на другите, но много творци, особено творците боравещи с думи, чиито идеи трябва да бъдат изречени ясно в творбите им, се подават на това изкушение. Те започват да откриват, че могат да сторят добро на други хора. Забравят за свободата и тогава, вместо да законодателстват с високомерието на пророци като Бог или Шели, започват да проповядват.

В тази приказка „Светът се нарича Дъбрава“, която беше започната като чист стремеж към свободата и към съня, аз се поддадох на изкушението на амвона. Това изкушение е доста силно за автора на

научна фантастика, който борави много по-директно от повечето белетристи с идеи, чиито метафори се оформят от идеи или съдържат идеи и който, следователно, винаги е изправен пред опасността да обърква до неузнаваемост идеите с мненията.

Написах „Малките зелени човечета“ (първият ѝ редактор Харлан Елисън я преименува с моето доста помръкнало съгласие) през зимата на 1968 година по времето на едногодишен престой в Лондон. В течение на шейсетте години в родния си град в Щатите аз непрекъснато помагах при организирането и сама участвах в провеждането на мирни демонстрации — първо против опитите с атомни бомби, след това против продължаването на войната във Виетнам. Сама не знам колко пъти съм вървяла под дъжда по Алдърстрийт с чувството за безполезност, глупава и упорита, заедно с десет или двайсет, или сто други глупави и упорити души. Винаги присъстваха и хора, които ни снимаха — не от пресата, а странни на външен вид хора с евтини фотоапарати: Дружеството на Джон Бърч? Федералното бюро за разследване? Централното разузнавателно управление? Откачени? Кой може да каже... Постоянно им се хилех или им се плезех. Веднъж един от по-буйните ми приятели донесе фотоапарат и започна да снима фотографите.

Както и да е — имаше движение за мир, аз бях в него и това беше моят начин за действие и за изразяване на мнението ми за нравствеността и политиката, абсолютно независим от моето творчество. В Англия такъв отдушник като гостенка и чужденка през тази година аз просто няхах. А 1968 година беше тежка за всички настроени против войната. Лъжите и лицемерието се развихряха неконтролируемо, увеличаваше се също и избиването на хора. Освен това ставаше ясно, че нравствените принципи, според които се одобрява дефолиацията на горите и на зърнените насаждения и избиването на цивилно население в името на „мира“ бяха в пряка зависимост от нравствените принципи, според които се разрешава безразборното изтощаване на природните ресурси заради личните облаги или за увеличаване на Съвкупния национален продукт и избиването на живите същества по Земята в името на „човека“. Победата на морала на експлоатацията във всички общества изглеждаше толкова неизбежна, колкото и катастрофална.

И така, под влияние на това затворено в мен напрежение, се роди тази история: изтикана на бял свят, в известен смисъл, въпреки моята съзнателна съпротива. На друго място вече съм казвала, че никога не съм писала по-леко, по-гладко и, разбира се, с по-малко удоволствие.

Знаех, че поради натрапчивостта на това съчинение, най-вероятно то щеше да се превърне в проповед и усилено се съпротивлявах. Полза, все пак някаква, имаше. Нито Любоф, нито Селвър са триумф на добродетелта; сложността на тези два образа поне, в морален и психологичен план, *беше* запазена. Но Дейвидсън, без да е опростен, остава чист. Той е чист злодей — а в моята съзнателна представа чисти злодеи не съществуват, но подсъзнанието ми е на друго мнение. То надникна в себе си и измъкна оттам капитан Дейвидсън. Не се отричам от него.

Американската намеса във Виетнамската война отдавна е приключила. Действащото непоносимо напрежение е оттекло в други области. Така че морализаторските аспекти на тази история са учебийни. За тях съжалявам, но и от тях не се отричам. Тази творба трябва да оцелее или да бъде забравена въз основа на онова, което е съхранила от копнежите пораждали яростните несъгласия и протестните акции, и стремежа, съпътстван от гняв и отчаяние, към справедливост, разум, изящество и свобода.

2. СИНХРОН МОЖЕ ДА СЕ ПОЛУЧИ ПОЧТИ ПО ВСЯКО ВРЕМЕ

Преди няколко години, няколко години след като се беше появило първото издание на „Светът се нарича Дъбрава“ в Америка, имах удоволствието да се запозная с доктор Чарлс Тарт — психолог, станал много известен със своето проучване, по-късно публикувано като книга, озаглавена „Повлияни състояния на съзнанието“. Той ме попита дали за модел на атшияните в моята история съм използвала народа Сеной от Малайзия. Кой народ? — попитах аз и така той ми разказа за тези хора. Сенойците са или са били народ, чиято култура включва, и в значителна степен се основава, на системно провеждано обучение на хората да сънуват и да използват съня. В книгата на доктор Тарт е включена и една кратка статия от Килтън Стюарт — „Теория на сънищата в Малая“.

Закуската в сенойната къща наподобява сеанс в клиника за сънолечение — бащата и по-големите деца изслушват и анализират сънищата на всички деца... Когато някое дете съобщи за сън, в който е падало, възрастните реагират с ентузиазъм: „Това е чудесен сън, един от най-хубавите сънища, които човек може да сънува. Къде падна и какво откри?“

В сънищата на сенойците има смисъл, действие и творчество. Възрастните сънуват преднамерено, за да разрешат проблеми от междуличностен характер или породените от конфликт на културите. Те излизат от съня с нова песен, ново сечиво, нов танц, нова идея. Състоянието на будуване и на сънуване имат еднаква стойност, като едното въздейства на другото като допълващ елемент.

От статията се разбира — по-скоро по това, което е пропуснато, отколкото по директните описания, — че сред сенойците мъжете са „великите съновидци“. Дали това означава, че жените са социално

непълноценни или тяхната роля (както при атшияните) е равнозначна и компенсаторна, не е ясно. Нито пък се споменават представите на сенойците за божественост, свръхестественост и т.н. Заявено е само, че не практикуват магьосничество, въпреки че са склонни да оставят съседните народи да си мислят, че се занимават с това, за да обезсърчат евентуални завоеватели.

Те са изработили система на междуличностни отношения, която от психологическа гледна точка може би отговаря на нивото на нашите постижения в сфери като телевизията и ядрената физика.

Подразбира се, че сенойците не са водили войни и сред тях не е имало убийства в продължение на неколкостотин години.

Това са те — дванайсет хиляди — занимават се със земеделие, лов, риболов и сънуват в джунглите по планините на Малайзия. Или поне са били там през 1935 година, може би. Докладът на Килтън Стюарт никога не е бил подкрепян с други професионални материали, които да са ми известни. Живели ли са някога там, и ако са живели, дали все още са там? В световремето, искам да кажа, в онова, което ние по един фантастичен начин сме нарекли „реален свят“. В съновремето, разбира се, те са там и тук. Бях си въобразила, че измислям свои собствени въображаеми чуждоземци, а аз само съм описвала сенойците. Ако се потърси по-дълбоко в съзнанието, освен капитан Дейвидсън, ще се открият и други. Мълчаливите хора, които не убиват, също са там. Изглежда там има още много неща, нещата от които се боим най-много (и затова отричаме), нещата от които най-много се нуждаем (и затова отричаме). Чудя се дали не можем да започнем да се вслушваме в своите сънища и в сънищата на своите деца.

„Къде падна и какво откри?“

Портланд, 1976 година

ГЛАВА ПЪРВА

Двете новини от изминалия ден изплуваха в съзнанието на капитан Дейвидсън, когато се събуди, и той продължи да лежи в тъмното за да ги преосмисли.

Добрата новина бе пристигането на новата партия жени. Просто не беше за вярване. Вече бяха тук, в Централ, на двайсет и седем светлинни години от Земята, според измерителната система НАФАЛ, и на четири часа път от лагера Смит, ако се лети с хеликоптер. Това беше втората партия женски за разплод, предназначени за колонията Ню Таити — все здрави и чисти — двеста и дванайсет глави първокласна човешка порода, или поне достатъчно първокласна.

Лошата новина бе съобщението от остров Смит за слабата реколта, ерозията засегнала обширни терени, катастрофалното безплодие. Образът на двеста и дванайсетте пищни, готови за леглото, едрогърди фигурки се стопи в съзнанието на Дейвидсън под напора на дъждовните струи, размиващи преораната почва в кал, която като червеникав бульон се стичаше по скалите в размътеното от дъжда море. Ерозията бе започнала още преди самият той да напусне остров Смит, за да поеме ръководството на лагера Смит и благодарение на необикновената си визуална памет — според учените определения „ейдетична“ — той и сега си спомняше всичко това прекалено ясно. Изглежда онзи самохвалко Кийс беше прав и май трябваше да се оставят повече дървета там, където се предвижда развитие на селското стопанство, но той и досега не можеше да разбере защо при отглеждане на соя трябва да се хабят площи за някакви дървета, ако към поддържането на почвата се подходи с научни методи. В Охайо не беше така. Като искаш да отглеждаш царевица — седиш царевица, а не разхищаваш място за дървета и разни подобни.

Но всъщност Земята си беше една опитомена планета, а Ню Таити не беше, той беше тук именно за да я опитоми. Щом в момента остров Смит представлява пустош от скали и дерета, той трябва просто да се отпише като загубен. Започваш наново с друг остров и

постигаш значително по-добри резултати. Нищо не може да ни спре — ние сме мъже. Много скоро ще разбереш какво значи това, забравена и проклета от Бога планета, помисли си Дейвидсън и се усмихна в тъмнината, защото обичаше да се захваща с трудни задачи. Беше си казал „мъже“, но се сети за жените и в съзнанието му отново нахлуха стройни фигурки на усмихнати жени.

— Бен! — ревна той и седна в леглото, като спусна босите си крака на голия под. — Гореща вода готова, бързо бързо!

Собственият му рев го разбуди напълно. Протегна се, почеса се по гърдите и като навлече шортите си, излезе на огряната от слънцето поляна пред колибата. Движеше се с лекота. Беше едър, мускулист човек и изпитваше радост от движението на добре тренираното си тяло. Бен, който беше неговият личен хор, както обикновено вече бе пригответил врялата вода на огъня и, както обикновено, клечеше наблизко вперил погледа си в нищото. Хорите не можеха да спят, те просто си седяха и гледаха с празен поглед.

— Закуска, бързо бързо! — викна Дейвидсън и взе бръснача си от грубоскованата маса, където хорът го бе оставил заедно с кърпата за лице и огледалото.

Този ден предстоеше доста работа, тъй като бе решил в последната минути преди да стане, да прелети до Централ и лично да добие представа от новите жени. Нямаше да издържат дълго — какво са двеста и дванайсет жени за близо двете хиляди мъже, и както при първата партида, повечето от тях бяха „колониални булки“, докато само двайсетина или трийсетина бяха дошли като „обслужващ отдиха персонал“. Но тези момичета наистина бяха от породата на стръвниците и той имаше намерение да бъде пръв в дългата опашка на чакащите поне при една от тях. Усмихна се само с лявата половина на лицето си, докато дясната остана неподвижна под острието на стържещия бръснач.

Хорът се размотаваше като че имаше цял час на разположение, за да му донесе закуската.

— Бързо бързо! — викна Дейвидсън и Бен се напегна в усилието си да представи ленивото си тътрене за стегната походка.

Бен беше висок около метър и козината на гърба му беше по-скоро бяла отколкото зелена. Беше стар и прекалено глупав дори за обикновен хор, но Дейвидсън знаеше как да го командва.

Доста хора въобще не знаеха как да се справят с хората, докато Дейвидсън никога не бе имал трудности с тях — можеше да опитоми който и да е хор, стига да прецени, че вложеното усилие ще е оправдано. Обаче не си заслужаваше да се изразходва толкова енергия. Докарай достатъчно хора, организирай производството на машини и роботи, изгради ферми и градове, и нуждата от хора ще отпадне напълно.

И толкова по-добре. Защото този свят — Ню Таити, буквално казано, бе създаден за хора. След изсичане и почистване на горите и превръщане на терена в плодородна почва за производство на зърно, след премахването на мрачната примитивност, дивашината и невежеството, тук щеше да стане рай — истински Едем. Един свят, много по-добър от износената вече Земя.

И той ще бъде неговия свят. Защото точно това беше Дон Дейвидсън, това бе заложено в него — да бъде укротител на светове. Не обичаше да се хвали, но знаеше на какво е способен. Просто така бе създаден — знаеше какво иска и как да го получи.

И винаги го получаваше.

Закуската го загря отвътре. Доброто му настроение не можеше да бъде помрачено дори от вида на Кийс Ван Стен — тлъст, бял, с очи изпъкнали като сини топки за голф върху разтревоженото му лице, който идваше към него.

— Дон — започна Кийс без да поздрави, — дърварите пак са били дивеч в Зелената полоса. В задната стая на общежитието има осемнайсет чифта еленови рога.

— Никой никога не е успявал да попречи на браконьерите да браконьерстват, Кийс.

— Но ти можеш да им попречиш. Нали затова живеем като във военно положение, нали затова армията управлява тази колония — за да се спазват законите.

Фронтална атака от Пухи Шкембето! Почти комедия.

— Добре — поде Дейвидсън дълбокомислено, — мога да ги спра. Но виж какво, аз се грижа за хората, това ми е работата, както ти сам каза. Всъщност от значение са хората, а не животните. Ако с малко ловуване извън закона те си помагат, за да облекчат клетия си животец, аз съм готов да замижа с едното око. И те имат право да се забавляват по някакъв начин.

— Нали си имат развлекателни игри, спортове, хобита, филми, видеозаписи на всички значителни спортни състезания от миналия век, алкохол, марихуана, хапчета и дори нова партида жени в Централ. За онези, които не са доволни от лишените в известна степен от въображение армейски постановки за хигиеничен хомосексуализъм. Разглезена пасмина са твоите фронтови герои и съвсем нямат нужда от задоволяване на „възстановителния“ си нагон чрез изстребване на рядък местен животински вид. Ако не предприемеш нещо, ще докладвам за сериозно нарушение на Протокола за екологична защита в рапорта си до Капитан Гози.

— Може, щом смяташ, че е необходимо — отвърна спокойно Дейвидсън, тъй като никога не губеше присъствие на духа. Жалка картина представляваше европейецът от типа на Кийс с пламналото си лице на човек, който не е в състояние да овладее емоциите си. — Нали това ти е работата. Няма да ти се сърдя. Нека на Централ решат кой е прав. Разбирам, че искаш да опазиш това място такова, каквото е било, Кийс. Като един голям национален горски резерват. За да му се любуват, да го изучават. Чудесно, ти си специът по тези въпроси, а ние сме простосмъртни изпълнители, които си вършат работата. Земята има нужда от дървен материал, и то сериозна нужда. Ние намираме дървен материал на Ню Таити. И така — ние сме дървари, нали разбираш? Пунктът, по който имаме най-сериозни различия, е че в твоята скала на приоритетите Земята съвсем не е на първо място, а за мен е точно обратното.

Този път сините топки за голф го гледаха малко изкосо.

— Така ли било? Значи искаш и този свят да се превърне в образ и подобие на Земята? В бетонова пустиня?

— Като казвам Земята, Кийс, имам предвид хората. Хората. Ти си се загрижил за елените, дърветата, храстите. Чудесно! Това ги е работата. Но аз обичам да гледам нещата в перспектива, да ги подреждам по значение, а от най-голямо значение, поне засега, са хората. Ние вече сме тук и ето защо този свят ще ни се подчинява. И харесва ли ти или не, трябва да приемеш този факт, просто светът е устроен по този начин. Слушай, Кийс, ще отскоча до Централ, за да погледна новите колонистки. Искаш ли да дойдеш с мен?

— Не, благодаря, капитан Дейвидсън — отказа специът, и се отправи към лабораторията.

Беше просто вбесен. Разстроил се беше заради някакви си елени. Великолепни животни бяха, наистина. В паметта на Дейвидсън изплува първия елен, който беше видял тук, в Земята на Смит — голяма червена сянка, почти два метра висока при шията, с корона от прибрани златни рога. Пъргаво, изящно животно, най-прекрасният дивеч, който човек може да си представи.

На земята използваха робоелени дори в резерватите в Скалистите планини и Хималаите, тъй като истинските вече почти бяха изчезнали. А тези зверове бяха мечтата на ловеца и затова нямаше да им се размине. Какво пък, дори и дивите хори ги биеха със смешните си малки лъкове. Елените бяха дивеч и съвсем естествено беше ловците да ги преследват, но това бе последното нещо, което мекушавият Кийс можеше да разбере.

Всъщност той беше доста умен, но не беше реалист, липсваше му решителност. Просто не можеше да разбере, че трябва да участва в играта с победителите, иначе непременно губеше. А победител винаги е човекът, винаги! Вечният конквистадор.

Дейвидсън продължи да крачи през поселището. Утринното слънце блестеше в очите му. В топлия въздух се носеше сладостния аромат на сурово дърво и пушек. Прекалено спретнато изглеждаше всичко наоколо за дърварско поселище. Обитателите му — двеста мъже — бяха усвоили доста голям район от дивата гора само за три земни месеца.

Лагерът Смит се състоеше от две големи полусфери от ламаринопласти, четирийсет дървени хижи построени с помощта на хората, дъскорезницата и голямата пещ, чийто син пушек се разнасяше над огромната площ, покрита с пънове и нарязани трупи. На възвишението над селището се намираше летателната площадка с големият сглобяем хангар за хеликоптерите и тежкотоварната техника. Това беше всичко. Но когато пристигнаха, тук нямаше нищо. Дървета. Една тъмна дъбрава от скупчени, преплитащи се дървета, безкрайна и безсмислена. Една мързелива река, притисната в душното си корито от дърветата, няколко колиби на хора, скрити между дърветата и още — елени, космати маймуни и птици. И дървета. Корени, стволоче, клони, вейки, листа, листа отгоре и отдолу, листа в лицето и в очите, безкрайно много листа и безкрайно много дървета.

По-голямата част от Ню Таити бе покрита с вода — едно топло плитко море, чиято повърхност се нарушаваше тук-таме от рифове, островчета, архипелази и петте големи Земи, които бяха разположени във формата на арка с дължина около две хиляди и петстотин километра в северната кватросфера. И всички тези парченца и късчета суша бяха покрити с дървета. Океан или дървета — на Ню Таити друг избор нямаше. Вода и слънце, или мрак и листа.

Но тук бяха пристигнали хора за да сложат край на мрака и да превърнат тази сган от дървета в безупречно нарязани талпи, които на Земята се ценяха повече от злато. Буквално повече от злато, защото то можеше да бъде извадено от морската вода и изпод ледовете на Антарктида, а дървен материал там не можеше да се намери. Дървеният материал можеше да се получи само от дървета, а той наистина беше необходим лукс на Земята. Ето защо горите по другите планети се превръщаха в дървен материал. Двеста мъже с роботриони и самодвижещи се хаспели бяха отворили вече широката дванайсет километра просека върху остров Смит само за три месеца.

Най-близките до лагера пънове из просеката вече се превръщаха в бяла прахан. Обработени с химикали те щяха да се превърнат в богата торна пепел, готови за пристигането на постоянните заселници селските стопани на Смит. И на земеделците нямаше да им остане нищо друго, освен да засадят семената и да чакат да покълнат.

Това вече беше правено. Само по себе си беше странно, но всъщност бе доказателството, че Ню Таити е предопределена за заселници. Тук всичко беше пристигнало от Земята преди около един милион години и еволюцията се бе придвижвала по толкова познат път, че веднага се различаваха бор, дъб, орех, кестен, ела, зеленика, ябълка, ясен, както и елени, птици, мишки, котки, катерички, маймуни.

Естествено хуманоидите от Хайн-Давенант твърдят, че те са свършили това по същото време когато са колонизирали Земята, но ако човек слуша тези извънземни, ще разбере, че претендират да са заселили всички планети в Галактиката и да са изобретили всичко — от секса до габърчетата.

Теориите за Атлантида бяха много по-реалистични и това наистина можеше да бъде загубената колония на Атлантида. Но хората бяха измрели и най-близкото себеподобие, което се бе развило от клона

на маймуните вместо тях, бяха хората — високи по един метър и покрити със зелена козина.

За извънземни те почти отговаряха на стандарта, но като хора бяха истински провал. Просто си бяха сбъркани. Може би след още един милион години щяха да се оправят, но конквистадорите бяха пристигнали и еволюцията не се движеше вече с темпото на случайните мутации по веднъж на хилядолетие, а със скоростта на междузвезден кораб от Земната космическа флотилия.

— Хей, капитане!

Дейвидсън се обърна и макар реакцията му да се бе забавила само с микросекунда, това беше достатъчно, за да го ядоса. Имаше нещо в тази нещастна планета, нещо в слънцето и в леко забуленото небе, в меките ветрове понесли уханието на листна плесен и цветен прахец, нещо, което те кара да се унасяш — замотаеш се някъде и се замислиш за конквистадори, за съдбата и за други глупости, докато започнеш да действаш тъпо и бавно като някой хор.

— Добро утро, Ок — отвърна ясно и високо Дейвидсън на бригадира на дървосекачите. Черен и жилав като стоманен кабел, Окнанауи Набо беше пълна физическа противоположност на Кийс, но и той изглеждаше не по-малко разтревожен.

— Ще ми отделиш ли половин минутка?

— Разбира се. Какво те притеснява, Ок?

— Мръсните му копеленца!

Подпряха се на една от оградите стъкмени от релси. Дейвидсън запали първата си цигара за деня. Слънцето пробиваше с топлите си лъчи синкавите ивици пушек. Гората зад лагера, недокосната от човешка ръка ивица широка около четиристотин метра, изпращаше онези слаби, непрекъснати, пропукващи, припискващи, неспокойни, виещи и метално звънки звуци, с които утрото пълни горите. Тази просека можеше да бъде в Айдахо през 1950 година. Или в Кентъки през 1830. Или в Галия 50 години преди Христа. „Тий-ует“ — долетя далечен писък на птица.

— Искам да ми се махнат от главата, капитане.

— Хорите ли? Какво значи това, Ок?

— Просто да ги пуснем да си вървят. И насила не могат да изработят в дъскорезницата толкова, че да си покрият разносните или

да ми компенсират главоболията, които постоянно ми създават. Те просто не работят.

— Работят, стига да знаеш как да ги накараш. Нали те построиха лагера.

Изсеченото като от обсидиан лице на Окнанауи си остана мрачно.

— Сигурно си успял да си изработиш подход към тях. Аз го нямам — каза той и след като помълча продължи. — В курса по приложна история, който минахме докато ни обучаваха за работа в космическите колонии, твърдяха, че робството никога не е давало добри резултати, излизало неикономично.

— Прав си, но това не е робство, моето момче. Робите са хора. Като отглеждаш крави, наричаш ли го робство? Не. И резултатите са добри.

Бригадирът кимна вяло, но каза:

— Много са дребнички. Опитах се да уморя от глад най-ленивите, а те просто си седят и гладуват.

— Дребни са, наистина, но не се оставяй да те заблудят, Ок, много са яки и са ужасно издръжливи. Освен това нямат чувство за болка като хората. Ето това забравяш, Ок. Мислиш си, че да удариш някого от тях е все едно да удариш дете, но повярвай ми, те изпитват онова, което изпитва и робот, ако го удариш. Ето ти, например, си чукал някои от женските и знаеш — те като че ли не изпитват нищо, нито удоволствие, нито болка. Просто си лежат там като матраци, независимо какво правиш ти. Всичките са такива. Вероятно нервите им са устроени по-примитивно, отколкото на хората. Като на рибите, например. Ще ти разкажа една откачена история по този случай. Когато бях в Централ, преди да дойда тук, един от опитомените мъжкарите се нахвърли върху мен. Знам, разправят, че никога не се биели, но този изглежда беше превъртял, просто луд за връзване, и добре че не беше въоръжен, иначе щеше да ме убие. Но аз почти трябваше да го унищожа преди да се откаже. И въпреки това продължаваше да налита срещу мен. Отнесе невероятно много бой, а сякаш въобще не го усети. Също като бръмбар, който трябва да настъпиш няколко пъти, защото той така и не е разбрал, че е размазан. Погледни тук! — И Дейвидсън наведе нископодстриганата си глава, за да покаже една сплескана бучка зад ухото си. — Едва не получих

сътресение на мозъка. А той го направи след като вече му бях счупил ръката и лицето му беше заприличало на пихтия от боровинки. И продължаваше да налита! Ето какво, Ок, хората са мързеливи, тъпи, подли и не изпитват болка. С тях трябва да се държиш твърдо и никога да не се отпускат.

— Не заслужават толкова внимание, капитане. Гадни, лениви зелени копелдачета! Не искат да се бият, не искат да работят, нищо не искат. Освен да ми лаят по нервите.

Недоволството на Окнанауи беше примесено с някаква жизненост, което обаче не прикриваше решителната му непримиримост. Не искаше да бие хората, защото бяха много по-дребни — това вече си беше изяснил, а сега го разбра и Дейвидсън и се съгласи. Той знаеше как да се справя с хората си.

— Виж какво, Ок, опитай така — подбери подстрекателите и им кажи, че ще им удариш по една доза халюциноген, какъвто и да е — те и без това не ги различават. Но се плашат от тях. Не преигравай, разбира се, и това ще даде резултат — гарантирам ти го?

— Защо се плашат от халюциногена? — любопитства бригадирът.

— Откъде да знам? Защо жените се плашат от плъхове. Не търси разум у жените и хората, Ок. Всъщност, затова отивам в Централ тази сутрин. Да ти подбера ли някоя кучка?

— Само не пипай две-три от тях докато си взема отпуската — ухили се Ок.

Покрай двамата мина група хори, нарамили дълга, 30 на 30 греда за клуба, който се строеше долу край реката. Дребните фигурки тътрузеха крака под тежестта, като мравки помъкнали мъртва гъсеница, с някакво абсурдно униние. Окнанауи ги проследи с поглед и каза:

— Истината е, капитане, че ми се повдига от тях.

Странна забележка за корав и уравновесен човек като Ок.

— Напълно съм съгласен с теб, Ок. Те не заслужават нито да си губиш времето с тях, нито да рискуваш. Ако го нямаше онзи досадник Любоф и полковникът не страдаше от манията да спазва устава до последната буква, мисля, че можехме просто да разчистваме районите, в които се настаняваме, вместо да прилагаме този режим на доброволен труд. И без това някой ден те ще бъдат унищожени, така че

колкото по-скоро, толкова по-добре. Просто натам вървят нещата. Примитивните раси трябва да отстъпят пред цивилизованите. Или да бъдат асимилирани от тях. Но абсолютно сигурно е, че ние не можем да асимилираме толкова много зелени маймуни. И както казваш, с този ум, който все пак имат в главите си, никога няма да можем да им се доверим. Като онези едрите маймуни, които са живели в Африка — как се наричаха...

— Горили ли?

— Точно така. Тук бихме се чувствали много по-добре без хората, както в Африка се справяме много по-добре без горилите. Те само ни пречат. Но Старото Куку нарежда да се използва труда на хората и ние използваме труда на хората. Само че до известно време, нали така? Ще се видим довечера, Ок.

— До довечера, Капитане.

Дейвидсън отиде да вземе хоптера си от щаба на лагера — дървен куб със страна четири метра, скован от борови талпи и обзаведен с две бюра, резервоарче за студена вода и лейтенант Бирно, който поправяше някакво уоки-токи.

— Внимавай да не ни пламне лагерът, Бирно!

— Докарай ми една кучка, Капитане. Да е блондинка с гърди 85, талия 44 и ханш 90 сантиметра.

— Боже мой, само толкова ли?

— Обичам ги стройни, а не разплути. Ей такива — и Бирно очерта предпочитания си обем във въздуха.

С усмивка на лицето Дейвидсън продължи към хангара. Като се издигна с хоптера над лагера, погледна надолу — детски кубчета, пътечки като на скица, осеяни с трупи площадки и всичко се смалвяваше с набирането на височина, докато погледът му обхвана все още недокоснатите гори на големия остров, а отвъд тях тъмно и светлозелените нюанси на прострялото се до хоризонта море. Лагерът Смит приличаше на малко жълто петънце, прашинка върху огромния зелен килим.

Около пладне, след като беше пресякъл проливите Смит и гористите, дълбоко насечени хребети на Северния централен остров, той пристигна в Центравил. Приличаше му на град — и как иначе, след трите месеца прекарани в горите. Имаше истински улици и истински огради — беше се появил в началото, при създаването на

колонията преди четири години. Въобще не можеше да се усети какъв нескопосан градец като от времената на завладяването на прериите всъщност беше, докато не се погледне на юг, на около половин миля и не се види издигащата се над осеяните с трупи и бетонни площадки самотна златна кула, по-висока от която и да е сграда в Центравил. Корабът не бе голям, но тук изглеждаше огромен. Беше само една лонча — кораб за приземяване, всъщност корабна лодка. Истинският обслужващ кораб на НАФАЛ „Шакълтън“ си стоеше на височина половин милион километра, горе, в орбита. Лончата беше само един намек, само връхчето на айсберга, който представляваше величието, мощта, изключителната прецизност и неповторимост на междוזвездната комуникационна техника на Земята.

Ето защо при вида на кораба, пристигнал от дома, в очите на Дейвидсън се появиха сълзи и той не се срамуваше от тях. Той беше патриот, така бе устроен.

Но малко след това, докато вървеше из улиците на този пограничен град (както някога ги наричаха) и погледът му нямаше на какво да се спре нито в единия, нито в другия им край, той започна да се усмихва. Защото жените бяха там, наистина, и се познаваше, че са съвсем свежи. Повечето бяха облечени в дълги тесни поли, на краката си носеха големи, подобни на галоши обуца, в различни цветове — червено, виолетово или златисто жълто, а блузите им падаха в свободни дипли от злато или сребро. Нямаше ги вече щедро отворените деколтета — модата се бе променила, за съжаление. Прическите представляваха натрупана високо върху главата коса, непременно напръскана с лепкавата смес, която се използваше в момента. Адски грозно! Но такова нещо с косите си биха могли да направят единствено жени, чиято цел е да бъдат още по-съблазнителни. Дейвидсън се усмихна на една дребна, но едрогърдеста евроафриканка, с коса по-голяма от главата ѝ, но не получи усмивка в отговор, а само едно поклатане на отдалечаващия се ханш, което сигнализираше съвсем откровено: „Следвай ме, следвай ме, следвай ме!“ Но той не тръгна след нея. Поне за момента.

Отиде в Щаба на Централ — стандартна сграда от химически споени панели и пластмасови разделителни плоскости с четирийсет канцеларии, десет хладилни устройства и оръжейна в приземието. Там Дейвидсън се представи в командния пункт на Централната

колониална администрация на Ню Таити. Запозна се с двама души от екипажа на лончата, регистрира заявката си за полуроботизирано устройство за белене на корите на дърветата в отдела по горите и си уреди среща със стария си приятел Джуджу Серенг в бара „Луау“ точно в четиринайсет нула нула.

Пристигна в бара час по-рано от уговорката, за да си подложи малко храна за предстоящото пиене. Там беше Любоф с две момчета, облечени във флотски униформи, някакъв вид спецове пристигнали с лончата на „Шакълтън“. Дейвидсън нямаше много високо мнение за флотата. Това бяха хора с прекалено високи претенции, които се развяваха от звезда към звезда и оставяха мръсната, кална и опасна работа върху повърхността на планетите на армията. Но военните са си военни и наистина беше много странно, че Любоф се държи толкова приятелски с хора, които са в униформа. Той говореше и както обикновено ръкомахаше. Като мина покрай него, Дейвидсън го тупна по рамото и каза:

— Здравсти, Радж, приятелю, как е животът? — и продължи нататък без да изчака гримасата на погнуса, въпреки че не му се искаше да я пропусне.

Наистина омразата на Любоф към него беше нещо смешно. Може би човекът си бе малко по-женствен, както се случва при много интелектуалци, и не понасяше отявлената мъжественост на Дейвидсън. Но Дейвидсън нямаше намерение да си губи времето в култивиране на омраза към Любоф, той просто не заслужаваше такова усилие.

В Луау сервираха прекрасен еленов стейк. Какво ли биха си казали на Земята, ако видеха, че един човек само изяде по килограм месо на едно ядене. Нека си смучат своите соеви зърна, горките.

След това Джуджу пристигна точно според очакванията на Дейвидсън с най-добрите от новите момичета — две сочни красавици, но не от булките, а от момичетата на отдиха. Старата колониална администрация понякога наистина се справяше много добре. Предстоеше дълъг, горещ следобед.

На връщане към лагера Дейвидсън прелетя над пролива Смит на едно ниво със слънцето, което се бе отпуснало върху огромна златна постеля от леки облачета над морето. Той си пееше и се въртеше в пилотската седалка. Земята на Смит се появи обвита в лека мъгла. Над лагера се издигаше пушек — тъмно петно, сякаш в пещта за отпадъци

бе попаднал петрол. Не можеше да различи сградите през него. Едва когато слезе на нивото на площадката за кацане, видя овъгления корпус на реактивното устройство, разбитите хоптери, изгорения хангар.

Веднага вдигна хоптера обратно във въздуха и прелетя толкова ниско над лагера, че можеше да се блъсне във високия комин на пещта за отпадъци, единственото нещо, което все още стърчеше изправено. Всичко друго беше унищожено — дъскорезницата, пещта, складовете, щаба, колибите, бараките, лагера на хората. Всичко! Черни обгорели греди, които все още пушеха. Но това опустошение не беше причинено от горски пожар. Гората си стоеше наоколо, зелена, съвсем близо до тлеещите останки на постройките.

Дейвидсън се върна до площадката, приземи се, започна да търси мотора, но от него беше останал само един черен обгорял скелет сред пушещите останки на хангара и машините. Изтича по пътеката надолу към лагера. Като мина покрай радиопункта изведнъж се осъзна и без да изгуби дори крачка в колебание, скочи встрани от пътеката зад изтърбушената барака. Там спря и се заслуша.

Нямаше никой, цареше пълна тишина. Пожарите отдавна бяха угаснали. Само огромните купища дървен материал все още пушеха и изпод пепелта и черните овъглени буци проблясваха огънчета. Тези овални купчини пепел бяха имали стойността на златото. Но от овъглените скелети на бараките и колибите не се вдигаше пушек, а в пепелта се търкаляха кости.

Клекнал зад радиопункта, Дейвидсън размишляваше трескаво и трезво. Имаше две възможности. Първо: нападение от друг лагер — някой от офицерите от Кралския лагер или от Ню Ява да е превъртял и да се е опитал да направи общопланетарен преврат. Второ: нападение, организирано някъде извън планетата. Той си представи златната кула на космическата площадка в Централ. Но ако „Шакълтън“ бе минал в частни ръце, защо ще започнат с унищожаването на малък лагер вместо да окупират направо Центравил? Не, това е истинска агресия, пришълци. Някоя непозната раса или може би сетийци, или хаитяни, решили да превземат Земяните колонии. Никога не бе имал доверие на тези прекалено интелигентни хуманоиди. Това трябва да е било извършено с топлинна бомба. А техниката на агресорите — реактивни лончи, летателни апарати, заряди — спокойно може да е била скрита на някой остров или риф някъде в югозападната кват-росфера.

Трябваше да се върне до хоптера си и да вдигне тревога. След това да огледа всичко наоколо, да разузнае, така че да може да съобщи в щаба своята оценка за действителното състояние на нещата. Вече се изправяше, когато чу гласовете.

Не бяха човешки гласове. Пискливи, меки, неразбираеми. Пришълци.

Хвърли се по корем зад пластмасовия покрив на пункта, който лежеше деформиран от топлинната вълна като крило на прилеп, притаи дъх и се заслуша.

Четири хори минаха на няколко метра от него по пътеката. Бяха диви хори, съвсем голи, ако не се смятаха кожените колани, по които висяха ножове и торбички. Никой не носеше нито късите гащета, нито кожените нашийници, които се раздаваха на опитомените хори. Доброволците в лагера сигурно бяха изгорени заедно с хората.

Подминаха малко неговото скривалище, като продължаваха да говорят на бавния си неразбираем език. Дейвидсън притаи дъх. Не искаше да го усетят. Но какво, по дяволите, правеха тук тези хори? Можеха да бъдат само шпиони или разузнавачи на агресорите.

Един от тях се обърна и посочи на юг докато говореше. Дейвидсън видя лицето му и го позна. Всички хори си приличаха, но този беше по-различен. Самият той се бе разписал върху това лице преди по-малко от година. Това беше онзи побъркан, който го бе нападнал в Централ, онзи самоубиец — любимецът на Любоф. Какво, по дяволите, правеше тук?

Дейвидсън започна трескаво да търси решение. Както винаги, реагира бързо. Изправи се съвсем внезапно, висок, спокоен, с оръжие в ръка.

— Вие хори, на място! Никакво движение!

Гласът му изплющя като камшик. Четирите дребни фигурки замръзнаха. Онзи с обезобразеното лице го погледна през развалините с огромните си празни очи, от които бе изчезнала всякаква светлинка.

— Отговори веднага. Този огън — кой запали?

Отговор не последва.

— Отговори сега, бързо бързо! Няма отговор — паля първи! После друг друг! Ясно? Този огън — кой запали?

— Ние изгорихме лагера, капитан Дейвидсън — отвърна онзи от Централ със странно мек глас, който напомни на Дейвидсън за някакъв

човек. — Всички хора са мъртви.

— Вие сте причинили пожара? Какво значи това? — Той безуспешно се мъчеше да си припомни името на белязания нещастник.

— Тук имаше двеста човека. Деветдесет роби от моите хора. Деветстотин мои хора дойдоха от гората. Първо избихме хората на място в гората, където сечаха дървета. После избихме тези тук, докато къщите горяха. Мислех, че и вие сте убит. Радвам се, че ви виждам, капитан Дейвидсън.

Това беше някаква лудост и естествено абсолютна лъжа. Не беше възможно да са избили всички — Ок, Бирно, Ван Стен и другите двеста души — някой трябва да се е спасил. Та нали хората имаха само лъкове и стрели? Както и да е, хората не биха могли да направят това. Хорите не се биеха, не убиваха, не водеха войни. Те бяха неагресивен подвид, нещо като изкуствени мишени, които не отвърщат на агресивни действия, и те в никакъв случай не можеха да осъществят с един удар такова клане на двеста души. Това беше лудост. Тежкото мълчание, слабият дъх на изгоряло, топлината на падащия здрач, бледозелените лица с неподвижни очи, които гледаха право в него — всичко това беше някакъв ненормален, лош сън-кошмар.

— Кой направи това за вас?

— Деветстотин от моите хора — отвърна белязаният, а говорът му беше неприятно подражание на човешка реч.

— Не, не това. Кой друг? За кого работите? Кой ви каза какво да правите?

— Жена ми ни каза.

И точно тогава Дейвидсън усети издайническото напрежение в позата на съществото отсреща, но то скочи върху него така леко и ловко, че изстрелът му мина встрани, като едва опърли ръката или рамото му, вместо да го плесне точно между очите. И хорът вече беше върху него — на половината на ръста му и теглото му, но все пак го повали с масата на тялото си, защото той бе разчитал на оръжието си и не очакваше атака. Ръцете му бяха слаби, жилави, с груба козина, и докато се съпротивляваше на яката хватка на Дейвидсън, пееше.

Озова се по гръб, прикован, обезоръжен, отгоре му се бяха надвесили четири зелени муцуни. Белязаният все още пееше — някакво бездиханно квакане, но с мелодия. Другите трима слушаха оголили белите си зъби в усмивка. Никога не бе виждал хор да се смее,

никога не бе поглеждал отдолу към лицето на някой хор. Винаги бе гледал отгоре, отгоре надолу, от върха! Опита да не се съпротивлява, защото за момента това беше излишно губене на сили. Колкото и малки да бяха, те го превъзхождаха по брой, а белязаният бе взел неговото оръжие. Трябваше да изчака. Но в него се надигаше някаква болка, някакво напрежение, от което тялото му се стягаше и разпускате в конвулсии против волята му. Малките ръце го държаха прикован без видимо усилие, а малките зелени лица стърчаха усмихнати над него.

Белязаният завърши песента си. После коленичи върху гърдите на Дейвидсън, с нож в едната ръка и с оръжието на Дейвидсън в другата.

— Не можеш да пееш, капитан Дейвидсън, нали така? Тогава можеш да изтичаш до хоптера си, да отлетиш и да кажеш на полковника си в Централ, че този лагер е изгорен и всички хора са избити.

Кръв, същата поразително червена човешка кръв, засъхваше по козината на дясното рамо на хора и ножът се тресеше в зелената му лапа. Острите черти на обезобразеното лице се бяха приближили съвсем до лицето на Дейвидсън и той можеше да забележи странната светлина, която гореше дълбоко в черните очи. Но гласът бе станал мек и тих.

Пуснаха го.

Той се изправи предпазливо, все още зашеметен от удара, който белязаният му бе нанесъл с тялото си. Хорите се бяха отдръпнали от него, знаеха, че обсегът на удара му е два пъти по-голям от техния, но белязаният не бе единствения въоръжен — към корема му беше насочен втори пистолет. Държеше го Бен, неговият собствен хор Бен, малкото сиво смотано копеле, както винаги с тъпо изражение на лицето си, но държеше пистолет. Трудно е да обърнеш гръб на два насочени пистолета, но Дейвидсън успя да го направи и тръгна към площадката.

Зад него някой викна високо и отсечено дума на езика на хората, а друг каза: „Бързо бързо!“ След това се разнесе странен звук, като чирикание на птици, което трябваше да е смехът на хората. Прозвуча изстрел и остави следа вдясно от пътеката. Господи, не беше честно, те

бяха с пистолети, а той въобще не беше въоръжен. Започна да тича. Можеше да надбяга всеки хор. Те не знаеха как да стрелят.

— Бягай! — чу далече зад себе си приглушения глас.

Беше белязаният... Селвър — това беше името му. Сам, така го наричаха хората, докато Любоф не попречи на Дейвидсън да му покаже как заслужава да се отнасят с него и не го превърна в свой любимец. Тогава започнаха да го наричат Селвър. Господи, какво значи всичко това? Какъв е този кошмар? Той тичаше, пулсът му отекуваше в слепоочията, бягаше без да забележи златистите багри на пушека в настъпващата вечер. До пътеката имаше труп, който не бе забелязал на идване. Не беше изгорял. Приличаше на бял балон с изпуснат въздух. С широко отворени сини очи. Не смееха да убият него, Дейвидсън. Не бяха стреляли повторно. Това бе невъзможно, не можеха да го убият. Ето го и хоптерът, неговото спасение, блестящ и мамещ, и той скочи в кабината и веднага излетя, преди хората да са опитали да направят каквото и да било. Ръцете му трепереха, но не много, само от временна уплаха. Не можеха да го убият. Направи широк кръг над хълма, след това се върна бързо в нисък бръснещ полет като търсеше четиримата хори. Но сред неразборията от останките на лагера не се забелязваше никакво движение.

Тази сутрин тук бе имало лагер. Двеста души. Сега имаше само четирима хори. Той не бе сънувал всичко това. Не можеха просто да изчезнат, там бяха, криеха се. Той отвори носа на хоптера пред картечницата и разрови с изстрели изгорялата земя, простреля дупки в зелените листа на дърветата, нашари с картечни откоси овъглените кости и студените трупове на своите хора, на разбитите машини и на гниещите бели пънове. Връща се неколkokратно, докато мунициите му се изчерпаха и картечницата спря изведнъж като в секнал по средата спазъм.

Дейвидсън отново усети ръцете си стабилни, почувства някакво облекчение с цялото си тяло и разбра със сигурност, че не сънува. Отправи се обратно през проливите, за да отнесе новината в Централ. Докато летеше, лицето му започна да се отпуска и прие отново нормалните си, спокойни черти. Не можеха да обвинят него за това нещастие, защото дори не е бил там, когато се е случило. Може би щяха да оценят значението на това, че хората са извършили нападението си в негово отсъствие, като са знаели, че ще претърпят

провал, ако той е бил там, за да организира отбраната. Това щеше да даде поне един добър резултат. Щяха да постъпят така, както трябваше да постъпят по начало — да почистят планетата за настаняване на хората. Сега дори Любоф не можеше да им попречи да унищожат хората, особено след като разберат, че любимецът на Любоф е предводител на клането. Ще възприемат тактиката „унищожение на плъхове“ за известно време, а може би, само може би, ще възложат изпълнението на задачата на него. При тази мисъл можеше да се усмихне, но лицето му запази спокойствие.

Здрачът бе обагрил в сивкаво морето отдолу. Отпред се разстилаха възвишенията на острова и сумрак покриваше дълбоките гънки, множеството потоци и гъстия листак на дъбравите.

ГЛАВА ВТОРА

Под напора на вятъра листата се багреха във всички цветове на ръждата и залеза — кафявочервени, бледозелени. Дебелите и ръбести коренища на върбите спускаха зеленясалите си от мъх пипала чак до водата, която също като вятъра се мъknеше бавно, на леки талози, през препятствията на скалите, коренищата, провисналите клони и окапалите листа.

Нямаше ясна посока, нямаше лъч, непречупен в гората. Всичко бе белязано от клони и листа — вятъра, водата, слънцето, звездите — сложна плетеница от сенки.

Под клоните минаваха пътечки — виеха се край стволите на дърветата, прескачаха корените. Не вървяха направо, огъваха се пред всяка пречка, гъвкави и пробивни като нервни окончания. Земята не беше суха и твърда, а влажна и пружинираща, продукт на взаимодействието на живи твари с продължителния и сложен процес на отмирането на листата и дърветата. И от богатата почва на това гробище се извисяваха трийсетметрови дървета редом с мънички гъбки, чийто шапчици не покриваха повече от сантиметър.

Във въздуха се носеше тайнствен, неопределим сладникав аромат. Погледът никога не стигаше далеч, освен нагоре, през клоните, където проблясваха звездите. Нямаше нищо чисто, сухо, неплодородно, пусто. Липсваха примамки за очите, нищо не можеше да бъде обхванато с един поглед, нямаше какво да бъде отделено със сигурност от общата маса. Багрите на ръждата и залеза се редуваха в провисналите листа на върбите. И трудно можеше да се каже дали те са кафени-кавочервени, червеникавозелени или просто зелени.

Селвър се появи на пътеката, която се виеше покрай потока. Вървеше бавно и често се препъваше в корените на върбите. Забеляза унесен в дрямка старец и спря. Старецът погледна към него през дългите листа на върбите и го видя в своите сънища.

— Ще ме приемете ли във вашата обител, почтени съновидецо? Пристигам отдалеч.

Старецът остана неподвижен. Селвър приклекна встрани от пътеката близо до потока. Отпусна ниско глава, защото беше изтощен и трябваше да спи. Бе вървял пет дни.

— На съновремието ли принадлежиш или на световремието? — попита го старецът след като дълго мълча.

— На световремието.

— Ела с мен тогава.

Старецът се изправи пъргаво и изведе Селвър по криволичещата пътека от върбовата горичка на по-сухо място, обрасло с дъб и трънак.

— Взех те за бог. — каза той докато крачеше напред. — Пък и ми се струва, че съм те виждал и преди, може би в някой сън.

— Но не и наяве. Аз съм от Сорнол и никога не съм идвал по тези краища.

— Градът ни се нарича Кадаст. Аз съм Коро Мена. От рода на Тръните.

— А моето име е Селвър, от рода на Ясена.

— Има от Ясеновите между нас, както мъже, така и жени. Има и от сватовите ви родове — Брезови и Зеленикови. Нямаме жени от Ябълковите. Но ти не си дошъл да търсиш жена, нали?

— Жена ми умря — отвърна Селвър. Стигнаха до Мъжката обител на възвишение сред млади дъбове. Спряха и пропълзяха вътре през входния тунел. Огън осветяваше вътрешността и старецът се изправи, но Селвър остана както си беше — на лакти и колене. Не можеше да се изправи. Сега, когато бе намерил помощ и удобства, тялото му, изстрадало от понесеното напрежение, отказа да му се подчинява. То се отпусна, очите му се затвориха и Селвър с облекчение и благодарност потъна във великия мрак на съня.

В Мъжката обител на Кадаст се погрижиха за него. Повикаха Лечител, за да превърже раната на дясната му ръка. Цяла нощ Коро Мена и лечителят Торбър останаха край огъня. Повечето от другите мъже бяха при жените си. По пейките бяха останали само няколко млади, все още обучаващи се съновидци, но и те се бяха унесли в дълбок сън.

— Не знам какво би могло да причини такива белези по лицето на човек — зачуди се Лечителят, — а още по-малко тази рана на ръката му. Много странна рана.

— Странна машина носи на кръста си — припомни му Коро Мена.

— Видях я и не я видях.

— Оставих я под неговата пейка. Прилича на лъснато желязо, ала не е ръчна изработка.

— От Сорнол идва, нали така ти каза?

И двамата замълчаха. Коро Мена чувстваше, че го притиска необясним страх и потъна в сънищата, за да намери причината за него, защото той бе стар и умееше да прави това. В съня му се разхождаха великани, тежки и зловещи. Сухите им люспести крайници бяха повити с плат. Очите им бяха малки, блестяха като калаени мъниста. Зад тях пълзяха огромни неща от лъснато желязо. Дърветата на пътя им падаха като покосени.

Изсред дърветата изтича човек, крещеше силно, по устата му имаше кръв, той тичаше по пътеката към Мъжката обител на Кадаст.

— Няма почти никакво съмнение — каза Коро Мена докато изплуваше от съня си. — Дошъл е през морето направо от Сорнол, или пък е дошъл пеш по брега на Келме Дева от нашата земя. Според хора пътували дотам великани има и на двете места.

— Ще продължат ли да го следват? — попита Торбър.

Никой не отговори на въпроса му, защото това не бе въпрос, а съобщение за една възможност.

— Ти си виждал вече великаните, Коро, нали?

— Веднъж — отвърна старецът.

И потъна в сън. Тъй като беше твърде стар и нямаше вече предишната си сила, от време на време се унасяше в дрямка.

Настъпи ден, мина пладне. Пред Мъжката обител се събра потеря за лов, весело чуруликаха дечица, а женският говор беше като ромон на поток.

Пресипнал глас подвижна на Коро Мена от вратата. Той изпъзля от входа, вечерните лъчи на слънцето го огряха. Отвън го посрещна сестра му, която видимо се наслаждаваше на приятния аромат понесен от вятъра, но въпреки това лицето ѝ оставаше строго.

— Събуди ли се странникът, Коро?

— Все още не, Торбър се грижи за него.

— Трябва да изслушаме неговия разказ.

— Сигурен съм, че скоро ще се събуди.

Ибор Дендеп се намръщи. Тя бе вождът в Кадаст и се тревожеше за своите хора, но не искаше да безпокои ранен човек, нито пък да обиди съновидците като настоява да влезе в тяхната обител.

— Не можеш ли да го събудиш, Коро? — попита тя след малко.
— Ами ако... го преследват?

Не можеше да спряга чувствата на сестра си в едно със своите, не ги разбираше. Безпокойството ѝ се прехвърли и върху него.

— Ще опитам, ако Торбър разреши.

— Постарай се да научиш бързо какво знае. Как ми се иска да беше жена и да можеше да говори разумно.

Странникът се бе разбудил и се мятеше трескаво в полумрака на Мъжката обител. В очите му се разминаваха необузданите сънища на болестта. Но той седна в постелята и заговори съвсем овладяно. Докато го слушаше Коро Мена почувства нещо странно — сякаш костите му се свиваха навътре и се опитваха да избягат от тази ужасна история, от тази новина.

— Името ми беше Селвър Тийле, когато живеех в Ешрет на Сорнол. Градът ни беше разрушен от юмените, когато изсекоха дърветата от нашия район. Заедно с жена ми Тийле попаднахме сред онези, които те принудиха да им служат. Един от тях я изнасили и тя умря. Нападناх юмена, който я уби. Тогава той щеше да убие и мен, но друг от тях спаси живота ми и ме пусна на свобода. Напуснах Сорнол, където не остана град, на който юмените вече да не са посегнали. Дойдох тук, на Северния остров, и живях на брега на Келме Дева в Червените дъбрави. Скоро юмените дойдоха и там и започнаха да секат света. Унищожиха и следващия град Пенле. Изловиха сто мъже и жени и ги принудиха да им служат и да живеят в кошара. Но мен не успяха да хванат. Заживях с другите, избягали от Пенле в тресавищата северно от Келме Дева. Понякога ходех нощем в кошарата, построена от юмените. Казаха ми, че онзи е бил, онзи когото се бях опитал да убия. Отначало мислех да опитам пак или поне да освободя хората от кошарата. Но през цялото време гледах как дърветата падат, виждах как светът се оголва и остава да гние. Мъжете можеха да избягат, но жените бяха заключени, за тях това беше невъзможно, пък и започваха да умират една след друга. Говорих с хората, които живееха в района на тресавищата. Бяхме обзети от страх и гняв и не можехме да се освободим нито от страха, нито от гнева и след дълги сънища, и след

като дълго работихме по нашия план, излязохме през деня и избихме юмените в Келме Дева със стрели и ловни копия, изгорихме техния град и техните машини. Не оставихме нищо. Но онзи бе отпътувал нанякъде. Върна се сам. Аз му пях и го пуснах.

Селвър потъна в мълчание.

— И после? — прошепна Коро Мена.

— После от Сорнол се появи летящ кораб и ни подгони в гората, но не откри нито един от нас. Затова я запалиха. Но заваля дъжд и тя не пострада много. Повечето от хората освободени от кошарите, заминаха още по на север и на изток към хълмовете на Холе, защото ни беше страх, че много юмени ще започнат да ни преследват. Аз тръгнах сам. Юмените ме познават, разбирате ли, знаят лицето ми, а това ме плаши. Плаши и всички около мен.

— От какво е раната ти? — попита Торбър.

— Онзи ме простреля с едно от техните оръжия, но аз пях над него и го пуснах.

— Успял си сам да повалиш великан? — въпросът изкриви устните на Торбър в жестока усмивка. Просто му се искаше да повярва в това.

— Не бях сам, а с трима ловци и с неговото оръжие в ръка. Ето го!

Торбър се отдръпна от блестящия предмет. Известно време никой не продума. Най-сетне Коро Мена каза:

— Много черно е това, което ти ми казваш, а пътят води надолу. Съновидец ли си в своята обител?

— Бях. В Ешрет вече нямаме обител.

— Това е все едно и също, един с друг говорим на Стария език. Сред върбите на Астра ти първи ме нарече съновидец. Такъв съм. А ти сънуваш ли, Селвър?

— Вече много рядко — отвърна Селвър, спазвайки катехизиса привел почтително своето обезобразено и тръпнещо в спазмите на треската лице.

— Буден ли?

— Буден.

— Добре ли сънуваш, Селвър?

— Не много добре.

— Ловиш ли съня с ръце?

— Да.

— По своя воля ли го изтъкаваш, оформяш, направляваш, следваш, започваш и прекъсваш.

— Понякога, не винаги.

— Можеш ли да следваш пътя на своя сън?

— Понякога, но понякога ме е страх.

— Че кого не го е страх? Значи при теб не е съвсем зле, Селвър.

— Не, съвсем зле е — вметна бързо Селвър, — нищо хубаво не е останало.

И започна да се тресе. Торбър му даде да пие настройка от върба и го накара отново да си легне. Коро Мена все още не бе задал въпросите на предводителката си, и въпреки нежеланието си той коленичи до болния и го запита:

— А великаните, юмените както ги наричаш, ще стигнат ли по твоите следи дотук, Селвър?

— Не съм оставил следи. Никой не ме е виждал между Келме Дева и вашия дом в продължение на шест дни. Няма никаква опасност.

И той отново направи опит да се изправи.

— Чуйте ме добре. Вие не виждате опасността. Че и как бихте могли да я видите. Та вие не сте извършили онова, което съм извършил аз. Никога не сте го сънували дори. Да причините смъртта на двеста души. Те няма да ме преследват, но могат да преследват всички ни. Да ни подгонят, както ловците гонят диви зайци. В това се състои опасността. Може да се опитат да избият всички ни. Да избият нас — всички хора.

— Легни!

— Не, не бълнувам. Това е самата истина и самият сън. В Келме Дева имаше двеста юмени и те са мъртви. Ние ги убихме. Убихме ги, все едно че не бяха хора. Няма ли те да направят същото с нас? Убивали са ни поединично, сега ще ни избиват тъй както повалят дърветата — със стотици, стотици, стотици...

— Успокой се — каза Торбър. — Такива неща се случват само в трескавите сънища. В Света не се случват.

— Светът винаги е нов — вмъкна Коро Мена, — колкото и стари да са неговите корени. Селвър, разкажи ни за тези същества. Какви са? Приличат на хора и говорят като хора. Не са ли хора наистина?

— Не зная. Избиват ли хората хора, освен в пристъп на лудост? Избиват ли се зверовете от един и същи вид? Само насекомите! А тези юмени ни убиват безразборно, както ние убиваме змиите. Онзи, който ме научи, каза, че се избиват един друг при свади, а също тъй и групово, като при бой на мравки. Самият аз не съм виждал това, но зная че не жаят онзи, който се моли за живота си. Посичат и приведената шия, виждал съм го. В тях живее желанието да убиват и затова реших, че е по-добре самите те да са мъртви.

— И всички човешки сънища — изрече Коро Мена от сянката, в която седеше с кръстосани крака — ще се променят. Никога няма да бъдат същите, аз никога няма да мина по същата пътека, по която дойдох вчера с теб, по пътеката от върбовата горичка, по която съм вървял цял живот. Всичко е променено. Ти си минал по нея и всичко се е променило. Преди този ден, онова което трябваше да вършим, бе справедливото. Пътят, по който трябваше да вървим, бе правият път и водеше у дома. Къде е сега нашият дом? Защото ти си извършил онова, което е трябвало да извършиш, а то не е добро. Убил си хора. Виждал съм ги преди пет години в долината Лемган, където пристигнаха с летящ кораб. Бях се скрил и ги наблюдавах — шест великана. Видях, че говорят, оглеждат скалите и растенията, и готвят храна. Те са хора. Но ти си живял сред тях. Кажи ни тогава, Селвър, сънуват ли?

— Само като децата, докато спят.

— Не се ли обучават на това?

— Не. Понякога говорят в съня си и лечителите се опитват да използвал това при лечението, но никой от тях не е обучен и не е вещ в съновиденията. Любоф, онзи който ме чеше, разбра, когато му показях как да сънува, и въпреки всичко дори тогава наричаше времето в Света реално, а времето в Съня — нереално, като че в това беше разликата между тях.

— Извършил си онова, което е трябвало да извършиш — повтори думите си Коро Мена след кратко мълчание.

През сенките погледът му срещна очите на Селвър. Породеното от отчаяние напрежение по лицето на Селвър се стопи. Обезобразената му уста се отпусна и той отново легна по гръб без да каже нищо. След малко вече спеше.

— Той е бог — заяви Коро Мена.

Торбър кимна, приел с облекчение оценката на стареца.

— Но не като другите, не е като Преследвача, нито като Приятеля, който няма лице, нито като Жена, която се разхожда из гората на сънищата. Той не е Стража на входа, нито Змията. Той не е Свирача на лира, нито Готвача, нито Ловеца, въпреки че като тях се явява във Времето на света. Може и да сме сънували Селвър в последните няколко години, но вече няма да го сънуваме. Той е напуснал Времето на сънищата. В Гората, през Гората идва той, където падат листа, където падат дървета. Бог, който познава Смъртта, бог, който убива и не се преражда.

Предводителката изслуша всичко, което Коро Мена съобщи и предрече. Вдигна под тревога целия Кадаст, накара всички семейства да се приготвят за изнасяне с опакована храна и готови носилки за старите и болните. Изпрати на юг и на изток млади жени да разузнаят има ли някакви известия за юмените. Около града постоянно дежуреше група ловци, въпреки че другите излизаха свободно всяка нощ, както обикновено.

Когато Селвър укрепна, тя настоя той да излезе от Мъжката обител и да разкаже историята си — как юмените избивали поробения народ на Сорнол и унищожавали горите. Как хората на Келме Дева избили юмените. Тя накара жените и несънуващите мъже, които не разбират тези неща, да ги чуят отново, докато ги проумеят и се изплашат.

Защото Ибър Дендеп беше практична жена. Когато Великия съновидец, брат ѝ, каза че Селвър е бог, Носител на промените, Мост между двете реалности, тя повярва и предприе съответните действия.

Самият съновидец носеше отговорността да прояви внимание, за да бъде сигурен, че преценката му е вярна. А тя носеше отговорността за лова, кога да вземе решенията и как да действа. Тя преценяваше какво трябва да се направи и поемаше грижата то да бъде изпълнено.

— Всички градове в гората трябва да чуят — каза Коро Мена.

И така предводителката разпрати своите бързоноги момичета, а предводителките на другите градове разпратиха своите бързоноги момичета. Известието за погрома в Келме Дева и името на Селвър преминаха през Северния остров, отвъд морето към другите земи, от глас в глас или изписано — не много бързо, защото горските хора нямаха други пратеници освен бързоногите момичета. Но и това беше достатъчно.

На Четиридесетте земи не живееше един единствен народ — там имаше повече езици, отколкото земи, като всеки приемаше различен диалект във всеки град, където се говореше.

Неизброими бяха различията в поведението, морала, обичаите, занаятите. По физически черти жителите на петле Големи земи се различаваха — хората от Сорнол бяха високи, бледи и добри търговци; хората от Рийшуел бяха ниски, мнозина бяха покрити с черна козина и се хранеха с маймунско месо, и така нататък и така нататък.

Но климатът беше почти еднакъв навсякъде и горите не се различаваха, а морето — никак. Любопитството, редовните търговски връзки и необходимостта да се намери съпруг или съпруга от подходящо дърво, поддържаха постоянното движение на хората между градовете и земите. Затова имаше известна прилика между всички, освен между най-крайните разновидности — полупознатите по слухове острови на варварите от далечния Изток и Юг.

По всичките четиридесет земи жените управляваха градовете и селищата и в почти всеки град имаше Мъжка обител. В Обителите съновидците говореха Стария език, а той малко се различаваше от земя до земя. Рядко го научаваха жени или мъже, които си оставаха ловци, рибари, тъкачи, дюлгери — онези, които сънуваха мънички сънища извън Мъжката обител. И тъй като почти всички писания бяха на този език на Мъжката обител, когато предводителките изпращаха бързоногите си момичета със съобщенията, писмата вървяха от Обител на Обител и бяха превеждани от съновидците на старите жени, също както ставаше и с другите документи, слухове, проблеми, митове и сънища. Но единствено старите жени правеха избора дали да им се вярва или не.

Селвър се намираше в малка стая в Ешсен. Вратата не беше заключена, но той знаеше, че ако я отвори, при него ще влезе някакво зло. А докато я държи затворена, всичко ще бъде наред.

Лошото бе, че имаше млади дървета — цяла градина с фиданки — засадени пред къщата. Не плодни или орехови дръвчета, а някакви други — не можеше да си спомни какъв вид точно. Той излезе, за да види какъв вид са дърветата — всички лежаха изпотрошени, изтръгнати от почвата. Селвър подхвана сребристото клонче на едно дърво, от счупения му край бликна кръв.

— Не, не тук, не пак, Тийле — каза той. — О, Тийле, ела при мен преди да умреш.

Но тя не дойде. Само смъртта ѝ беше там, пречупена бреза, отворена врата.

Селвър се обърна и тръгна бързо обратно към къщата. Откри, че тя е построена над земята, като къщите на юмените — много висока и много светла. Пред другата врата, отвъд просторната стая, бе дългата улица на Централ, града на юмените. Пистолетът висеше на пояса на Селвър. Ако се появи Дейвидсън, той може да го застреля. Изчака от вътрешната страна на отворената врата, като поглеждаше към огряната от слънцето улица. Дейвидсън се появи огромен, но побягна толкова бързо, че Селвър не можеше да го задържи на прицел, докато той кръстосваше като луд широката улица, много бързо и все по-близо и по-близо. Пистолетът беше тежък. Селвър натисна спусъка, но огън не се появи, и в пристъп на гняв и обзет от ужас той хвърли пистолета, а с него и съня.

Отвратен и потиснат Селвър плю и въздъхна.

— Лош сън ли бе това? — попита Ибър Дендеп.

— Всички сънища са лоши и са все еднакви — отвърна той, но дълбокото му безпокойство и терзание намаляха още докато говореше. Спокойните утринни лъчи на слънцето се промъкваха накъсани през нежните листа и клони на брезовата дъбрава на Кадаст. Предводителката плетеше кошница от черноствола папрат, защото обичаше пръстите ѝ да бъдат заети с работа, докато Селвър лежеше до нея в полусънна Дрямка.

Вече петнайсет дни беше в Кадаст и раната му заздравяваше, все още спеше много, но за първи път от месеци насам бе започнал да сънува отново буден — редовно, не само веднъж или два пъти на ден и нощ, а в истинския пулс и ритъм на съновиденията, които трябваше да се явяват десет до четиринайсет пъти в денонощния цикъл. И колкото и лоши да бяха сънищата, изпълнени с ужас и срам, той ги посрещаше с радост. Бе се уплашил, че се е откъснал от корена си, че е отишъл прекалено далеч в мъртвата земя на действието, за да може да намери пътя си обратно към изворите на действителното. И ето, въпреки че водата бе много горчива, той отново утоляваше своята жажда.

След съвсем кратък миг пак се озова срещу Дейвидсън, сред пепелищата на изгорелия лагер, но вместо да му пее, този път го удари

с камък през устата. Зъбите на Дейвидсън се изпотрошиха, измежду белите парченца рухна кръв.

Сънят беше полезен, директно изпълнение на желанията му, но той го спря, тъй като го бе сънувал многократно още преди да срещне Дейвидсън сред пепелищата на Келме Дева. И много пъти след това. Единственото, което този сън не носеше, бе облекчение. Глътка чиста вода. А Селвър имаше нужда от горчивината. Той трябваше да се върне обратно, но не в Келме Дева, а в дългите ужасни улици на чуждия град наречен Централ, където бе нападнал Смъртта и бе претърпял поражение.

Ибър Дендеп си тананикаше, докато работеше. Тъничките й ръце, покрити с копринен зеленикав пух посребрен от годините, преляха чевръсто черните жилави пръчки. Припяваше песничка за събирачката на папрат, моминска песен: „Събирам си папратови стъбълца, а мисля дали ще се върне той при мен...“

Немощният и старчески глас прекъсваше като песента на щурец. Листата по брезите трептяха, огрени от слънцето. Селвър положи глава на ръцете си.

Брезовата горичка беше почти в центъра на Кадаст. От града тръгваха осем пътеки и като нишки извиваха между дърветата. Във въздуха се носеше ароматът на пушек от запалено дърво, между редеещите клони в южния край на гората се промъкваше дим от домашен комин, проточил се като синя прежда между листата.

При внимателно оглеждане сред дъбовете се забелязваха покривите на къщите на няколко стъпки над земята. Не бяха повече от двеста, но бе трудно да се преброят. Строени от дърво, къщите бяха почти три четвърти вкопани в земята, натъкмени между коренищата на дърветата като бърлога за язовци. Талпените покриви бяха уплътнени с плетеници от малки клончета, борови иглики, тръстика и мъх. Бяха добра изолация, не пропускаха вода и почти не се забелязваха.

Цялата гора и всичките осемстотин души съществуваха някак около тази брезова горичка, където Ибър Дендеп бе седнала да оплете своята кошничка от папрат.

Птичка кацнала сред клончетата над главата й, изписука сладостно. Но наоколо имаше много повече звуци, които хората създаваха в ежедневието си, защото петдесет-шейсет непознати, предимно млади мъже и жени, се бяха появили постепенно в

последните няколко дни, привлечени от присъствието на Селвър. Някои бяха от други градове на Севера, други бяха участвали с него в унищожението на Келме Дева. Дотук ги бяха довели слуховете за него. И въпреки това нито повикванията, нито глъчката около жените, които се къпеха и децата, които си играеха край потока, не бяха толкова силни като сутрешните песнопения на птиците, жуженето на насекомите и общия шум на живата гора, част от която беше и селището. Приблужи се едно младо момиче от Ловците с цвят на бледи брезови листа.

— Дошло е съобщение от Южния бряг, майко — каза то. — Вестоноската е в Женската обител.

— Доведете я тук, след като се нахрани — каза спокойно Предводителката. — И говори по-тихо, Толбър! Не виждаш ли, че той спи?

Момичето се поспря, откъсна голямо листо див тютюн и го положи внимателно върху очите на Селвър, за да ги предпази от яркия сноп слънчеви лъчи, промъкнали се косо към лицето му. Лежеше с полуотпуснати длани, обезобразеното му лице обърнато нагоре, уязвимо и някак глуповато. Велик мечтател, заспал като дете. Но Ибър Дендеп наблюдаваше лицето на момичето. То бе озарено от жалост и ужас, ала в мъчителната полусянка се долавяше и още нещо — преклонение.

Толбър бързо се измъкна навън. След малко се появиха две старици с пратеничката. Движеха се в редица, една след друга, стъпваха тихо през слънчевите петна, осеяли пътеката. Ибър Дендеп вдигна ръка, жест за всички да пазят тишина. Пратеничката се отпусна на земята и притихна. Прошарената ѝ с кафяви петна зелена козина бе прашна и потна — беше тичала дълго и бързо.

Старите жени приседнаха и притихнаха под слънчевите лъчи. Седяха като два стари сивозелени камъка с искрящи живи очи.

Селвър се пребори с някакво неконтролируемо видение в съня си, извика като в силна уплаха и се събуди.

Отиде да пийне вода от потока и, когато се върна, с него дойдоха още шест или седем от онези, които винаги го следваха. Предводителката остави своето недовършено плетиво и каза на вестоноската:

— Бъди добре дошла сред нас, и вече можеш да говориш.

Тя стана, отправи лек поклон към Ибър Дендеп и изрецитира съобщението си:

— Идвам от Третхат. Моите думи са от Сорброн Дева, а там са стигнали чрез моряците от Пролива, които са ги научили от Бротър в Сорнол. Те могат да бъдат чути от всички в Кадаст, но трябва да бъдат изречени пред човека на име Селвър от рода Ясенов от Ешрет. Ето и самите думи: Има нови великани в големия град на великаните в Сорнол и много от новите са женски. Жълтият огнен кораб се качва горе и слиза долу на мястото, което се наричаше Пеха. В Сорнол знаят, че Селвър от Ешрет е изгорил града на великаните в Келме Дева. Великите мечтатели от заточените в Бротър са сънували великани по-многобройни от дърветата по Четиридесетте Земи. Това са всичките думи на посланието, което нося.

След като напевната ѝ рецитация приключи, настъпи тишина. Птицата, вече малко по-отдалеч, проточи едно „Ует-ует?“ като че да опита как звучи.

— Много лошо време в Света — каза една от старите жени, докато разтриваше подутото си от ревматизма коляно.

Сива птица излетя от огромния дъб, който маркираше северната граница на града и се издигна нагоре, описвайки кръг под ленивия напор на утринния ветрец. Всички градове си имаха по едно такова дърво, приютило големите сиви хвърчила с криле. Те бяха градската санитарна служба. Малко пълничко момченце изтича от брезовата горичка подгонено от по-голямата си сестра. И двамата писукаха като прилепи. Момченцето падна и се разплака. Момиченцето го повдигна от земята и изтри сълзите му с едно голямо листо. И хванати за ръце те отново се скриха в гората.

— Имаше един наречен Любоф — каза Селвър на Предводителката. — Говорил съм за него на Коро Мена, но на теб не съм. Когато онзи вече ме убиваше, Любоф ме спаси. Любоф ме излекува, след това ме освободи. Той искаше да знае всичко за нас и аз му съобщавах онова, за което ме питаше, а той ми казваше всичко, за което питах аз. Веднъж го запитах как ще оцелее расата му, след като имат толкова малко жени. Той ми отвърна, че населението, там откъдето идват, се състои наполовина от жени, но мъжете няма да доведат жени в Четиридесетте земи, докато не подготвят мястото за тях.

— Докато мъжете не подготвят място за жените ли? Май доста ще трябва да почакаат — рече Ибор Дендеп. — Приличат ми на хората в брястовия сън, които идват със задника напред и глави обърнати назад. Та те превръщат гората в сух бряг!

В езика ѝ не съществуваше дума за пустиня.

— И наричат това подготовка за пристигането на жените? Първо тук трябва да пристигнат жените, но може би при тях жените са Великите съновидки, кой знае. Те са изостанали, Селвър, те са ненормални.

— Не може всички хора от един народ да са ненормални.

— Но те сънуват само като спят, нали тъй каза? Ако искат да сънуват, когато са будни, взимат отрови, така че сънищата им подивяват, нали тъй каза? А какво по-ненормално от това? Те не различават времето в Съня от времето в Света, също като малките деца. Може би си мислят, че след като убиеш дърво, то отново ще се съживи?

Селвър поклати глава. Той все още говореше на Предводителката, като че ли двамата бяха сами в брезовата горичка, в гласа му се чувстваше някакво колебание, някакъв унес.

— Не, те разбират смъртта много добре, само че наистина не виждат нещата, както ги виждаме ние. Но знаят повече и разбират повече от нас за доста неща. Любоф разбираше едва ли не всичко, което му казвах. А много от онова, което ми казваше той, аз не можех да разбера. И причината за това не е езикът им, който аз разбирам. Аз говоря неговия език и той научи нашия. Ние описахме заедно двата езика. И въпреки това имаше неща, които той говореше, но които аз никога няма да разбера. Той каза, че юмените са отдалече извън тази дъбрава. Това е ясно. Каза, че искат гората — дърветата — за дървен материал, а земята, за да я засадят с трева.

Гласът на Селвър, макар и все още приглушен, започваше да отеква по-рязко. Хората, насядали сред сребристите дървета, го слушаха внимателно.

— Това също е ясно на онези, които са видели как те посичат нашия свят. Той каза, че юмените са същества като нас, че ние всъщност се родеем, също като червената сърна и сивият елен, които са от един род. Каза, че пристигат от друго място, което не е Дъбрава. Там всички дървета са изсечени. Имат слънце, но не нашето слънце,

което е звезда. Всички тези неща, както виждате, не ми бяха ясни. Повтарям неговите думи, но не знам какъв е техният смисъл. Но това няма голямо значение. Ясно е едно, че искат нашата гора. На ръст са двойно по-големи от нас, притежават оръжия много по-далекобойни от нашите, както и огнемети и летящи кораби. Сега са докарали още жени, ще имат и деца. Вече са около две, може би три хиляди, предимно в Сорнол. Но ако изчакаме едно или две поколения, те ще се размножат, броят им ще се удвои, ще се утрои. Те убиват мъже и жени, не жаят живота на онези, които искат да живеят. Те не могат да се надпяват. Оставили са корените си някъде, може би в онази гора, от която идват, в онази гора без дървета. Ето защо взимат отрова, за да освободят сънищата в себе си. Но от нея само се опиват или им прилошава. Никой не може да каже със сигурност дали са хора или нехора, дали са нормални или ненормални. Но и това няма значение. Трябва да бъдат принудени да напуснат гората, защото са опасни. Ако не си отидат сами, трябва да бъдат прогонени с огън от земите, да бъдат изгорени, както изгаряме мравуняците на жилещите мравки по местата на нашите градове. Ако чакаме, пушека ще ни погълне и ще бъдем изгорени. Те могат да ни прегазят така, както ние прегазваме мравките. Веднъж видях една жена — това беше, когато изгориха моя град Ешрет — да ляга на пътеката пред един юмен, за да го помоли за живота си, а той стъпи на гърба ѝ и счупи гръбначния ѝ стълб, след което я подритна настрани, като че ли беше умряла змия. Аз видях това. Ако юмените са хора, то те са хора неспособни или ненаучени да сънуват и да действат като хора. Затова продължават да живеят в мъчения, да убиват, да унищожават, подгонени от боговете в самите тях, които не знаят как да освободят, но се опитват да изтръгнат и да отрекат. Ако са хора, то те са зли, отрекли се от собствените си богове, уплашени, че ще видят собствените си лица в мрака. Предводителко на Кадаст, изслушай ме!

Селвър внезапно се изправи в цял ръст сред насядалите жени.

— Време е, тъй мисля аз, да се прибера в собствената си земя Сорнол, при онези, които са в изгнание, при онези, които са в робство. Кажи на всички, които сънуват за град, изгарящ в пламъци, да ме последват в Брогор.

Той се поклонил на Ибър Дендеп и си тръгнал от брезовата горичка, все още накуцвайки, все още с превързана ръка, но походката

му вече бе по-пъргава, главата му стоеше изправена и така изглеждаше по-цял, по-снажен от другите мъже. Младежите бързо го последваха.

— Кой е той? — попита вестоноската от Третхат без да откъсва очи от него.

— Човекът, за когото беше твоето послание — Селвър от Ешрет — богът сред нас. Виждала ли си някога бог, дъще?

— Когато бях десетгодишна, свирачът на лира дойде в нашия град.

— Старият Ертел, да. Той беше от моето дърво и от Северен Вали като мен. И така, ти сега видя втори бог, при това по-голям. Разкажи на хората си в Третхат за него.

— А той кой бог е, майко?

— Той е нов — отвърна Ибър Дендеп, гласът ѝ беше изсушен от годините. — Синът на горския пожар, братът на загиналите. Той е онзи, непрероденият. А сега вървете всички, всеки в своята обител. Вижте кой ще заmine със Селвър, погрижете се за храна. Оставете ме за малко сама. Пълна съм със знамения като някой изкуфял стар мъж. Трябва да сънувам.

Тази нощ Коро Мена вървя със Селвър до мястото, където се бяха срещнали за първи път — под върбите край потока. Много хора следваха Селвър на юг — общо около шейсет — цяла войска, каквато повечето не бяха виждали събрана на едно място. Голямо раздвижване щеше да настане, и много още щяха да се присъединят към тях по пътя към мястото, където щяха да прехвърлят морето, за да достигнат Сорнол. Селвър бе заявил своята привилегия да се усамоти като мечтател за през нощта. Той тръгваше сам. Онези, които го следваха, щяха да го настигнат на сутринта. А след това, като част от тълпата и всичко, което правеше тя, нямаше да има никакво време за бавното и дълбоко потопяване в Големия сън.

— Ето тук се срещнахме — каза старецът и спря между провисналите клони, забулен в отпуснатите ниско листа — и тук се разделяме. Това място ще се нарича Дъбравата на Селвър, безсъмнено, от всички, които ще вървят по нашите пътеки.

Селвър помълча малко, застинал неподвижен като дърво, а неспокойните листа около него губеха сребристия си блясък и потъваха в мрака, докато облаци закриваха звездите.

— Ти си по-уверен в мен, отколкото съм аз самият — отрони най-сетне гласът му някъде в мрака.

— Да, уверен съм, Селвър. За себе си почти не сънувам вече. И защо ми е? За мен почти не са останали нови неща. А онова, което исках от живота си, го получих. И много повече. Целия си живот съм получил. Дни, многобройни като листата на дърветата. Аз съм едно старо, кухо дърво. Само корените ми още са живи. И затова сънувам само онова, което сънуват всички хора. Нямам мечтания, нямам желання. Виждам това, което е. Виждам как плодът зрее на клона. Четири години продължи да зрее този плод в дълбоко засаденото дърво. Ние всички живяхме в страх четири години, дори ние, които живеем далеч от градовете на юмените, които сме ги виждали само отдалеч и скришом, или пък сме забелязвали техните кораби да прелитат над нас, или сме виждали мъртвите площи, където те са изсекли светът, или сме чували разкази за тези неща. Ние всички се боим. Децата се будят в съня си изплашени от великани, жените не се отдалечават от пътеките на ежедневните си грижи. В нито една обител мъжете не могат да пеят. Плодът на страха узрява и аз виждам как ти ще го обереш. Реколтата ще бъде твоя, всичко онова, което ние се страхуваме да научим, ти вече си видял, ти вече си познал. Изгнание, позор, болка, покривът и стените на съборения свят, майки, загинали в своето нещастие, деца, останали невежи и необичани. За света е настъпило ново време, лошо време. И ти си изстрадал всичко това. Ти си стигнал най-далеч и оттам, от края на тази черна пътека, ще израсне дървото, там ще узрее плодът. Протегни се, Селвър, и го вземи. Светът се променя напълно, когато човек държи в ръката си плодовете на това дърво, чиито корени са по-дълбоко от тези на гората. Хората ще знаят това. Хората ще познават теб, както те познаваме ние. Не е нужно да си старец или голям съновидец, за да разпознаеш един бог! Където и да минеш, лумва огън — само слепец не би забелязал това. Но чуй ме, Селвър, ето какво може би виждам аз, а други не го виждат. Затова те обикнах. Сънувах те още преди да се появиш тук. Вървеше по една пътека и зад теб израстваха млади дървета — дъбове и брези, върби и зеленики, ели и борове, елши и брястове, белоцветен ясен, и покривът и стените на света израстваха като нови. А сега сбогом, скъпи боже и сине, и нека бъде уверена стъпката ти по пътя.

Нощният мрак се сгъсти, Селвър тръгна и вървя, докато дори и неговите всевиждащи в нощта очи престанаха да различават всички форми, освен масите и равнините на непрогледната чернота.

Започна да вали. Беше се отдалечил само на няколко мили от Кадаст, когато се наложи или да запали факел, или да спре. Той предпочете да спре и опипом намери удобно място между корените на един огромен кестен. Приседна, подпря гръб на широкия повит ствол, който бе съхранил малко от топлината на дневното слънце. Ситният дъждец ръмеше невидим в мрака, спускаше се по листата над него, по ръцете и врата му, по главата му, предпазена от копринено нежната козина, по земята и по шубраците наоколо, по всички листа в гората, наблизо и далеч. Селвър седеше безмълвен, като сивия бухал в клоните над него, без да спи, с очи широко отворени към дъжда и мрака.

ГЛАВА ТРЕТА

Капитан Радж Любоф имаше главоболие. Беше започнало бавно в мускулите на дясното му рамо, за да достигне до своеобразно кресчендо на разрушителен барабанен бой над дясното му ухо. Центровете на речта са в мозъчната кора на лявото полукълбо, помисли си той, но едва ли беше способен да го изрече. Не можеше нито да говори, нито да чете, нито да спи, нито да мисли. Кора, гора... Мигрена, глава, маргарин, кора, ох, ох, ох... Наистина веднъж вече го бяха лекували от мигрена в колежа и веднъж по време на задължителните военни профилактични психотерапевтични сеанси, но той си бе взел известно количество таблетки „ерготамин“ на тръгване от Земята. Просто за всеки случай. Беше глътнал две, както и едно суперобезболяващо хапче, а и един супертранквилизатор, и още едно хапче за добро храносмилане, за да противодейства на кофеина, който пък противодействаше на ерготамина, но бухалът все още го измъчваше отвътре, някъде над дясното ухо, под съпровода на големия барабан. Бухал, дращи, боли, заспи... О, Боже, Господи помилуй... Помило...

Какво правят атшияните против мигрена? Въобще не биха получили мигрена, защото биха отсънували своето напрежение седмица преди мигрената да се яви. Опитай! Опитай дневно сънуване! Започни с това, на което те учеше Селвър. Въпреки че не разбираше нищо от електричество и не можеше да схване принципа на електроенцефалограмата, щом чу за алфа вълните и кога се появяват, той каза: „А, да, имаш предвид това?“ И веднага се бяха появили точните алфа-криволици на графичното записващо устройство свързано с малката му зелена глава. Той бе научил Любоф как да включва и изключва алфа-ритмите само за един половинчасов урок. Наистина нямаше нищо сложно. Но не сега. Светът е прекалено близо до нас! Ох!

Ох, над дясното ухо винаги чувам крилатата колесница на времето да бърза наблизно. Защото атшияните бяха изгорили лагера

Смит онзи ден и бяха убили двеста души. Двеста и седем, ако трябва да бъдем съвсем точни. Просто бяха избили всички до един, освен капитана. Нищо чудно, че хапчетата не можеха да подействат в центъра на мигрената, защото тя се намираше на един остров на двеста мили и на два дни път оттук. Отвъд хълмовете и много далеч. Пепел, пепел пада надолу и с пепелта се посипваха всичките му познания за формите на живот с развит интелект на Свят 41. Прах, боклук, бъркотия от неверни данни и фалшиви хипотези. Почти пет земни години тук той бе вярвал, че атшияните са неспособни да убиват хора от неговия или от техния си вид. Беше писал обширни доклади с обяснения, как и защо те не могат да убиват хора. Неверни доклади. Убийствено неверни.

Какво бе пропуснал да забележи?

Време беше да тръгва за съвещанието в щаба. Любоф се изправи предпазливо, като не движеше нито една част от тялото си, просто за да не се откачи дясната половина от главата му. Приблужи се до бюрото си с движения на тежководолаз, наля си водка от полагаемата се дажба и я изпи. Тя сякаш го обърна като ръкавица, екстровертира го, нормализира го. Почувства се по-добре. Излезе и, неспособен да издържи друсането на мотора си, тръгна пеш по дългата и прашна улица на Центравил към щаба. Като минаваше покрай „Луау“ алчно си помисли за още една водка, но точно в този момент през вратата влизаше капитан Дейвидсън и Любоф продължи надолу по улицата.

Хората от „Шакълтън“ вече бяха в залата за съвещания. Юнг, командирът на кораба, с когото вече се познаваха, този път беше довел някои нови лица от орбитата. Те не бяха в униформи и само миг бе нужен на Любоф, за да установи, че не са земяни. Веднага отиде при тях. Единият, господин Ор, беше космат сетиец, тъмносив, набит и мрачен. Другият, господин Лепенън, беше висок, белокож и миловиден. Хаинянин. Те приветстваха Любоф видимо заинтересовани, а Лепенън каза:

— Току-що прочетох вашия доклад за съзнателния контрол на парадоксалния сън сред атшияните, доктор Любоф.

Стана му приятно, както му беше приятно и да го наричат със собствената му заслужена титла „доктор“. По думите им се разбираше, че са прекарали няколко години на Земята и че може би също са учени, занимаващи се с високоинтелектуални форми на живот или нещо

подобно, но при представянето командирът не спомена нито техния ранг, нито тяхната длъжност. Помещението започваше да се пълни. Гози, екологът на колонията, влезе заедно с висшите военачалници и капитан Сусун, ръководител на отдела за развитие на планетата — дърводобивни операции, чийто капитански ранг, както и ранга на Любоф, беше само една измислица, необходима за успокоението на хората с военизирано съзнание.

Капитан Дейвидсън пристигна сам, изпънат в офицерска стойка, подчертано снажен, а изпитото му лице излъчваше спокойствие и подчертана строгост. На всички врати имаше охрана. Всички военни стояха като истукани. Съвещанието щеше да си бъде едно истинско разследване. Чия е вината? Вината е моя, помисли си Любоф отчаяно, но отчаянието не му попречи да погледне през масата към капитан Дон Дейвидсън с ненавист и отвращение.

Гласът на командир Юнг беше много тих.

— Както знаете, господа, моят кораб спря тук, на Свят 41, за да ви достави нов товар от колонистки и нищо повече. Истинската мисия на „Шакълтън“ е Свят 88, Престно, от Хаинската група. Въпреки това атаката срещу един от вашите предни лагери, след като бе извършена по време на нашия едноседмичен престой тук, не може да бъде отмената без необходимото внимание. Особено в светлината на някои обстоятелства, за които щяхте да бъдете информирани малко по-късно при нормално развитие на събитията, фактически сега статутът на Свят 41 като Земна колония подлежи на ревизия и клането във вашия лагер може да ускори вземането на решения от страна на Администрацията. Естествено решенията, които имаме пълномощия да вземем ние, не бива да отнемат много време, защото не мога да задържам кораба си твърде дълго тук. И така, първо бихме искали да сме сигурни, че всички факти относно случая са на разположение на тук присъстващите. Докладът на капитан Дейвидсън за събитията в лагера Смит бе записан и изслушан от всички нас на кораба. А и от всички присъстващи тук, надявам се. Чудесно. Ако някой иска да зададе въпрос на капитан Дейвидсън, моля, не се колебайте. Аз самият имам един въпрос към него. Върнали сте се при лагера си на следващия ден, капитан Дейвидсън, в голям хоптър с осем войника. Бяхте ли взели разрешение от висш офицер тук в Централ за този полет?

— Тъй вярно — отсече Дейвидсън, още докато се изправяше.

— Имахте ли разрешение да се приземите и да палите части от гората близо до лагера?

— Съвсем не.

— Но въпреки това запалихте няколко пожара?

— Тъй вярно. Опитах се да изкарам чрез пушека хората, които бяха убили момчетата ми.

— Добре. Господин Лепенън?

Високият хаинянин се поизкашля за да прочисти гърлото си

— Капитан Дейвидсън — започна той, — смятате ли, че повечето от подчинените ви в лагера Смил са били доволни?

— Да, смятам.

Дейвидсън се държеше твърдо и открито. Той изглежда не се трогваше от трудното положение, в което бе изпаднал. Всъщност тези инопланетни флотски офицери нямаха никаква власт над него. Беше длъжен да докладва единствено на собствения си полковник за загубата на двеста души и извършването на незаконни наказателни акции. Но неговият полковник беше тук и слушаше внимателно.

— Бяха добре облечени, имаха добър подслон и не ги претоварвахте с работа, доколкото това може да бъде постигнато в един граничен лагер?

— Да.

— Строга дисциплина ли поддържахте в лагера?

— Не.

— В такъв случай каква причина бихте посочили за избухването на този бунт?

— Не разбирам.

— Ако никой от тях не е бил недоволен, защо са тръгнали да убиват хората и да унищожават лагера?

В настъпилата тишина се усещаше тягостно напрежение.

— Може ли аз да кажа две думи? — обади се Любоф. — Местните атшияни, наети за работа в лагера, са извършили атаката срещу земните хора заедно с жителите на гората. В своя доклад капитан Дейвидсън нарича атшияните „хори“.

Лепенън изглеждаше объркан и разтревожен.

— Благодаря ви, доктор Любоф, напълно съм бил объркан. Бях приел, че хори означава някаква земна каста, която е извършвала по-

непривлекателната работа в лагерите на секачите. И аз като всички други вярвам, че атшияните са неагресивен подвид и никога не съм предполагал, че те са групата, за която се говори в доклада. Въобще не бях осъзнал факта, че те ви съдействат при работата в лагерите, но въпреки това все повече се чудя и никак не мога да разбера, какво е предизвикало нападението и бунта.

— Съвсем не знам.

— Когато капитанът каза, че хората, които командва, са доволни, имаше ли предвид и местните жители? — попита сетиецът Ор. Гласът му беше сух, и той не говореше много ясно.

Хаинянинът веднага поде въпроса и се обърна към Дейвидсън много внимателно и с подчертана учтивост:

— Според вас, атшияните във вашия лагер бяха ли доволни от условията на живот?

— Да, доколкото ми е известно.

— И в тяхното положение сред вас, както и в тяхната работа, нямаше нищо необичайно?

Любоф почувства, че напрежението расте — както по реакциите на полковник Донг и неговия щаб, така и по вида на командира на звездния кораб. Дейвидсън си оставаше спокоен.

— Нищо необичайно.

Сега Любоф разбра, че на Шакълтън са били изпращани само научните му доклади, а неговите протести и дори годишните му оценки за приспособяването на местните жители към присъствието на колонията, които се изискваха от Администрацията, са оставали забутани в някое тъмно чекмедже някъде тук в щаба. Двамата непознати не знаеха нищо за експлоатацията на атшияните. Командирът Юнг обаче знаеше. Той беше слизал и преди днешното си посещение и вероятно беше виждал огражденията за хората. Във всеки случай командир от космическия флот не би оставил за себе си много неизвестни за дейността и отношенията на изследователите от Земята. Независимо от това дали одобряваше начина, по който колониалната администрация си върши работата, нямаше от какво да остане шокиран. Но колко можеха да знаят сетиецът и хаинянинът за земните колонии, освен ако по случайност нямаша възможност да научат нещо при инцидентно кацане на път за друг обект? Лепенън и Ор въобще не бяха предвиждали посещение на тази планета.

Възможно е такова слизание да не е било планирано докато самите те не са го поискали настоятелно, след като са чули за размириците. Защо ги беше довел командирът? По своя воля или по тяхна? Каквито и да бяха, от тях се излъчваше онзи сух и отровен аромат на властта. Любоф не чувстваше вече главоболието си, беше нащрек, възбуден, дори лицето му се бе зачервило.

— Капитан Дейвидсън — подхвана той, — имам няколко въпроса за вашата среща с четиримата местни онзи ден. Сигурен ли сте, че единият от тях е бил Сам или Селвър Тийле?

— Така ми се стори.

— Известно ви е, че специално към вас той изпитва лична омраза, нали?

— Не знаех.

— Не знаехте? След като жена му умря във вашето жилище непосредствено след полово сношение с вас, той ви смята отговорен за нейната смърт. Не знаехте ли това? Нападал ви е и преди — тук, в Централ. Забравили ли сте вече? Това, което искам да кажа, е, че личната омраза на Селвър към капитан Дейвидсън може да послужи като частично обяснение или мотивация за това безпрецедентно нападение. Атшияните не са неспособни да извършват насилие към ближния — никога не съм твърдял подобно нещо в своите проучвания. Подрастващи, които не са усвоили контрола върху сънищата си или конкурентното пеене, участват в борби и юмручни схватки, при това не винаги добронамерени. Но Селвър е зрял човек с определени качества и неговата първа лична атака срещу капитан Дейвидсън, на която случайно бях свидетел, без съмнение беше опит за убийство. Каквато, впрочем, бе и реакцията на капитана. По едно време мислех, че нападението е изолиран инцидент в резултат на психическо разстройство, породено от мъката и болката, което едва ли би се повторило. Тази моя оценка е грешна. Капитане, когато четиримата атшияни ви нападнаха от засада — както сте описали случая в своя доклад, оказахте ли се проснат по гръб на земята?

— Да.

— А в каква поза точно?

Спокойствието изчезна от лицето на Дейвидсън, замениха го напрежение и скованост, и Любоф почувства известно угризение. Той искаше да изобличи Дейвидсън, да докаже че лъже, да го накара поне

веднъж да каже истината, но не и да го унижава пред другите. За Дейвидсън обвиненията в изнасилване и убийство бяха само доказателство за собствения му имидж на напълно жизнен човек, но сега тъкмо този имидж беше в опасност. Любоф го беше обрисувал — него, войника, боеца, силния мъж — повален на земята от противници с ръст на шестгодишни деца... Само Дейвидсън си знаеше колко му струваше да си припомни момента, когато бе лежал проснат на земята и за първи път бе гледал малките зелени човеци отдолу нагоре, а не отгоре надолу.

— Бях проснат по гръб.

— Главата ви назад ли висеше или бе обърната настрана?

— Не знам.

— Опитвам се да установя един факт, капитане, който може да ви помогне да си обясните защо Селвър не ви е убил въпреки старата си омраза към вас, а е помогнал да бъдат избити двеста души няколко часа по-рано. Чудя се дали пък случайно не сте били в една от позите, които, заети от атшиянин, възпират противника му от по-нататъшна физическа агресия.

— Не зная.

Любоф огледа насядалите около масата. По всички лица се четеше любопитство и известно напрежение.

— Жестовите и позите, които възпират агресията, може би имат някакви древни корени, може да са предизвикани от импулсивно реагиращ център на инстинкт за оцеляване, но те са развити на социална база и естествено се изучават. От тях най-ясният и пълноценен знак е лягане по гръб със затворени очи, с извърнала встрани глава, така че гърлото е напълно изложено за удар. Смятам, че атшиянин от местната култура би приел за напълно невъзможно да причини болка на враг, заел тази поза. Той ще трябва да направи нещо друго, за да се освободи от гнева или агресията си. След като ви бяха повалили, капитане, не започна ли, случайно, Селвър да пее?

— Какво?

— Да пее...

— Не знам.

Блокаж. Дотук... Любоф бе готов да вдигне рамене и да се откаже, когато се обади сетиецът:

— Защо, господин Любоф?

Най-обезоръжаващата характеристика на иначе грубоватия темперамент на сетийците беше тяхното любопитство — несекващо, неизтощимо любопитство. Сетийците дори умираха с някаква стръв към смъртта, любопитни да научат най-сетне какво следва по-нататък.

— Виждате ли — каза Любоф, — атшияните прибягват до един вид ритуално пеене, вместо до физическо единоборство. Това е общо социално явление, за което може да има някакви физиологически причини, въпреки че е много трудно да се намери нещо подобно, което да е вродено и естествено, да е част от човешката природа. И въпреки това тук висшите примати постоянно практикуват състезателно надпяване между мъжете, състоящо се от протяжен вой и подсвиркване. Надмогващият мъжкар накрая може и да зашлеви победения, но обикновено те просто прекарват час, пък и повече, като се опитват да се надвикат. Атшияните сами разбират колко е сходно това с техните надпявания, които също се извършват само от мъже. Но както самите те отбелязват, това не е само отдушник на агресивността, а вид изкуство. По-добрият изпълнител печели. Чудех се дали Селвър е пял над капитан Дейвидсън и, ако го е направил, дали е било защото не е можел да го убие или защото е предпочел една безкръвна победа. Тези въпроси внезапно придобиват съществено значение.

— Доктор Любоф — запита Лепенън, — много ли са разпространени тези канализиращи агресията прийоми? Общоприети ли са?

— Между възрастните — да. Така твърдят всичките ми информатори и всички мои наблюдения го потвърждават. Или поне го потвърждаваха до онзи ден. Изнасилването, физическата разправа и убийството всъщност не съществуват за тях. Има, разбира се, нещастни случаи. Има, естествено, и психопатни прояви, но те не са чак толкова много.

— А какво правят с опасните си психопати?

— Изолират ги. Буквално — на малки острови.

— Атшияните са месоядни и ловуват дивеч, нали?

— Да, месото е основна храна за тях.

— Чудесно — продължи Лепенън и светлата му кожа побледня още повече от обзелата го възбуда. — Човешко общество с ефективна бариера пред насилието. Каква е цената на това, доктор Любоф?

— Не съм сигурен, господин Лепенън, вероятно промяната. Те са статични, постоянни, с еднородно обществено устройство. Няма история. Интегрирани са идеално, без никаква перспектива за развитие. Може да се каже, че също като гората, в която живеят, те са постигнали кулминационната точка на своето развитие. Но съвсем не искам да го възприемете като твърдение, че са неспособни да се адаптират.

— Господа, тези факти са много интересни, но засягат една достатъчно специализирана област и не са струва ми се, съвсем в контекста на онова, което се опитваме да си изясним.

— Не, извинете ме, полковник Донг, точно там, може би, е смисълът. Да, доктор Любоф?

— Чудя се дали не доказват точно сега своята адаптивност, като приспособяват поведението си към нашето присъствие и към нас самите. Към Земната колония. Четири години се държаха с нас така, както се държат един с друг. Независимо от различията във физическо отношение, те ни признават за принадлежащи към собствения им вид, за хора. Обаче ние не се държим с тях, както те биха се държали със същества от техния вид. Ние пренебрегнахме поведението им спрямо нас, правата и задълженията на ненасилието. Ние ги убивахме, изнасилвахме и разгонвахме. Поробвахме местното население, унищожавахме общностите им и сечахме горите им. Не би било никак чудно, ако вече са решили, че ние не сме хора.

— И следователно можем да бъдем убивани като животни, да, да — вметна бързо сетиецът, доволен от логическия си извод. Но лицето на Лепенън бе сковано като бяла каменна маска.

— Или поробвани — допълни той.

— Капитан Любоф изразява свое лично мнение и развива собствените си теории — каза полковник Донг, — които, дължен съм да заявя, считам за възможно погрешни. Обсъждали сме тези неща и по-рано и смятам, че са неподходящи в контекста на настоящия разговор. Ние не вземаме на работа роби, господине. Някои от местните изпълняват полезна роля в нашата общност. Доброволният автохтонен трудов корпус е част от цялото, а не от временните лагери тук. Разполагаме с много ограничен по брой персонал за изпълнение на задачите и след като имаме нужда от работна ръка, използваме

местното население, но в никакъв случай условията, при които са поставени, не биха могли да се нарекат робство.

Лепенън щеше да каже нещо, но предостави думата на сетиецът, който само попита:

— Колко са представителите на всяка раса? — на което Гос отвърна:

— В момента земяните са 2641. Любоф и аз определяме броя на местното население с развит интелект приблизително на три милиона.

— Трябвало е да се съобразите с тази статистика, господа, преди да променяте местните традиции — каза Ор и се изсмя. Смахът му беше неприятен, но съвсем искрен.

— Ние имаме подходящо въоръжение и екипировка, за да окажем достоен отпор на каквато и да е агресия от страна на местното население — заяви полковникът. — Но както първата проучвателна мисия, така и нашите собствени специалисти, ръководени от капитан Любоф, стигнаха до единното мнение, че новотаитяните са един примитивен, безопасен, миролюбив вид. Сега става ясно, че информацията е била погрешна...

— Очевидно — прекъсна го Ор. — Смятате ли, че човешкият вид е примитивен, безопасен и миролюбив, господин полковник? Не. Но сте знаели, че съществата с развит интелект на тази планета са хора, нали? Хора като вас, като мен или Лепенън, тъй като всички ние сме произлезли от една първична хаинска порода.

— Така е според научната теория, разбирам ви...

— Господин полковник, това е исторически факт.

— Не съм принуден да го приема като факт — разгорещи се старият полковник. — И не обичам да ми пъхат чужди мнения в устата. Факт е, че тези хора са един метър високи, покрити са със зелена козина, не спят и в моята представа съвсем не са човешки същества.

— Капитан Дейвидсън — запита сетиецът, — вие смятате ли местните за човешки същества?

— Не знам.

— Но сте имали полово сношение с една от тях — съпругата на онзи... Селвър. Бихте ли се сношавали по полов път с някое женско животно? А другите присъстващи тук?

Той огледа подред моравия от гняв полковник, навъсените майори, изчервилите се капитани и примрелите специалисти. По лицето му се четеше презрение.

— Не сте премислили нещата докрай — обвини ги той. В неговите представи това беше тежка обида.

След дълго и мъчително мълчание командирът на „Шакълтън“ успя да измъкне няколко спасителни думи.

— И така, господа, трагедията в лагера Смит е свързана съвсем очевидно с цялостното отношение на колонията към местното население и в никакъв случай не представлява незначителен и изолиран епизод. Това трябваше да установим със сигурност. И след като нещата стоят точно така, смятам, че можем да допринесем с нещо за разрешаване на проблемите ви. Основната цел на нашето пътешествие не е да оставим тук няколкостотин момичета, въпреки че ми е известно как ги очакват, а да стигнем до Престно, където имат известни трудности, и да доставим на местното правителство един ансибъл. Това е предавател за незабавна връзка.

— Какво? — обади се инженерът Серенг. Погледите около масата станаха много напрегнати.

— Моделът, който използваме на борда на нашия кораб, е една от ранните модификации и струва колкото годишната печалба от една планета... приблизително. Тази цена, разбира се, е отпреди 27 години, когато напуснахме земята. Днес ги произвеждат значително по-евтино. Вече са задължителни за корабите на флота. Съвсем нормално е в близко време някой роботизиран или управляван от хора кораб да пристигне, за да достави такава апаратура и на вашата флотилия. Всъщност, един кораб на Администрацията с екипаж вече е тръгнал и трябва да пристигне тук след 9.4 земни години, ако не греша в цифрите.

— Откъде знаете това? — запита някой, опитвайки се да постави командира Янг на тясно, но той му отговори с усмивка:

— Приехме съобщението по ансибъла, с който разполагаме на борда на нашия кораб. Господин Ор, вашите хора са изобретили тази апаратура. Може би е редно вие да я обясните на присъстващите, които не са запознати с нейното действие.

Сетиецът не бе обзет от много голям ентусиазъм.

— Няма да се опитвам да обяснявам принципите на действие на ансибъла на присъстващите — каза той. — Ефектът от действието му може да бъде формулиран простичко — мигновено предаване на съобщения на каквото и да е разстояние. Единият елемент трябва да се намира на тяло с голяма маса. Другият може да бъде където и да е в космоса. Откакто е пристигнал в орбита, Шакълтън поддържа ежедневна връзка със Земята, която сега се намира на двайсет и седем светлинни години оттук. Но вече не са необходими петдесет и четири години за пътуване на съобщението и връщането на неговия отговор, както е с електромагнитните устройства. Това става мигновено. Пропастта „време“ вече не съществува за световите.

— Веднага щом напуснахме системата на разтегленото време и влязохме в пространствено-временната система на тази планета, ние „звъннахме вкъщи“, както бихте могли да кажете — продължи да реди меко думите си командирът. — Съобщиха ни какво се е случило през двайсет и седемте години на нашето пътуване. За телата пропастта на времето остава, но изоставане в информационния поток няма. Както виждате, това е толкова важно за нас, колкото са важни и междувездните видове и както беше важна речта в началните периоди на нашата еволюция. И ще има подобен ефект — да помогне за съществуването на обществото.

— Господин Ор и аз напуснахме Земята преди двайсет и седем години като посланици на нашите правителства, съответно Тау II и Хаин — каза Лепенън. Гласът му все още звучеше тежко и изискано, но в него не бе останала топлина. — Когато тръгнахме, хората говореха за възможността да се създаде някаква Общност на цивилизованите светове, след като имаше вече такова средство за комуникация. Общността на световите сега вече съществува. Съществува от осемнайсет години. Господин Ор и аз в момента сме пратеници на Съвета на Общността и затова имаме известна власт и отговорност, с каквито не бяхме натоварени, когато напускахме Земята.

И тримата от кораба ги говореха едни! Съществувал апарат за мигновена връзка, съществувало междувездно суперправителство... Да вярваш ли, да не вярваш ли? Та те участваха в някакво съзаклатие и лъжеха! Тази мисъл мина през съзнанието на Любоф, той я прецени, реши, че това е разумно, но необосновано подозрение, защитен механизъм, и се отказа от него. Някои от военните, обаче, свикнали на

разделно мислене специалисти по самоотбраната, биха го приели без колебание така, както той го отхвърли. Те просто бяха длъжни да вярват, че всеки, който предявява претенции за някаква нова власт, е или лъжец, или конспиратор. Не бяха по-притеснени от Любоф, който бе научен да изследва обективно проблемите, независимо дали му харесва.

— Трябва ли да приемем всичко това просто така, на юнашко доверие, господине? — попита полковник Донг с достойнство и известна доза патос. Защото и той, прекалено объркан, за да подходи към нещата по метода на разделното мислене, знаеше, че не трябва да вярва на Лепенън, Ор или Юнг, но въпреки това им вярваше и изпитваше чувство на уплаха.

— Не, разбира се — отвърна сетиецът, — с това отдавна е приключено. Колония като вашата трябваше да вярва на онова, което съобщаваха преминаващите кораби и на остарелите радиосъобщения. Сега вече това не се налага. Всичко може да бъде проверено. Ние ще ви оставим ансибъла, предназначен за Престно. Имаме разрешение от Общността за това. Получено, естествено, чрез ансибъла. Вашата колония не върви добре, дори много по-зле отколкото си го представях по данните от вашите доклади. В тях се забелязват значителни пропуски. Причината за това е както налаганата цензура, така и чистата глупост. Сега обаче, след като разполагате с ансибъл и можете да говорите с Администрацията на Земята, ще можете да изисквате нареждания, за да знаете как да действате. Имайки предвид дълбоките промени, които са настъпили в организацията на правителството на Земята след нашето отпътуване, препоръчвам ви да влезете незабавно във връзка с тях. Вече няма никакво извинение за действия по остарели заповеди, за невежество, за безотговорна автономност.

Кисел беше сетиецът и като мляко си остана вкиснат. Господин Ор владееше положението, а командирът Юнг не желаше това. Можеше ли да му попречи? Какъв всъщност беше рангът на Пратеника на Съвета на Общността на световите? Кой всъщност командва тук, помисли си Любоф, след като почувства тръпката на страха. Главоболието му се беше появило отново с някакво чувство на стягане, обхванало като примка главата му на височината на слепоочието. Той погледна към Лепенън от другата страна на масата. Белите му ръце с издължени пръсти лежаха една върху друга спокойни върху чистото

полирано дърво. Бялата кожа представляваше дефект за формирания на Земята естетически вкус на Любоф, но спокойствието и силата на тези ръце му доставяха известно удоволствие. На хаиняните, помисли си той, цивилизацията им пасва съвсем естествено. За тях това беше дълговековен опит. Живееха социално-интелектуален живот с благородството на котка, тръгнала на лов в градина, със сигурността на лястовица, подгонила лятото над моретата. Те бяха експерти. Не им беше необходимо нито да позират, нито да се преструват. Бяха си това, което са. Нямаше други, на които човешката кожа да приляга така добре. Освен, може би, на малките зелени човечета, отклонилите се от нормалното развитие недорасли джуджета, свръхадаптираните, инертни хори, които бяха абсолютно точно и абсолютно честно, и абсолютно безхитростно това, което бяха...

Офицерът Бентън питаше Лепенън дали с Ор присъстват на тази планета в качеството си на наблюдатели за (той се поколеба) Общността на световите или ако предявяват някакви претенции за...

Лепенън просто се вмъкна между думите му много учтиво.

— Тук ние сме само наблюдатели, не сме овластени да командваме, а само да докладваме. Вие все още носите отговорност единствено пред своето правителство на Земята.

— Тогава по принцип нищо не се е променило — въздъхна облекчено полковник Донг.

— Забравяте ансибъла — прекъсна го Ор. — Ще проведе инструктаж за работа с него, господин полковник, веднага щом приключи тази дискусия. След това вие ще можете веднага да се консултирате със своята колониална администрация...

— Тъй като вашият проблем тук изисква спешно разрешение и след като Земята вече е член на Общността и може да е променила колониалните си разпоредби в последните години, съветът на господин Ор е както смислен, така и навременен. Ще бъдем много благодарни на господин Ор и господин Лепенън да предоставят на тази Земна колония ансибъла, предназначен за Престно. Това решение е лично тяхно. Аз мога само да го приветствам. Сега остава да се вземе само още едно решение, но този път ще трябва да го взема аз, като се уповавам на вашата преценка. Ако сте останали с убеждението, че колонията ви е непосредствено заплашена от предстоящи и масирани нападения на местните жители, мога да задържа кораба си в орбита за

една-две седмици като защитен арсенал. Мога също така да евакуирам жените. Деца още няма, нали?

— Съвсем не — отговори Гози, — за момента само четиристотин осемдесет и две жени.

— Имаме място за триста и осемдесет пътника. Можем да сместим още около стотина. Допълнителната маса ще прибави около година към пътя ни до дома, но това е напълно изпълнимо. За съжаление, повече не мога да направя. Трябва да продължа към Престно, най-близкия ви съсед — на 1.8 светлинни години разстояние. Ще спрем там на път към Земята, но това означава още три и половина земни години най-малко. Ще можете ли да издържите?

— Да — отвърна полковникът, а другите го преповториха като ехо. — Вече сме предупредени и няма да се оставим да ни хванат по бели гащи.

— От друга страна — продължи сетиецът, — дали местните жители ще могат да издържат още три и половина земни години?

— Да — каза полковникът.

— Не — възрази Любоф.

Той беше наблюдавал лицето на Дейвидсън и го бе обзела паника.

— Господин полковник? — изрече Лепенън учтиво.

— Тук сме вече четири години и местните просто процъфтяват. Има достатъчно терен, дори толкова, че да остане за всички нас — както виждате планетата е в изключителна степен недонаселена, и Администрацията не би я определила за колонизиране, ако нещата не стояха така. Що се отнася до това, ако някому хрумне отново подобно нещо, няма да ни заварят неподготвени. Просто сме били погрешно инструктирани за природата на местните жители. Ние имаме пълноценно въоръжение и сме в състояние да се защитим, но не планираме никакви наказателни акции. Това изрично се забранява от Колониалната харта, въпреки че аз лично не знам какви нови постановки може да е добавило новото правителство. Ние ще се придържаме към онова, което ни е известно, както винаги досега, а то означава недопускане на масови наказателни акции или геноцид. Няма да изпращаме никакви призови за помощ, тъй като все пак една колония на двайсет и седем светлинни години от дома живее в предполагаема пълна самостоятелност и възможност да задоволява

сама всичките си нужди. Аз просто не разбирам как ансибълът може да промени това, след като кораби, хора и материали все още трябва да пътуват със скорост близка до скоростта на светлината. Ние ще продължим да изпращаме дървения материал у дома и да се грижим за себе си. А жените въобще не са в опасност.

— Господин Любоф? — обърна се към него Лепенън.

— Тук сме от четири години. Не зная дали местната човешка култура ще оцелее още четири години. Що се отнася до екологията на цялата земя, уверен съм, че Гози ще подкрепи моето твърдение, че сме разрушили необратимо местната система на живот на един голям остров, причинили сме големи щети на този субконтинент Сорнол и, ако продължим да изсичаме горите със същото темпо, можем да превърнем големите обитаеми площи в пустиня през следващите десет години. Вината не е в Щаба на Колонията или в Бюрото по горите. Те просто следваха плана за развитие изработен на Земята без достатъчно информация за планетата, която се предвиждаше за разработка, системата ѝ на живот и местните жители.

— Господин Гози? — прозвуча отново учтивият глас.

— Ами Радж тука попрекали с черните краски. Не може да се отрече, че остров Смит, който бе подложен на прекалено интензивна сеч в абсолютно противоречие с моите препоръки, вече е абсолютно загубен. Ако в даден район се изсече площ надвишаваща определен процент, фиброраслите прекратяват разсаждането си, а както разбирате, господа, коренната им система е основният скрепяващ скелет на разчистените почвени терени. Без него почвата се разпрашава и много бързо бива отнасяна под ерозионното действие на ветровете и обилните валежи. Но аз не мога да се съглася, че нашите основни директиви са погрешни, стига те да се спазват точно. За тяхна основа са послужили внимателни проучвания на планетата. Ние успяхме тук, на Централ, да постигнем резултати при точно изпълнение на програмите. Ерозията има минимални проявления, а разчистените площи са с висок коефициент на обработваемост. Да се изсече една гора не означава все още площта ѝ да се превърне в пустиня, с изключение, да речем, от гледна точка на катеричките. Ние не можем да прогнозираме точно как местната горска система ще се адаптира към новото преливане гора — прерия — обработваеми площи, както предвижда Планът за развитие, но знаем, че

възможностите са добри за по-голям процент на адаптация и оцеляване.

— Същото твърдеше и Бюрото по разработка на нови терени за Аляска по време на първия голям глад — каза Любоф. Гърлото му се беше свило и гласът му прозвуча някак високо и хриптящо. Той бе разчитал Гози да го подкрепи. — Колко смърча си видял през живота си, Гози? А колко бели бухала? Или вълци, или ескимоси? Процентът на оцеляване сред местните видове в Аляска след петнайсет години разработване на Програмата за развитие беше 0,3%. Сега е нула. Екологията на гората е нещо деликатно. Ако гората загине, фауната също загива с нея. Думата, която атшияните използват за свят, е същата, която означава дъбрава. Заявявам, командир Юнг, че макар колонията да не е в непосредствена опасност, планетата е застрашена.

— Капитал Любоф — каза старият полковник, — не е редно да се правят такива изявления от щабните специалисти пред офицерите от другите браншове на службата, а ще трябва да бъдат представени за преценка на висшите офицери на колонията, и аз не мога да допусна толериране на бъдещи опити да се изразяват мнения и да се дават съвети без предварително одобрение.

Изненадан от собственото си избухване, Любоф се извини и се постара да си наложи да изглежда спокоен. Ако само не бе изпуснал нервите си, ако в гласа му не се бяха появили тези хрипове, и ако не бе загубил самоувереност...

— По наше мнение — продължи полковникът, — вие сте направили много сериозни грешки в преценката си за миролюбието и липсата на агресивност на местните жители, и тъкмо доверието ни в преценката на един специалист за тяхната неагресивност ни постави в положение на неподготвеност при ужасната трагедия в лагера Смит, капитан Любоф. Затова смятам, че трябва да изчакаме докато някой друг специалист по развитите форми на живот успее да ги проучи, защото очевидно е, че до голяма степен вашите теории са принципно погрешни.

Любоф понесе удара. Нека хората от кораба видят как си прехвърлят вината като гореща тухла. Още по-добре. Колкото повече разногласия се трупаха, толкова по-голяма ставаше вероятността тези емисари да ги подложат на проверка и контрол. А вината беше негова. Той бе сгрешил. Да върви по дяволите самоуважението ми, стига

горските хора да получат своя шанс, помисли си Любоф. И в него се надигна такова силно чувство за унижение и саможертва, че в очите му бликнаха сълзи.

Усещаше, че Дейвидсън го наблюдава.

Седеше съвсем сковано, кожата по лицето му пареше от избилата на бузите му руменина, слепоочията му кънтяха като от барабанен бой. Няма да се оставя това копеле Дейвидсън да ми се надсмива. Не можеха ли Ор и Лепенън да видят какъв човек е Дейвидсън, колко голяма е ролята му тук, докато ролята на Любоф като съветник беше просто смешна? Ако колонистите бъдат оставени да продължават без никакъв контрол, освен някакво суперрадио, почти сигурно е, че клането в лагера Смит ще се превърне в повод за системна агресия срещу местните жители. Бактериологичното унищожение, най-вероятно. „Шакълтън“ ще се върне в Ню Таити след три и половина — четири години и ще открие една процъфтяваща земна колония, в която вече няма проблем с хората. Никакъв проблем. Много съжаляваме за чумата, взехме всички предпазни мерки, които се изискват от Хартата, но това сигурно е била някаква особена мутация, те нямаха естествен имунитет, но все пак успяхме да спасим една група и ги прехвърлихме на Новите Фоклендски острови в Южното полукълбо. Там те си живеят чудесно — всичките шейсет и двама хори...

Съвещанието не продължи дълго. Когато обявиха края, той се изправи и се наведе през масата към Лепенън.

— Трябва да кажете на Общността да направи нещо за спасението на горите и горските хора — изрече почти беззвучно той със свито гърло. — Трябва. Моля ви, трябва!

Хаинянинът вдигна поглед към лицето му — сдържан, възпитан и дълбок като кладенец. Не каза нищо.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Направо не беше за вярване. Всички се бяха побъркали. Този проклет чужд свят съвсем ги беше ошашавил, пратил ги беше в някаква загубена страна на сънищата заедно с хората. Той и сега не би повярвал на онова, което видя на така нареченото „съвещание“ и на брифинга, който го последва, дори да го видеше заснето на филм. Командирът на кораба на звездната флота сервилничеше пред двама хуманоиди. Инженерите и техниците се прехласваха пред някакво измислено радио, което им подари косматият сетиец, без да крие, че го прави с насмешка, и толкова нафукано, като че тези апаратури не бяха предречени от учените на Земята още преди толкова много години. Хуманоидите бяха откраднали и разработили идеята, а после бяха нарекли това ансибъл, та никой да не се досети, че то е едно просто устройство за незабавен контакт.

Но най-лошо от всичко на съвещанието беше онзи психопат Любоф, който се разпени и разциври, пък и полковник Донг го остави да се вихри и обижда не само Дейвидсън и щаба, но и цялата колония. И през цялото това време двамата иноземци — малката сива маймуна и големият бял педал — седяха, хилеха се, и направо се подиграваха с хората.

Лошо беше наистина и нищо не се бе изменило към по-добро откакто „Шакълтън“ си замина. Той нямаше нищо против да го изпратят в Ню Ява, лагер ръководен от майор Мухамед. Полковникът трябваше да го научи на дисциплина. Старото Куку можеше всъщност дори да е щастлив от огнения рейд, който беше предприел на остров Смит, но рейдът така или иначе си оставаше нарушение на дисциплината и той трябваше да порицае Дейвидсън по някакъв начин. Добре де, такива са правилата на играта. Но това, което не беше по правилата, излизаше от прекалено порасналия телевизор, наречен „ансибъл“. Малкият метален бог на щаба. Заповеди от Бюрото по колониалната администрация в Карачи: „Ограничете контактите между земяни и атшияни до случаи поискани или подготвени от атшияните“.

Та с други думи, не можеш да влезеш в бърлога на хори и да си подбереш работна ръка. „Не се препоръчва наемането на доброволна работна ръка. Наемането на насилствено докарани работници се забранява“. И други такива.

А как, по дяволите, да свършат цялата работа? Искаше ли Земята този дървен материал или не го искаше? Продължаваха да изпращат робоуправляемите товарни кораби на Ню Таити, нали така? По четири на година! И всеки носеше обратно на майката Земя първокласен дървен материал за около трийсет милиона нови долара. Естествено на хората от отдел „Развитие“ тези милиони им трябваха. Те бяха бизнесмени. Посланията не идваха от тях, всеки глупак би могъл да разбере това.

„Колониалният статут на Свят 41...“ — Защо вече не го наричаха Ню Таити? — „трябва да бъде обследван. Докато се приеме решението по него, колонистите трябва да проявяват изключително внимание към взаимоотношенията си с местните жители... Употребата на оръжие от какъвто и да било вид, освен дребните преносими единици използвани за защита, се забранява напълно“ — също като на Земята, с тази разлика, че там човек вече и не можеше да носи и лично оръжие. Но какъв, по дяволите, беше смисълът да се идва на разстояние от двайсет и седем светлинни години в един свят на границата на овладяното пространство, за да ти кажат — никакви оръжия, никакъв напалм, никакви бомби, нищо, нищо, просто да си седим като добри момченца и да позволяваме на хората да ни плюят в лицата и да ни пеят песнички, а после да ни изкормват, да изгарят лагерите ни, но недейте да причинявате никакво зло на готините малки зелени юнаци, много ви моля.

„Горещо се препоръчва политика на избягване на контакти. Политиката на агресия и наказателни акции е абсолютно недопустима“.

Всъщност такъв беше смисълът на всички съобщения и всеки глупак би могъл да познае, че те не идваха от колониалната администрация. Не биха могли да се променят толкова за трийсет години. Хората там бяха практични, бяха реалисти и знаеха какъв е животът на пограничните планети. Съвсем ясно беше за всеки, който не е откачил от гео-шока, че тези ансибълни послания бяха фалшиви. Те можеха да бъдат вградени в самата машина — просто поредица

отговори на въпроси с широк порядък на вероятност, селектирани от компютър. Инженерите казаха, че биха забелязали това. И така да е. В такъв случай това чудо се свързваше незабавно с друг свят, но този свят не беше Земята.

Абсолютно изключено!

От другата страна на този канал не стояха хора, за да изпращат известията, а някакви извънземни хуманоиди, вероятно сетийци, защото машината беше тяхно изобретение, а те се пишеха много хитри дяволи — бяха от онзи тип, който би посегнал към междузвездното надмощие, а хаиняните сигурно бяха в заговор с тях. Всички тези сърцераздирателни глупости в така наречените директиви звучаха съвсем по хаински. Трудно беше да се разгадаят оттук далечните цели на извънземните, те вероятно включваха отслабването на Земното правителство, ограничаването му чрез тази история „Общността на сватолетите?“, докато извънземните станеха достатъчно силни, за да организират въоръжено завземане на властта. Но плановете им за Ню Таити бяха съвсем ясни. Те просто щяха да оставят хората да унищожават хората вместо тях. Просто завръзваха ръцете на хората с разни ансибълни „директиви“ и клането можеше да започне. Хуманоиди помагат на хуманоиди, гарван гарвану...

А полковник Донг бе преглътнал всичко. Той възнамеряваше да изпълнява заповедите, дори беше казал така на Дейвидсън:

— Имам намерение да изпълнявам заповедите на Щаба от Земята и за Бога, Дон, ти по същия начин ще изпълняваш моите, а на Ню Ява ще изпълняваш заповедите на майор Мухамед.

Тъп си беше Старото Куку, но той харесваше Дейвидсън и самият Дейвидсън го харесваше. Ако ставаше въпрос да се предаде човешката раса на някаква извънземна конспирация, той нямаше да може да изпълнява заповедите му, но все още изпитваше нещо като жал към стария воин. Глупак, наистина, но предан и смел. Не роден изменник като този хленчещ и пелтечещ позьор Любоф. И само един човек още да убиеш хората, той се надяваше това да бъде Радж Любоф, с цялата му любов към чуждоземците.

Някои хора, особено азиатските и индуските типове, всъщност са си родени изменници. Не всички, но повечето. Други определени хора са си родени победители. Просто така си бяха направени, както да речем потомците на евроафриканците или хората с добра физика. Не

би си преписал заслуга за това. Ако можеше да спаси мъжете и жените на Ню Таити, щеше да го направи. Ако не можеше, поне щеше да се опита. В това се заключаваше същността на въпроса.

Проблемът с жените ставаше мъчителен. Бяха изтеглили десетте „кучки“ след гастрол на Ню Ява, а още не им бе изпратена нито една нова от Центравил. Още не е безопасно — блееха от Щаба. Трудно им беше на момчетата в трите лагера. Какво очакваха да правят лагерниците при забраната да се докосват до Женските хори, а истинските жени да остават за копелетата, които имаха късмета да са в Централ? Щеше да се възбуди страхотно недоволство. Но това не можеше да продължава дълго, цялата ситуация беше прекалено ненормална, за да остане стабилна. Ако не започнеха да връщат нещата към редовните отношения, след като „Шакълтън“ си беше заминал, капитан Дейвидсън ще трябва да се постарее малко повече, за да върне всичко в нормално състояние.

Същата сутрин, когато напусна Централ, цялата работна колония от хори била освободена. Дръпнали една благородна реч на пиджин — наречието, което те разбираха, — отворили портите и пуснали всички питомни хори — носачи, копачи, готвачи, чистачи, прислужници, прислужнички — до един. Нито един не останал. Някои от тях бяха живели с господарите си от самото начало на колонията, четири земни години.

Но те не знаеха какво е вярност. Кучета да бяха или шимпанзета, щяха да останат. Тези неща не бяха развити дотолкова, не бяха нищо повече от змии или плъхове, с достатъчно ум само да се обърнат и да те ухапят веднага щом ги пуснеш от клетката.

Съвсем беше изкуфял Донг, след като пусна всички хори съвсем наблизко. А най-доброто решение би било да ги изхвърли на остров Смит и да ги остави там да умрат от глад. Но паниката на Донг, причинена от двамата хуманоиди и тяхната говореща кутийка, все още не беше преминала. Така че ако дивите хори на Централ имаха намерение да имитират клането в лагера Смит, вече си имаха наистина много подходящо подкрепление — хората, които знаеха разположението на целия град, познаваха неговото ежедневие, можеха да посочат оръжейните складове и местата на охраната им и всичко останало. За евентуалното опожаряване на Центравил щабът можеше да вини само себе си. Те просто щяха да са си го заслужили — затова,

че се бяха оставили изменниците да ги подвежат, затова че бяха послушни хуманоиди и бяха пренебрегнали съветите на хора, които знаеха много добре какво представляват хората.

Никой от тези юнаци в щаба не беше преживял като него онова завръщане в лагера, горящите останки и тлеещите трупове. И трупът на Ок, там където бяха изклали дървосекачите, който лежеше с по една стрела забодена във всяко от двете му очи, като някакво странно насекомо с антени протегнати във въздуха. Мили Боже, това видение го преследваше постоянно.

Едно нещо обаче, каквото и да нареждаха фалшивите директиви, с което момчетата от Централ нямаше да се съгласят, беше да сведат оръжието си до „леко преносимо въоръжение“. Техни бяха огнеметите и картечните. Шестнайсетте малки хоптера бяха въоръжени с картечници и бяха много удобни за пускане на кутиите с огнено желе. Петте големи хоптера бяха тежко въоръжени, но те нямаха нужда от тях. Достатъчно беше да се появиш с един хоптер над разчистените райони в гората, да забележиш скупчените хори с проклетите им лъкове и стрели и да започнеш да хвърляш кутиите с огнена каша, след което да ги наблюдаваш как тичат и горят. Това му стигаше. Стомахът му се свиваше когато си го представяше, също както когато си мислеше, че е с жена или при спомена за чувството, което бе изпитал след като беше размазал лицето на нападналия го хор — Сам, с четири последователни удара. Това беше ейдетичен спомен плюс по-живо въображение, както при повечето мъже — не би си приписал заслуга за това, просто си беше такъв.

Факт е, че мъжът е истински мъж, само когато е имал жена или е убил друг мъж. Това не беше нищо оригинално, бе го прочел в някакви стари книги, но си беше самата истина. Затова обичаше да си представя такива сцени. Макар и хората да не бяха истински мъже.

Ню Ява беше най-южната от петте големи земи малко на север от екватора, и затова там беше по-горещо, отколкото на Централ или на Смит, които попадаха почти в идеалния климатичен пояс. Беше по-горещо и по-влажно. Валеше през цялото време на дъждовните сезони и по цялата площ на Ню Таити, но в северните земи дъждът беше лек и фин, никога не спираше, но човек просто не усещаше влага и студ. Тук отдолу той се изливаше на талази, а имаше и буреносен вятър от типа на мусоните, под чиито напори беше трудно да се върви, какво

оставаше да се върши някаква работа. Спасението от този дъжд беше само солидният покрив или гората. Гората беше толкова гъста, че можеше да бъде закрила от бурите. Измокрянето бе неизбежно, тъй като от листата капеше непрекъснато, но по време на мусоновите бури в гората вятърът въобще не се забелязва. Но щом човек излезеше на открито вятърът можеше да го повали на земята и да го овъргала в червената рядка кал, в която дъждът превръщаше оголената почва, и единственото спасение беше да се шмугне обратно в гората, където беше тъмно, горещо и можеше лесно да се загуби.

Командващ офицер по онова време беше майор Мухамед — наистина кално копеле. Всичко на Ню Ява се вършеше по буква: гората се сечеше само на километрови ивици, фиброраслите се засаждаха веднага върху целия разчистен терен, отпуски за Централ се раздаваха по предварително уточнен въртящ се график без никакви преференции, халюциногените бяха по дажба и употребата им по време на работа се наказваше и тъй нататък, и тъй нататък.

Хубавото на Мухамед му беше, че не винаги се свързваше по радиото с Централ. Ню Ява си беше негов лагер и той го командваше по свой начин. Не му харесваха заповедите на Щаба. Изпълняваше ги, разбира се, беше пуснал хората да си вървят и бе заключил всички оръжия, освен малките пищовчета, веднага след като получи заповедта. Но той не проявяваше инициатива и не търсеше заповеди или съвети. Нито от Централ, нито от който и да е друг. Даваше си оценките сам и знаеше, че е прав. И това беше голямата му грешка.

Когато служеше в щаба на Донг, Дейвидсън бе имал възможността да преглежда досиетата на офицерите. Необикновената му памет складираше такива неща, че без усилие можеше да си спомни коефициента на интелигентност на Мухамед — 107, докато собственият му коефициент беше 118. Имаше разлика от 11 точки, но Дейвидсън естествено не можеше да каже това на стария Му и Му не можеше да го види, и тъкмо затова нямаше начин да го накара да го слуша. Той просто знаеше повече от Дейвидсън и толкова.

Всички се държаха доста нелюбезно отначало. Никой от хората на Ню Ява не знаеше нищо за нещастieto в лагера Смит. Освен че лагерният командир бил отлетял към Централ час преди събитието и така останал единственият жив след клането. Разказано по този начин, това звучеше доста зле. Очевидно бе, че в началото го гледаха като

мръсен кутсузлия или още по-лошо — като Юда дори. Но щом го опознаят, ще разберат какъв е. Със сигурност щяха да разберат, че съвсем не е дезертьор или изменник, а човек, посветил се на предотвратяването на каквото и да е предателство на Ню Таити. И щяха да се убедят, че единствено след премахването на хората на този свят ще може да се живее в безопасност като на Земята.

Не беше трудно да започне да внушава тази мисъл на дърварите. Те никога не бяха харесвали малките зелени плъхове затова, че трябваше да ги принуждават да работят през деня и да ги охраняват цяла нощ, но сега започваха да разбират, че хората не бяха само противни и опасни. Когато Дейвидсън им разказа какво са заварили в лагера Смит, когато им разясни как двамата хуманоиди са промили мозъците на всички в щаба, когато им разкри, че унищожаването на земяните на Ню Таити беше само една малка част от цялата онази извънземна конспирация против Земята, и когато им напомни за студените безпощадни цифри 2500 човека на 3000000 хори, те наистина започнаха да се сплотяват зад него.

Подкрепяше го дори офицерът по екологичен контрол на острова, за разлика от горкия стар Кийс, който се кахъреше, че хората стреляли по елените, а след това сам беше изкормен от гадните хори. Този приятел, Атранда, си беше хоримразец. Всъщност те бяха причината той да е превъртял — получил някакъв гео-шок или нещо подобно. Освен това толкова се страхуваше хората да не нападнат лагера, че се държеше като жена, уплашена да не я изнасят. Но всъщност много полезно беше местният спец да е на негова страна.

Нямаше смисъл да привлича на своя страна командващия. Дейвидсън имаше понятие от човешки характери и бе оценил това като безсмислено още в самото начало. Мухамед беше праволинеен. Освен това изпитваше предубеждение срещу Дейвидсън, от което не искаше да се откаже. То беше свързано по някакъв начин с трагедията в лагера Смит. Той едва не бе казал директно на Дейвидсън, че не го смята за офицер, на когото може да има доверие. Самодоволно копеле беше той, но строгостта, с която управляваше лагера Ню Ява бе само преимущество. Една стегната организация, свикнала да се подчинява на заповеди, беше много по-лесно превземаема, отколкото някоя разпусната общност от независими типове и по-лесно щеше да се командва като отделение за защитни и нападателни военни операции,

след като той поеме командването. А той трябва да го поеме! Му беше добър за началник на дърварите, но не беше воин.

Дейвидсън се зае много ревностно със задачата да се сдружи с най-добрите между дърварите и младшите офицери. Не бързаше. Когато успя да събере достатъчно мъже, на които наистина да има пълно доверие — един взвод от десет души — вдигна някои нещица от заключения склад на стария Му, който се намираше в пълната с военни играчки изба на местния щаб и една неделя тръгна към гората да се позабавлява.

Дейвидсън беше открил местонахождението на град на хората преди няколко седмици и бе запазил информацията като подарък за своите момчета. Можеше да свърши работата и сам, но така щеше да е по-добре. Така между хората се създава чувство за другарство, за истински контакт между мъже. Те просто пристигнаха посред бял ден, поляха с огнено желе всички хори, които завариха отвън и ги изгориха. След това поръсиха покривите на дупките им с керосин и опекоха останалите вътре. Онези, които се опитваха да се спасят, бяха посрещани от потоци огнено желе — това беше най-артистичната власт! Чакаш малките плъхчета да се появят от мишата дупка, оставяш ги да си помислят, че са успели да се измъкнат и тогава си ги фламбираш като започваш от краката нагоре, за да приличат повече на факли. Зеленикавата козина цвърчеше щуро!

Всъщност не беше по-интересно от преследването на истинските плъхове, които бяха почти единствените диви животни, съхранили се на Майката Земя, но имаше по-силна тръпка в това. Хорите бяха по-големи от плъховете, при това се знае, че могат да се отбраняват, макар този път да не опитаха такова нещо. Някои от тях дори лягаха на земята вместо да бягат.

Просто лягаха по гръб със затворени очи — да му се доповръща на човек. И другите реагираха по същия начин. Дори на един от тях му стана лошо и той повърна, след като бе изгорил един от легналите на земята. Колкото и да бяха зажаднели за плът, мъжете не оставиха жива дори една от хората, за да я изнасят. Всички се бяха съгласили предварително с Дейвидсън, че това си е почти истинска перверзия. Хомосексуалната връзка беше поне нещо, което се върши между хора, беше нещо нормално. А тези същества бяха устроени като човешките жени, но не бяха хора, и по-добре беше да си доставиш удоволствие да

ги убиеш, но да си останеш чист. До един бяха приели това за разумно и го изпълняваха.

Никой не спомена и думичка за това след като се върнаха в лагера. Не се изфукаха дори пред приятелите си. Наистина здрави момчета!

Нито дума за експедицията не стигна до ушите на Мухамед. Доколкото беше известно на Стария Мук, всички негови хора бяха добри момченца, които режат трупи, не се закачат с хората, тъй вярно, и той можеше да продължава да си вярва в това до второ пришествие. Защото хората щяха да нападнат. Някъде. Тук, или някой от лагерите на остров Кинг, или на Централ. Дейвидсън знаеше това. Той беше единственият офицер в цялата колония, който го знаеше. Не беше негова заслугата за това. Просто си знаеше, че е прав. Никой друг не му беше повярвал, освен момчетата тук, с които бе прекарал достатъчно време, за да ги убеди. Но рано или късно и другите щяха да разберат, че е бил прав...

А той беше прав.

ГЛАВА ПЕТА

Срещата лице в лице със Селвър беше истински шок. Докато летеше обратно към Централ от селото в подножието на хълма, Любоф се опита да установи защо това беше шок, да анализира коя негова нервна струна е засегната. Защото обикновено човек не се стряска от среща с добър приятел.

Не беше лесно да получи покана от предводителката. Тунтар беше обектът, който проучваше цяло лято. Там той имаше няколко отлични информатора, бе в много добри отношения с цялата обител и с предводителката, която му бе разрешила да наблюдава свободно и да участва в живота на общността.

Доста време му беше необходимо, за да изтръгне от нея истинската покана с помощта на някои от бившите крепостни, които бяха останали в района, но най-накрая тя се бе съгласила, като му предостави, според най-новите разпоредби, истински случай на „среща, уредена от атшияни“. Но това беше по-скоро под диктовката на собствената му съвест, отколкото по заповед на полковника, и той беше настоявал за да стане точно така. Донг искаше Любоф да отиде там. Много се тревожеше от „Заплахата на хората“. Беше му казал да ги прецени, да види „как реагират понастоящем, след като сме им дали пълна самостоятелност“. Надяваше се да получи някакво успокоение. Любоф не можеше да реши, дали докладът, който предстоеше да предаде, ще успокои полковник Донг, или напротив.

На десет мили от Централ дърветата бяха изсечени и пъновете бяха изгнили. Сега това беше една скучна равнина от фиброрасли, които стояха като сива коса под дъжда. Под тези вълма от листа, стръкчетата на храстите бяха започнали да покарват — смрадликата, трепетликата, спасителни стъкълца, които, след като пораснат, щяха да бъдат заслон на подрастващите дървета. Ако бъде оставена да се развива под напоителното равновесие на дъждовния климат, тази площ би могла да обрасне с гора след около трийсет години и да достигне своята пълноценност след около стотина. Ако бъде оставена на мира.

Гората продължи внезапно в пространството, не във времето. Под хоптера невъобразимото разнообразие от зелени листа покриваше меките гънки на хълмовете на Северен Сорнол.

Както повечето жители на Земята, Любоф никога не се беше разхождал под диви дървета и никога не бе виждал гора, по-голяма от жилищно кварталче между две улици. В началото от престоя си на Атши той се бе почувствал потиснат и неспокоен в гората, задушен от невъобразимото струпване и неразбория на стволове, клони и листа в непрекъснатия зеленикав или кафеникав здрач. Масата и плетеницата на различните живи форми, които се надигаха и се протягаха нагоре към светлината, тишината съставена от много малки и безсмислени звуци, цялото това растително безразличие към присъствието на съзнателно и мислещо същество, всичко това му бе създавало някакво усещане за тревожност и, също като другите, той се беше придържал повече към просеките и към брега.

Но постепенно това бе започнало да му харесва. Гози го подкачаше като му викаше „Господин Гибон“. Всъщност Любоф приличаше в известна степен на гибон. Имаше кръгло тъмнокожо лице, дълги ръце и рано посивяла коса. Но гибоните бяха изчезнал вид.

Независимо от предпочитанията му като проучвател на живите форми с развит интелект, той трябваше да влезе в гората и да ги намери. Сега, след четири години посветени на такива опити, се чувстваше напълно у дома си под дърветата, дори повече отколкото където и да е на друго място. Дори бе започнал да харесва имената, които атшияните даваха на собствените си земи и места — звучни двусрични думи: Сорнол, Тунтар, Ешрет, Ешсен, където сега беше Централ, Ендто, Абкан и преди всичко Атши, с което означаваха както гората, така и света. Така Земя, Тера, Телус означаваше както почвата, така и планетата — две значения заедно и поотделно. Но за атшияните почва, земя, терен не беше онова, към което мъртвите се връщат и в което живите живеят: субстанцията на техния свят не беше земята, а гората. Земните хора бяха глина, червена прах. Атшиянинът беше клон и корен. Атшияните не дълбаеха своите образи върху камък, а само върху дърво.

Той приземи хоптера на една малка поляна северно от града и мина покрай женската обител. Във въздуха се носеше острия мирис на атшиянско селище — пушек от изгорели дървета, мъртва риба,

ароматични билки и пот на извънземни. Атмосферата на подземната къща, ако земянин би могъл да се вмъкне в нея, представляваше рядка смес от CO₂ и различни вонни. Любоф бе прекарвал много часове на интелектуален поход, свит на две и полузадушен във вонящия сумрак на мъжката обител в Тунтар. Но този път нямаше изгледи да го поканят да влезе там.

Естествено, в града се знаеше за клането в лагера Смит. То беше станало преди шест седмици. Щяха да научат и по-скоро, защото между островите новините пътуваха бързо, макар и не толкова бързо, че да оправдаят „мистериозната сила на телепатията“, в която предпочитаха да вярват дърварите.

Жителите на града знаеха също, че всичките хиляда и двеста роби от Центравил са били освободени наскоро след клането в лагера Смит и Любоф се бе съгласил с полковника, че местните спокойно можеха да приемат второто събитие за резултат от първото. То, както полковник Донг би се изразил, представлява „погрешно впечатление“. Но вероятно това не беше толкова важно. Важното беше, че робите са на свобода. Стореното зло никога не може да се поправи, но поне на това зло беше сложен край. Можеха да започнат наново: местните, без онова болезнено недоумение, на което нямаше отговор, защо „юмените“ се отнасят с хората като с животни; а той, без бремето на постоянните обяснения и угризенията за непростима вина.

Той знаеше колко много ценят откровеността и директните разговори за страховити и неприятни работи и очакваше, че хората на Тунтар ще споделят с него всичко с чувство за триумф или изпитвайки неловкост, с радост или с недоумение, но никой не се опита дори. Почти никой не разговаряше с него. Беше пристигнал късно следобед, което отговаряше на пристигане в град на Земята малко след зори. Атшияните спяха (мнението на колонистите пренебрегваше очебийните факти), но най-ниската фаза на физиологическа пълноценност за тях беше между пладне и четири следобед, докато за земяните е между два и пет през нощта. Освен това те имаха двувърхов цикъл на висока температура и усилена активност по времето на здрача сутрин и вечер. Повечето възрастни спяха по пет-шест от двайсет и четирите часа, на няколко кратки придремвания, а поопитните спяха не повече от два часа. При пренебрегване смисъла на леката им дрямка и на сънните им състояния, и окачествяването им

като мързелуване, наистина можеше да се каже, че те никога не спят. Много по-лесно беше да се заяви това, отколкото да се вникне в същността на онова, което правеха. В този момент в Тунтар животът като че отново започваше да се възвръща след следобедното бездвижие.

Любоф забеляза голям брой непознати. Те го гледаха, но нито един от тях не се приближи до него. Бяха просто присъствия, които се движеха по други пътеки в здрача под огромните дъбове. След малко все пак се появи познато същество и тръгна по неговата пътечка. Братовчедката на предводителката Шерар — стара жена, която имаше малко влияние и не разбираше от много неща. Тя го поздрави учтиво, но не пожела да отговори на въпроса му за предводителката и двамата му най-добри информатори Егат, пазач на овощната градина, и Тубаб, съновидец. О, предводителката е много заета, а кой беше Егат, да не си мислиш за Гебан? А Тубаб може би е тук или вече е бил.

Тя се залепи за Любоф и никой друг не дойде да говори с него. Проби си път, придружен от дребната зелена старица, която се суетеше около него и се оплакваше, през горичките и полянките на Тунтар, чак до мъжката обител.

— Вътре са много заети — каза Шерар.

— Сънуват ли?

— Откъде мога да знам аз? Хайде ела, Любоф, ела да видиш...

Тя знаеше, че той винаги бе настоявал да му бъдат показвани разни неща, да ги разглежда, но не можеше да измисли какво да му предложи, за да го накара да си отиде оттам.

— Ела да видиш мрежите за риболов — продължи тя със слабия си гласец.

Наблизо мина момиче от младите ловкини и го погледна. Погледът ѝ беше мрачен и изразяваше такава враждебност, каквато не бе забелязвал в нито един атшиянин, освен може би в някое малко дете, смръщило се в уплаха от неговия ръст и безкосменото му лице. Но това момиче не беше уплашено.

— Добре — съгласи се той, тъй като чувстваше, че пред Шерар трябва да прояви покорство.

Ако атшияните наистина бяха развили (най-сетне и внезапно) чувството за групова вражда, той просто трябваше да го приеме и да се опита да им покаже, че за тях си остава един непроменен приятел, на

когото могат да се доверят. Но как са успели да променят начина по който чувстват нещата, начина по който мислят, толкова бързо, след толкова много време и защо? В лагера Смит това беше предизвикано непосредствено и до непоносимост. Жестокостта на Дейвидсън можеше да предизвика дори атшияните към проява на насилие. Но този град, Тунтар, никога не е бил нападан от земяните, от него не са отвлечани и роби, нито пък местната гора е била изсичана или горена. Той, самият Любоф, за последен път е бил там (а антропологът не може никога да пропусне собствената си сянка от картината, която рисува) преди малко повече от два месеца. Те бяха научили новините от Смит и сега между тях живееха бежанци, бивши роби, които бяха преживели страдания причинени от ръцете на земяните, и сигурно говореха за това. Но дали фактите от новините и мълвата биха могли да променят слушателите, да ги променят радикално? Докато тяхната неагресивност беше толкова дълбоко вкоренена, тя беше гръбнак на културата и обществото им и стигаше до подсъзнателното, до тяхното съновремие, и може би дори на самата им физиология. Че атшиянинът би могъл да бъде провокиран от брутална жестокост, да се опита да извърши убийство — това той знаеше, сам е бил свидетел на такава проява веднъж. А че една разбита общност може да бъде провокирана по подобен начин от подобни непоносими рани, той просто трябваше да приеме. Това се бе случило в лагера Смит. Но че приказки и слухове, колкото и страховити и възмутителни да са, могат да вбесят една спокойна общност от тези хора до такава степен, че да започнат да действат в разрез със своите обичаи и разум, да скъсат напълно със стила си на живот, това той не можеше да повярва. Това беше неприемливо от гледна точка на психологията. Липсваше някакъв елемент.

Старият Тубаб излезе от мъжката обител точно когато Любоф минаваше край нея. След стария човек излезе Селвър.

Селвър изпълзя от тунелния вход, изправи се, примигна срещу посивялата от дъжда и приглушената от листата дневна светлина. Погледът му срещна погледа на Любоф, отдолу нагоре. И двамата не казаха нищо. Любоф изпита чувство на силен страх.

Докато по обратния път в хоптера анализираше нервния шок, той си помисли: Защо страх? Защо се уплаших от Селвър? Недоказуема

интуиция или просто погрешна аналогия? И в двата случая — ирационална реакция.

Между Селвър и Любоф нищо не се бе променило. Това, което Селвър беше направил в лагера Смит, можеше да бъде оправдано. Дори и да не можеше да бъде оправдано, нямаше никакво значение — тяхното приятелство беше прекалено голямо, за да бъде засенчено от съмнения от нравствен характер. Те бяха работили заедно много усилено, бяха се обучавали един друг на своите езици, по един начин надхвърлящ буквалното значение на думата „обучение“. Бяха говорили без всякакви задръжки, а обичта на Любоф към приятеля му се беше задълбочила от онази благодарност, която спасителят изпитва към онези, чийто живот е имал привилегията да спаси.

Всъщност той едва ли бе осъзнавал до този момент колко силна беше привързаността и верността му към Селвър. Дали неговият страх не беше онзи личен страх, че Селвър може, усвоил вече расовата омраза, да го отхвърли, да презре неговата вяроност и да се отнася с него не като с „ти“, а като с „един от тях“?

След първия продължителен втречен поглед Селвър бавно се приближи и поздрави Любоф като протегна двете си ръце. Докосването беше един от главните канали за комуникация при горските хора. За земяните докосването винаги подсказва проява на агресия или заплаха, така че за тях много често не съществуват никакви фази между формалното ръкостискане и сексуалната милувка. Но цялата тази празнина атшияните бяха запълнили с най-различни ритуали на докосването. Погалването като сигнал и като жест на успокоение беше толкова важно за тях, както за майката и детето или за двама влюбени. Но значението му беше социално, а не само израз на майчинско чувство или полово влечение. Това беше част от техния език. И затова бе точно моделирано и закодирано, но въпреки това безкрайно гъвкаво и променливо. „Винаги се опипват!“ надсмивах се някои от колонистите, неспособни да прозрат в тази размяна на докосвания нищо друго освен собствената си еротичност, която — по принуда концентрирана изключително върху секса, а след това потисната и фрустрирана — напада и отравя всяко чувство на удоволствие, всяка човешка реакция: победата на заслепения лукав Купидон над великата всеобемаща майка на всички морета и звезди, на

всички листа на дърветата, на всички жестове на хората — Венера Генетрикс...

И така, Селвър се приближи с протегнати ръце, ръкува се с Любоф по маниера на земяните, а после нежно прихвана и двете му ръце точно над лактите. На ръст беше не повече от половината на Любоф и поради това всички жестове излизаха някак трудни и тромави и за двамата, но нямаше нищо несигурно или детинско в докосването на малките му, крехки, покрити със зелена козина ръце. Този жест бе израз на доверие и Любоф го прие с благодарност.

— Селвър, какъв късмет, че те срещам тук! Искам много да си поговорим...

— В момента не мога, Любоф.

Отговорът прозвуча нежно, но когато чу гласа му, надеждата на Любоф за непромененото приятелство просто се стопи. Селвър се бе променил. Беше се променил радикално, от корен.

— Мога ли да дойда — попита Любоф припряно — някой друг ден и да си поговорим? За мен е много важно...

— Днес си заминавам оттук — каза Селвър още по-меко, но пусна ръцете на Любоф и отклони погледа си встрани. Така той буквално прекъсна връзката между тях. Приличието изискваше и Любоф да направи същото и с това разговорът да приключи. Но тогава нямаше да има с кого да говори. Старият Тубаб дори не беше погледнал към него. Градът му бе обърнал гръб, а това беше Селвър, неговият стар приятел.

— Селвър, може би мислиш, че убийствата в Келме Дева стоят между нас и ни разделят. Нищо подобно. Може би то ни свързва още повече. А всички твои хора от робските кошари са освободени, така че между нас вече няма зло, но и дори да има, а него винаги го е имало, все едно... Аз съм същият човек, когото познаваш отпреди, Селвър.

Атшиянинът не отговори веднага. Странното лице, хлътналите очи, силните черти на лицето обезобразени от белези и смекчени от тънката коприна на козината, която едновременно следваше и криеше контурите, това лице се отвърна от Любоф, затворено в себе си, упорито, после внезапно се обърна и го погледна почти като против собствените си намерения.

— Любоф, не биваше да идваш тук. Трябва да напуснеш Централ след две нощи. Не зная какво точно си ти. Щеше да е по-добре никога

да не бях те срещал.

След тези думи той се отдалечи с гъвкавата походка на дългокрака котка, едно зелено пламъче сред тъмните дъбове на Тунтар — и изчезна. Тубаб го последва бавно, без дори да погледне към Любоф. Ситният дъждец ръмеше безшумно по листата на дъбовете и по тесните пътечки към мъжката обител и към реката. Само ако се вслушаш внимателно, можеш да чуеш дъжда — прекалено много бяха изпълнителите на тази музика за да може само един ум да я осъзнае. Един-единствен безкраен акорд, изпълняван от цялата гора.

— Селвър е бог — каза старата Шерар. — Ела сега да видиш риболовните ни мрежи.

Любоф отказа. Щеше да е неучтиво и неполитично да остане, а и вече не изпитваше никакво желание. Опита да си внуши, че Селвър не е отблъснал него — Любоф, а него — земянина. Но това нямаше значение. И никога не е имало. Винаги е бил изненадван неприятно, когато бе откривал колко крехки и уязвими са чувствата му и колко го болеше, когато го обиждат. Този вид юношеска чувствителност беше нещо срамно. Трябваше до тази възраст да е станал много по-дебелокож.

Дребната старица с напрашената и посребрена от дъждовните капчици козина въздъхна с облекчение, когато той се сбогува. Докато палеше хоптера, трябваше да се усмихне на гледката, която тя представляваше — една подскачаща дребна фигурка, изчезваща бързо между дърветата като жабче, спасило се от змия.

Качеството има голямо значение, но не по-малко значение има и количеството — в относителна мярка. В реакцията на нормален възрастен към много по-дребен човек може да има арогантност, протекционизъм, покровителство, обич, или грубиянство, но каквото и да е, ще подхожда повече на дете, отколкото на възрастен. Още повече когато лицето с детски ръст е покрито с козина, се предизвиква по-нататъшна реакция, която Любоф беше кръстил „реакция на мечето“. Тъй като атшияните ползваха много милувките, публичното им демонстриране не беше неприемливо, но мотивацията все пак искаше известно обяснение. А накрая оставаше и неизбежната „реакция към изроди“ — инстинктивното отдръпване от нещо, което е човешко, но не изглежда съвсем така. Извън този кръг оставаше фактът, че атшияните също като земяните, изглеждаха просто смешни. Някои

приличаха на жаби, кукумявки, гъсеници. Шерър не беше първата старица, която Любоф намираше за смешна, когато я гледаше в гръб...

Ето това беше недостатък на колонията, помисли си той, докато се издигаше с хоптера и Тунтар изчезваше някъде долу под дъбовете и безлистните овощни градини. Ние нямаме стари жени, нямаме и стари мъже, с изключение на Донг, пък и той е само на около шейсет. Старите жени са много по-различни от всички останали — те казват това, което мислят.

Атшияните се управляват, доколкото имат някаква форма на управление, от стари жени. Интелектът за мъжете, политиката за жените, а етиката — взаимодействие между двете. Това беше възприетият модел. В него има доза очарование, а пък и върши работа. При тях.

Иска ми се Администрацията да беше изпратила няколко баби, заедно с всички тези зрели, готови за женене, плодовити, гърдести жени. Онова момиче, с което бях миналата нощ наистина беше много хубаво, добро е и в леглото, има състрадателно сърце, но Боже мой, ще минат най-малко четиридесет години, преди да може да каже каквото и да било на някой мъж...

Но през цялото време някъде под пластове на мисълта му заети от старите и младите жени, шокът продължаваше да действа — интуицията или признанието, което не искаше да се поддаде на определение. Трябваше да обмисли всичко добре преди да докладва в щаба.

Селвър: ами какво ще кажа за Селвър?

Очевидно Селвър беше ключова фигура за Любоф. Защо? Защото го познаваше добре или поради някаква присъща на личността му сила, която Любоф никога не бе възприемал съзнателно? Но той я беше възприел. Много бързо бе определил Селвър като необикновена личност сред другите. „Сам“ — това бе той тогава — прислужник на трима офицери, които обитаваха една панелна къщичка. Любоф си спомни, че Бенсън се беше похвалил какво добро хори си имат, как го били опитомили...

Много атшияни, особено съновидците от обителите, не можеха да променят своя полицикличен модел на спане, за да се приспособят към земния цикъл. Ако наваксваха нормалния си сън през нощта, това им пречеше да наваксат РЕМ-съня или парадоксалния сън, на чийто

сто и двайсет минутен цикъл беше подчинен животът им както през деня, така и през нощта. И не можеха да се пригледят към земния работен ден. След като веднъж си се научил да сънуваш напълно буден и да балансираш психическата си стабилност не по изключително опасното острие на разума, а върху двойна опора, върху точната уравновесеност между разума и съня, след като веднъж си се научил на това, не можеш да се отучиш, както не можеш да се научиш да мислиш. Ето защо повечето от хората започваха да чувстват отпадналост, объркваша се, затваряха се в себе си, дори изпадаха в кататония.

Жените, объркани и унижени, се държаха с мрачното безразличие на новопоробени. Непосветените мъже и някои от младите съновидци се справяха най-добре. Те се адаптираха, като работеха усилено в лагерите на дървосекачите или като се превръщаха в умни прислужници. Сам беше един от тях. Изпълнителен безличен прислужник, готвач, перач, иконом, теляк и изкупителна жертва на тримата си господари. Беше се научил как да бъде невидим. Любоф го беше взел за информатор в областта на етнологията и веднага бе спечелил, поради някакво сходство в начина на мислене и в характера, доверието на Сам. Той оцени Сам като идеалния информатор, добре обучен да изпълнява обичаите на своя народ, осъзнал тяхното значение и с умението бързо да ги преведе, да ги направи разбираеми за Любоф, превъзможвайки пропастта между двата езика, между двете култури, двата вида от човешкия род.

В продължение на две години Любоф пътуваше, изучаваше, интервюираще, наблюдаваше и не успяваше да открие ключа, който би му помогнал да проникне в съзнанието на атшияните. Той не знаеше къде се намира и ключалката дори. Беше проучил обичаите свързани със съня и бе открил, че най-вероятно атшияните нямат навика да спят. Беше увивал безброй електроди по безброй обрасли със зелена козина черепи и не бе успял да открие никакъв смисъл в познатите фигури, спирали и пикове, алфите, делтите и гетите, които се появяваха на осцилографа. Селвър беше онзи, който в края на краищата му помогна да разбере атшиянското значение на думата „сън“, която означаваше също така „корен“, и по този начин му предаде ключа към царството на горските хора. Точно със Селвър, като обект на изследване чрез електроенцефалографа, той за първи път беше видял, и до известна

степен бе разбрал, необичайните импулсни форми на мозъчната дейност попадаща в съноподобното състояние между спането и будуването. Едно състояние, което можеше да се сравни със сънищата в земния сън, както Партенона може да се сравни с колиба от плет, замазана с кал: по принцип същото нещо, но неизмеримо по-богато, по-сложно, по-качествено и по-контролируемо.

В такъв случай какво, какво още? Селвър можеше да избяга още тогава. Той остана — отначало като прислужник, а след това (благодарение на една от малкото полезни привилегии на Любоф като спец) в ролята на научен помощник, който все пак беше заключван всяка нощ при всички други хора в кошарата (доброволно избраните жилищни помещения на работния персонал от местни жители).

— Ще те откарам до Тунтар и ще работим заедно там — му беше казал Любоф по време на третия им разговор. — За Бога, защо да оставаш тук?

— Съпругата ми, Тийле, е в ограждението — беше отвърнал Селвър.

Любоф се бе опитал да я освободи, но тя работеше в кухнята на Щаба и сержантите, които отговаряха за кухненския персонал, не понасяха никаква намеса в работите им от страна на военните или спецовете. Любоф трябваше да бъде много внимателен, за да не си изкарат тази непоносимост на самата жена. Тя и Селвър изглежда бяха склонни да чакат търпеливо, докато и двамата могат да избягат или да бъдат освободени.

В загражденията мъжките и женските хори бяха подложени на стриктна сегрегация — защо, изглежда никой не знаеше — и съпрузите се виждаха рядко. Любоф успяваше да уреди по някоя среща между тях в своята къщичка на северния край на града, която обитаваше сам. Тъкмо при завръщането ѝ в щаба от една от тези срещи Дейвидсън беше забелязал Тийле и очевидно бе останал поразен от това крехко, нежно, уплашено създание.

Беше накарал да я заведат същата нощ в квартирата му и я бе изнасилил. И по време на акта вероятно я беше убил. Това се бе случвало и преди в резултат на физическите различия или пък тя беше спряла да живее. Също като някои земяни, атшияните притежаваха уменията да пожелават истински смъртта си и можеха да прекъсват своя живот. И в единия, и в другия случай Дейвидсън беше виновен за

нейната смърт. Подобни убийства бяха ставали и преди. Това, което не се беше случвало обаче, беше постъпката на Селвър на втория ден след смъртта ѝ.

Любоф беше пристигнал едва за самия край. Можеше да си припомни звуците, самият той побягнал под палещите лъчи на слънцето надолу по главната улица, прахоляка, купчината хора. Всичко трябва да бе продължило не повече от пет минути — достатъчно време за смъртоносен двубой. Когато Любоф пристигна, Селвър вече не виждаше нищо от шурналата по лицето му кръв, беше се превърнал в играчка за Дейвидсън, но пак се изправяше и налиташе, воден не от неконтролируема ярост, а от някакво интелигентно отчаяние. Той продължаваше да налита и самият Дейвидсън се бе уплашил и разярил от това отчаяно постоянство. Събори Селвър със страничен удар и понечи да вдигне обувия си в тежък ботуш крак, за да смаже черепа му.

В този момент Любоф проби кръга от хора около тях. Прекрати боя (колкото и кръвожадни да бяха десетината-дванайсет души, които наблюдаваха сцената, изглежда бяха достигнали емоционалния си праг, защото подкрепиха Любоф, когато той нареди на Дейвидсън да спре) и от този момент намрази Дейвидсън и си спечели неговата омраза, защото се беше изправил между убиеца и неговата жертва на прага на смъртта.

Защото ако самоубиецът убива всички нас останалите, убиецът унищожава сам себе си, но трябва да го върши много, много, много пъти.

Любоф вдигна Селвър от земята — малка тежест за неговите ръце — обезобразеното лице се притисна до ризата му и кръвта проникна чак до кожата му. После занесе Селвър в собствената си къщичка, сложи шина на счупената му китка, направи каквото можа с лицето му, настави го в собственото си легло и няколко нощи се опитва да говори с него, да пробие тежката бариера от отчаяние, мъка и срам. Това, разбира се, не беше по действащия устав.

Пред него никой не спомена устава. Не беше и необходимо. Той знаеше, че се лишава от повечето добри чувства, които офицерите от Колонията бяха хранили някога към него.

Беше се придържал много внимателно към линията на Щаба, възразявайки само в случаите на крайна бруталност срещу местните жители, като действаше с методите на убеждението, а не на

незачитането на йерархията, като по този начин си запазваше жалките останки от властта и влиянието, които бе имал. Не можеше да предотврати експлоатацията на атшияните. Тя беше много по-тежка, отколкото образованието му го бе подготвило да очаква, но той можеше да постигне съвсем малко тук и сега. Докладите му до Администрацията и Комитета по правата можеха (след като пропътуват пътя в двете посоки за петдесет и четири години) да постигнат някакъв ефект. Тера можеше дори да реши, че политиката на отворена колония приложена на Атши е една сериозна грешка. По-добре петдесет и четири години по-късно, отколкото никога! Ако загуби толерантността на своите началници тук, те ще цензурират сериозно или ще анулират неговите доклади и нямаше да му остане никаква надежда.

Но сега беше прекалено разярен, за да продължава тази стратегическа линия. Да вървят по дяволите другите, ако настоятелно твърдят, че неговата грижа за един приятел е обида за Майката Земя и предателство към Колонията. Ако му лепнат етикета „хори-любец“, ще наложат и ограничения върху дейността му, с която можеше да бъде полезен на атшияните. Но той не можеше да постави някакво възможно обобщено „добро“ над непосредствените нужди на Селвър. Не можеш да спасяваш един народ, а да продаваш приятеля си. Дребните наранявания, които Селвър му беше причинил, и намесата на Любоф, бяха разярили Дейвидсън по някакъв странен начин и той бе продължил да говори наляво и надясно, че има намерение да довърши това бунтовно хори. И сигурно щеше да го стори, ако му бе се удал случай. Денонощното бдение на Любоф над Селвър продължи цели две седмици, след което двамата излетяха от Централ и Любоф го настани в един град на западния бряг на Бротър, където той нямаше роднини.

Нямаше никакви наказания за помагане при бягство на робите, тъй като атшияните не бяха роби по никакъв друг начин, освен на практика: те бяха Доброволен работен персонал от местни жители. Любоф не получи дори мъмрене, но доверието, което редовите офицери донякъде хранеха към него, бе напълно загубено от този момент нататък. И дори неговите колеги в специалната служба — екзобиологът, аграрните и лесовъдните координатори, еколозите — на

практика му дадох да разбере, че се е държал ирационално, по донкихотовски и глупаво.

— Да не си мислил, че пристигаш тук на пикник? — го беше попитал Гози.

— Не, не съм мислил, че това може да е какъвто и да е пикник — бе отвърнал мрачно Любоф.

— Въобще не мога да разбера защо проучвателите на живите форми с развит интелект доброволно се връзват към някоя от отворените колонии. Знаеш, че хората, които изучаващ, ще бъдат стъпкани и, навярно, напълно унищожени. Така стоят нещата. Такава е самата човешка природа и ти сам знаеш, че не можеш да я промениш. Тогава защо идваш и наблюдаваш този процес? Мазохизъм ли е това?

— Аз не знам какво е това „човешката природа“. Може би да оставяме описание на онова, което унищожаваме, е част от човешката природа... Дали на еколозите им е по-приятно, как мислиш?

Гози пропусна последния въпрос.

— Хубаво, пиши си описанията, но стой по-далече от тази касапница. Никой биолог, изучаващ колония плъхове, не започва да се намесва в развитието ѝ, за да спасява любимите си плъхчета, които другите нападат.

Тук вече Любоф освирепя, прекалено много му се беше събрало.

— Наистина, така е — каза той. — Един плъх може да бъде домашен любимец, но не може да бъде приятел. Селвър е мой приятел. Всъщност той е единствения човек на този свят, когото смятам за приятел. — Това беше обидило силно нещастия стар Гози, който опитваше с всички сили да бъде патронираща фигура за Любоф, от което никой не би имал полза. Но все пак беше истина. А истината прави човека свободен... — Харесвам Селвър, уважавам го, спасих го, страдах с него, изпитвам страх от него. Селвър е мой приятел.

Селвър е бог.

Така беше казала дребничката зелена старица, като че всички знаеха това, толкова безапелационно, все едно казваше „Еди-кой-си е ловец!“

„Селвър ша аб“. Какво означава това ша аб, обаче? Много от думите в езика на жените — ежедневната реч на атшияните — идваха от езика на мъжете, който беше един и същ за всички общности и често тези думи бяха не само двусрични, но и двузначни. Те бяха

монети с лице и опако. Ша аб означаваше „бог“ или „божествен обект“, или „всесилно същество“. Означаваше и нещо съвсем различно, но Любоф не можеше да си спомни какво.

С тези мисли той пристигна в къщичката си и трябваше само да погледне в речника, който бяха съставили със Селвър след четиримесечна изтощителна, но протекла в хармония работа. Разбира се: ша аб, преводач. Беше прекалено гладко, прекалено уместно. Бяха ли свързани двете значения? Много често бяха, но не чак толкова, че да се подчиняват на някакво правило. Ако един бог е преводач, то какво превежда? Наистина Селвър беше преводач с дарба, но тя се беше проявила благодарение на щастливата случайност от съществуването на един наистина чужд език, който се бе появил в неговия свят.

А дали ша аб не беше онзи, който превежда езика на сънищата и философията, езика на мъжете, в ежедневната реч? Но това умееха да правят всички съновидци. Можеше ли тогава да бъде един от онези, които превеждат в будното ежедневие основния опит натрупан във виденията — човек функциониращ като връзка между двете реалности, смятани от атшияните за равни — съновремето и световремето, чиито допирни точки, макар и жизненоважни, са неясни.

Връзка: човек, който може да изказва на глас възприятията на подсъзнателното. Да „говориш“ този език означава да действаш, да вършиш нещо ново, да променяш или да бъдеш променян, от корен. Защото коренът е сънят.

И преводачът е бог. Селвър беше донесъл нова дума в езика на своя народ. Той беше извършил ново действие. Думата, действието убийство. Само някой бог би могъл да преведе един толкова велик новодошъл пришълец по моста между двата свята.

Но дали се беше научил да убива ближните си от битието между сънищата на ярост и скръб, или от никога несънуваните действия на новодошлите? Собственият си език ли говореше, или езика на капитан Дейвидсън? Онова което изглежда израстваше от корените на собствените му страдания и изразяваше промените в самия него, можеше да бъде някаква инфекция, извънземна чума, която нямаше да преобрази неговата раса в нови хора, а щеше да я унищожи.

Не беше в природата на Радж Любоф да си задава въпроси от рода на „Какво мога да направя аз?“ Характерът и възпитанието не му позволяваха да се меси в чужди работи. Негово задължение беше да

открива какво правят другите, а той изпитваше склонност да ги остави да си го правят.

Предпочиташе да получава знания, вместо да ги предава. Да търси факти, а не истината. Но дори най-непросветителската душа, освен ако се преструва, че няма никакви емоции, понякога се изправя пред избора между мисията и пропуска. „Какво правят те?“ внезапно се превръща в „Какво правим ние?“, а след това в „Какво трябва да направя аз?“

Че беше достигнал до момента на този избор той знаеше, но не му беше ясно защо или какви алтернативи стояха пред него. Не можеше да направи нищо, за да подобри в този момент шансовете на атшияните за оцеляване. Лепенън, Ор и ансибъла бяха направили повече, отколкото той се бе надявал да види като постижение до края на живота си. Администрацията на Земята даваше ясни нареждания при всяка ансибълна връзка и полковник Донг, макар и под натиска на някои от офицерите в щаба и ръководителите на операциите по изсичане на дърветата да не обръща внимание на директивите, изпълняваше тези заповеди.

Като офицер той беше възпитан в лоялност, а освен това „Шакалтън“ щеше да се върне, за да извърши наблюдения и да докладва как се изпълняват заповедите. Изпращаните у дома доклади вече имаха известна стойност след като този ансибъл, тази „machina ex machina“, с функционалната си безупречност предотвратяваше всички удобства на старата колониална автономност и с нейна помощ вече всеки беше длъжен да поеме отговорността за действията си в своето собствено време. Нямаше вече петдесет и четири годишен период за прикриване на грешките. Политиката вече не беше нещо статично. Решението на Общността на Световите можеше да ограничи правата на колонията за часове до контрол само над една от Земята или до забрана да се секат дърветата или пък до насърчаване да бъдат избивани местните жители... Никой не можеше да каже със сигурност. Как функционира тази общност и каква политика щеше да развива все още не можеше да се отгатне по категоричните директиви на Администрацията. Донг се тревожеше от това неясно многоизборно бъдеще, на което Любоф откровено се радваше. В разнообразието е животът, а където има живот, там има надежда — така можеше да се обобщи неговото верую, наистина скромно и без претенции.

Колонистите престанаха да се занимават с атшияните и те от своя страна оставиха колонистите на мира. Стабилна ситуация, която не трябваше да се разбива без причина. Единственото нещо, което можеше да я разклати, бе страхът. В този момент можеше да се очаква, че атшияните ще бъдат мнителни и недоверчиви, но те явно не изпитваха особен страх. Що се отнася до паниката, която се почувства в Центравил при новината за клането в лагера Смит, не се беше случило нищо, което да я съживи. Нито един атшиянин не бе показал никъде признаци за прояви на насилие и след като робите си бяха отишли, хората бяха потънали дълбоко в своите гори и ксенофобията, като постоянен дразнител, просто беше изчезнала. Колонистите най-сетне започваха да се успокояват.

Ако Любоф бе докладвал, че е видял Селвър в Тунтар, Донг и другите щяха да се разтревожат. Възможно беше дори да искат настоятелно Селвър да бъде заловен и изправен пред съд. Колониалният устав забраняваше съдебно преследване на член на едно планетно общество по законите на друго, но трибуналът не зачиташе подобни различия. Членовете му можеха да съдят, да издадат присъда и да екзекутират Селвър. След като доведат Дейвидсън да свидетелства срещу него.

А, не, помисли си Любоф, докато пяхаше речника в претъпканата полица за книги. А, не, повтори си още веднъж на ум и престана да мисли за това. Така той направи своя избор без дори да знае, че го е направил.

На следващия ден той предаде един кратък доклад. В него се съобщаваше, че Тунтар си живее както обикновено, и че той нито е бил изгонен, нито заплашван. Това беше един успокоителен доклад и най-неверният, който някога Любоф беше писал. В него бе изпуснато всичко, което можеше да има някакви последствия: неявяването на предводителката, отказа на Тубаб да поздрави Любоф, големия брой непознати в града, израза на младата ловкиня, присъствието на Селвър... Разбира се последното беше преднамерен пропуск, но иначе погледнато докладът съдържаеше доста факти, си помисли той. Просто беше пропуснал субективните впечатления както трябва да постъпва всеки научен работник. Докато пишеше доклада получи жесток пристъп на мигрена и един още по-жесток, след като го предаде.

Тази нощ Любоф сънува много, но на сутринта не можа да си спомни нито един от сънищата си. Късно през втората нощ след пътуването до Тунтар се събуди и под истеричния вой на алармените сирени и глухия тътен на експлозиите, най-сетне се изправи лице в лице срещу онова, което упорито отказваше да приеме. Той беше единственият човек в Центравил за когото това не бе изненада. В този момент вече знаеше какъв е: предател.

Но дори и в този момент съзнанието му нямаше ясната представа, че това е нападение на атшияните. Всичко беше някакъв ужас в нощта.

Къщичката му бе подмината — беше отделена в самостоятелния си двор далеч от другите къщи. Може би дърветата около нея я охраняват, мислеше си той, докато излизаше.

Целият център на града беше обхванат от пламъци. Дори каменният куб на Щаба гореше отвътре като разрушена пещ за печене на тухли. Там се намираше ансибълът — безценната връзка. Пожари се виждаха и в посока на летището за хеликоптери и Полето. Откъде бяха намерили експлозиви? Как бяха подпалили толкова пожари едновременно? Всички сгради от двете страни на главната улица, построени от дърво, горяха и шумът на бушуващите пламъци беше непоносим.

Любоф се затича към огъня. Вода беше заляла пътя. Отначало той си помисли, че тя е от противопожарните кранове, но след това разбра, че водопроводът от реката Мененд съвсем безполезно наводняваше целия терен, докато къщите изгаряха, а тътенът на огнената стихия проникваше навсякъде. Как бяха постигнали това? Нали имаше охрана. Нали при полето винаги имаше пазачи с джипове?...

Изстрели, откоси, серии от картечен огън. Навсякъде около Любоф тичаха дребни фигурки, но той не им обръщаше внимание. Вече беше стигнал до общежитието и видя едно момиче, изправено на входа, пламъците отвътре почти го настигаха, а пред него се отваряше път за бягство, пътят на спасението. То не помръдваше. Той му извика, изтича през двора до него, с мъка откъсна ръцете му, вкопчени панически в касата на вратата, и насила го поведе като повтаряше нежно: „Хайде, миличко, хайде!“ И момичето тръгна, но не достатъчно бързо. Докато прекосяваха двора външната стена на горния етаж бавно

се наклони под напора на пламъците отвътре и тръгна да пада напред, натежала от дървените греди на срутващия се покрив. Наоколо полетяха като шрапнели парчета дърво, а челото на една пламнала греда удари Любоф и той се просна на земята. Лежеше по лице в осветеното от пожарището езеро от кал и не видя как дребните зелени ловкини скочиха върху момичето, проснаха го по гръб и му прерязаха гърлото. Нищо повече не видя.

ГЛАВА ШЕСТА

Тази нощ не звучаха песни. Имаше само викове и тишина. Когато пламнаха летящите кораби, Селвър изпадна в екстаз, в очите му бликнаха сълзи, но от устата му не излезе звук. Той се извърна без да продума, с натежала в ръцете му огнехвъргачка и поведе групата си обратно към града.

Всяка група хора от Запада и Севера имаше за предводител бивш роб като него, който бе служил на юмените в Централ и познаваше сградите и живота на града.

Повечето хора, които бяха дошли за нашествието тази нощ, не бяха виждали никога град на юмените. Много от тях никога не бяха виждали и юмен. Бяха пристигнали защото ги водеше Селвър, защото ги водеше Злият сън и само Селвър можеше да ги научи как да се справят с него. Стотици бяха те — мъже и жени. Бяха чакали в абсолютно мълчание в дъждовния мрак в околностите на града докато бившите роби, по двама-трима наведнъж, правеха онези неща, които смятаха да извършат преди всичко останало. Да счупят водопроводните тръби, да прережат кабелите, които носеха светлината от Централния генератор, да разбият и ограбят Оръжейната. Първите паднали убити жертви бяха пазачите. Умираха беззвучно, поразени от оръжията на ловците — примки, ножове, стрели — много бързо, в пълен мрак. Динамитът, откраднат по-рано същата нощ от един лагер на дървесекачи, разположен десет мили на юг, бе приготвен в Оръжейната в подземие то на Щаба, докато на други места бяха запалени огньове. И точно тогава завиха алармените сирени, лумнаха огньовете и нощта и тишината изчезнаха.

Трясъкът и тътнежът на огнестрелните оръжия, наподобяващ скършването на падащо дърво, бяха резултат от усилията на юмените да се защитят, защото само бивши роби бяха взели оръжия от Оръжейната и ги използваха. Всички останали действаха със своите копия, ножове и лъкове. Но динамитът, поставен и взривен от Ресуан и други, които бяха работили в лагера на дървесекачите, погълна всички

останали шумове, докато изтърбушваше стените на Щаба и унищожаваше хангарите и машините.

Тази нощ в града имаше около хиляда и седемстотин юмени, около петстотин от тях жени. Говореше се, че всички жени на юмените се намирали там в този момент и тъкмо затова Селвър и другите бяха решили да действат, макар че не всички хора, които искаха да дойдат, се бяха събрали още. Между четири и пет хиляди мъже и жени бяха прекосили горите, за да пристигнат на срещата в Ендтор, а оттам — на мястото, определено за тази нощ.

В пожарището се издигаха огромни пламъци. Миризмата на палежа и клането беше непоносима. Селвър чувстваше, че устата му е суха, а гърлото възпалено и не можеше да говори. Просто копнееше за глътка вода. Докато водеше групата си към средната пътека на града, към него се затича някакъв юмен, появил се изневиделица от мрака и непрогледността на натежалия от пушек въздух. Селвър вдигна огнемета и натисна спусъка, докато юменът още падаше на колене в калта, върху която се беше подхлъзнал. Но от оръжието не изскочи със съскане струя пламък. Зарядът му се бе изтощил при паленето на въздушните кораби, останали извън хангара. Селвър пусна на земята тежкото оръжие. Юменът не беше въоръжен и беше мъж. Селвър се опита да каже: „Оставете го да избяга“, но гласът му беше слаб и двама ловци от Абските блата вече бяха изскочили иззад него още докато изричаше думите, с готови за удар дълги ножове. Големите голи ръце се опитаха да се хванат за нещо във въздуха и увиснаха безжизнено, недовършили жеста си. Големият труп падна сгънат на две на пътеката. Много други бяха намерили смъртта си по подобен начин там, в онова, което някога е било център на града. Други звуци не се чуваха, само свистенето на огнените пламъци.

Селвър разтвори устни и с прегракнал глас разтръби онзи зов, с който се обявява края на лова. Другите около него подеха същия вик — ясно и силно, с един непрекъсващ фалцет. Още гласове им отговориха отблизо и отдалеч, понесли се сред пушеците и вонята и разкъсвания от пламъци среднощен мрак. Вместо да изведе веднага групата си от града, той даде знак да продължават, а сам се дръпна встрани, в калта между пътеката и една рухнала от огъня сграда. Прескочи трупа на една юменка и се наведе над тяло, затиснато от огромна обгоряла греда. Не можеше да различи чертите му сред калта и сенките.

Не беше справедливо. Не беше необходимо. Не биваше да поглежда точно този сред толкова много мъртъвци. Не трябваше да го разпознава в тъмнината.

Той тръгна да догони групата си, но се върна и с усилие повдигна гредата от гърба на Любоф, коленичи, подхвана с ръка тежката глава, за да лежи в по-удобна поза и лицето му да не е в калта, и остана така, коленичил, неподвижен. Не беше спал в продължение на четири дни и не се бе спирал да сънува още по-дълго — сам не знаеше откога. Беше действал, говорил, пътувал и планирал ден и нощ, откакто напусна Бротър с последователите си от Кадаст. Беше вървял от град на град, за да говори на хората от гората, за да им разказва за новото нещо, за да ги разбуди от съня за света, организирайки нещото да бъде свършено тази нощ, говореше, все говореше и слушаше какво казват другите — никога в мълчание и никога сам. Бяха го слушали, бяха го чули и бяха тръгнали след него, за да следват неговия път. Бяха поели в собствените си ръце огъня, от който се страхуваха, бяха овладели и превъзмогнали Злия сън, а на смъртта, от която се бяха страхували, предаваха враговете си. Всичко се вършеше така, както той беше казал, че трябва да се свърши. Всичкото бе минало така, както беше казал Селвър.

Общежитието и много други жилища на юмените бяха изгорени, въздушните им кораби бяха подпалени или изпотрошени, оръжията им бяха откраднати или унищожени, а техните женски бяха избити. Огньовете из града догаряха, нощния мрак все повече се сгъстяваше, натежал от пушека. Селвър не виждаше почти нищо. Вдигна поглед на изток като се чудеше дали се приближава зората. Коленичил в калта сред мъртвите, той си помисли „Това е сънят, Злият сън. Бях решил аз да го водя, а сега той води мен“.

В този сън устните на Любоф помръднаха и той ги почувства върху дланта си. Селвър погледна надолу и видя, че очите на мъртвеца се отварят. Отблясъците от гаснещите огньовете се плъзнаха по тях. След малко той промълви името на Селвър.

— Любоф, защо остана тук? Казах ти да се махнеш от града тази нощ!

Тези думи изрече Селвър в съня. Тежко, като че се сърдеше на Любоф.

— Ти ли си затворникът? — попита Любоф съвсем тихо и без да повдига глава, но с толкова обикновен глас, че Селвър изведнъж осъзна — това не е съновреме, а световреме, нощ в гората. — Или затворникът съм аз?

— Нито единият, нито другият, и двамата. Откъде да знам? Всички двигатели и машини изгоряха. Всички жени са мъртви. Оставихме мъжете да бягат, ако искат. Наредих да не палят твоята къща, книгите ти няма да пострадат. Любоф, защо не си като другите?

— Аз съм като тях. Човек. Като тях. Като теб.

— Не, ти си различен...

— Аз съм като тях, ти също си като тях. Слушай, Селвър, не продължавай повече, не трябва да избиваш други хора. Трябва да се върнеш... към своите... към своите корени.

— Когато твоите хора си отидат, тогава Злият сън ще свърши.

— Сега — каза Любоф и се опита да вдигне глава, но гръбнакът му беше прекършен.

Той погледна към Селвър и отвори уста, за да каже нещо. Погледът му угасна, за да се отправи в другото време. Устните му останаха разтворени, безмълвни, от гърлото му се отрони дъх като стенание.

Викаха името на Селвър, много гласове, отдалече, повтаряха го многократно.

— Не мога да остана с теб, Любоф! — каза Селвър през сълзи и след като не получи отговор, се изправи и се опита да избяга.

Но в мрака той можеше да се придвижва само много бавно, като че газеше в дълбока вода. Пред него вървеше Духът на Ясена, по-висок от Любоф или който и да е юмен, висок като дърво, без да обръща своята бяла маска към него. Докато вървеше, Селвър говореше на Любоф „Ще се върнем, ще се върнем сега, ще се върнем сега, обещавам ти, Любоф!“

Но неговият приятел, неговият нежен приятел, който бе спасил живота му, но бе предал съня му, Любоф, не отговори. Вървеше някъде в нощта близо до Селвър, невидим и мълчалив като смъртта.

Група хора от Тунтар попаднаха на Селвър, който се луташе в тъмнината, плачеше и си говореше, надвит от съня. Взеха го със себе си, за да се завърнат бързо в Ендтор.

И там, във временната обител — палатка разпъната край брега на реката, той лежа безпомощен и в безсъзнание два дни и две нощи, докато Старите мъже се грижеха за него.

През цялото това време в Ендтор пристигаха и си заминаваха хора, връщаха се в Мястото на Ешсен, което се беше наричало Централ, за да погребат своите мъртъвци и мъртвите чуждоземци. Техните — повече от триста, другите — повече от седемстотин.

Около петстотин юмени бяха заключени в ограждението, кошарата на хорите, която — празна и построена малко встрани — не беше изгорена. Още толкова от тях бяха избягали, някои от които бяха стигнали до лагерите на дървосекачите по на юг. Тях никой не беше нападал. Онези, които все още се криеха или се скитаха из гората, или из просеките, бяха изловени. Някои бяха убити, защото много от младите ловци и ловкини все още чуваха гласа на Селвър, който им казваше „Убийте ги!“ Други бяха оставили нощта на убийствата далеч зад себе си, като че е била някакъв кошмар — Злия сън, който трябва да бъде разбран, за да не се повтори никога. И точно те, изправени пред жадните и изтощени юмени, сгушили се в храсталаците, не можеха да ги убият. И затова понякога сами биваха убивани.

Имаше групи от по десетина-двайсет юмени, въоръжени с дърварски брадви и леки оръжия, макар че за тях малцина имаха муниции. Проследяваха тези групи, докато достатъчен брой хора им организираше засада в гората, след това ги залавяха, връзваха и ги отвеждаха обратно в Ешсен. Всички те бяха изловени за два-три дни, защото тази част от Сорнол просто гъмжеше от горски хора и доколкото им беше известно, толкова много хора на едно място не се бяха събирали никога — нито наполовина, нито дори с една десета от техния брой. Някои все още пристигаха от далечни брегове и други земи, докато други вече си тръгваха за дома. Заловените юмени настаняваха при другите в ограждението, въпреки че там вече беше пренаселено, а къщите бяха прекалено малки по размер за тях. Пояха ги и ги хранеха два пъти на ден. Пазеха ги непрекъснато около двеста въоръжени ловци.

На другия ден след Нощта на Ешсен един въздушен кораб разкъса спокойствието на следобеда с появяването си от изток и се приближи много ниско, като че искаше да се приземи, след това внезапно се издигна нагоре, подобен на граблива птица изпуснала

плячката си, направи кръг над разбитата площадка за кацане, димящите останки на града и пустеещите просеки. Ресуан се беше погрижил радиостанциите да бъдат унищожени и може би мълчанието в ефира бе причина за този полет от Кушил или Ришуел, където имаше три градчета на юмените.

Затворниците в ограждението наизскачаха от казармените бараки и започнаха да викат всеки път щом машината избоботваше над главите им. По едно време от нея хвърлиха с малък парашут някакъв предмет, който падна в ограждението и машината отбумтя в небето.

Три или четири подобни крилати кораба бяха останали на Атши — три на Кушил и един на Ришуел. Всичките бяха малки, за по четири души. Бяха въоръжени с картечници и огнемети и те доста измъчваха умовете на Ресуан и другите, докато Селвър лежеше безконтактен, поел по тайнствените пътища на другото време.

Събуди се в световремето на третия ден — отслабнал, замаян, гладен, мълчалив. След като се изкъпа в реката и се нахрани, той изслуша Ресуан и предводителката на Бере и другите избрани водачи. Те му разказаха какво бе ставало в света докато той беше сънувал.

След като изслуша всички, Селвър ги огледа и те видяха бога в него. След тежките преживявания на отвращение и страх, които предизвика Нощта на Ешсен, някои от тях бяха започнали да изпитват съмнения. Сънищата им бяха неспокойни и пълни с кръв и огън. По цял ден бяха обкръжени от непознати хора пристигнали от далечни части на гората — столици, хиляди, събрали се като лешояди на мърша, без да се познават — и им се струваше, че краят на всичко вече е дошъл и никога няма да бъде отново същото или да бъде както трябва. Но в присъствието на Селвър си спомниха целта, отчаянието им избледня и те зачакаха той да проговори.

— Повече няма да убиваме — каза Селвър. — Постарайте се всички да научат това.

Той ги огледа още веднъж.

— Трябва да говоря с пленниците в ограждението. Кой са водачите им?

— Пуяка, Патокракия и Влажноокия — каза Ресуан, бившият роб.

— Пуяка е жив? Добре. Помогни ми да се изправа, Греда! Костите ми сякаш са се превърнали на змиорки...

След като постоя известно време изправен, той се почувства посилен, а след час тръгна за Ешсен, на два часа път от Ендтор. Когато пристигнаха, Ресуан подпря една стълба до зида на ограждението и изрева на пиджин-наречието, на което обучаваха робите:

— Донга дойде до порта, бързо-бързо!

От пътеките между ниските бетонови постройките някои от юмените започнаха да крещат и да го замерят с пръст. Стариият полковник не излезе, но Гози, когото наричаха Влажноокия, се приближи с накуцване и извика към Ресуан:

— Полковник Донг е болен, не може да излезе.

— От какъв вид болен?

— Черва. Водна болест. Какво искаш?

— Говори-говори... Господарю бог — продължи Ресуан на собствения си език, като погледна надолу към Селвър, — Пуяка се крие. Икаш ли да говориш със Влажноокия?

— Добре.

— Стрелците да пазят портата... Към врата, господин Гоза. Бързо-бързо!

Портата бе откритата само колкото Гози да се промъкне навън и веднага след това беше залостена отново. Той стоеше сам, изправен пред групата, водена от Селвър. Не се опираше на единия си крак, получил някаква рана през Нощта на Ешсен. Беше облечен в разкъсана пижама, оплескана с кал и подгизнала от дъжда. Посивялата му коса висеше на кичури около ушите и по челото му. Той беше два пъти по-висок от тях, беше сковал се във войнишка стойка и въпреки окаяното си състояние, погледът му изразяваше смелост и гняв.

— Какво искате?

— Трябва да говорим, господин Гози — каза Селвър, който беше научил правилния си английски от Любоф. — Аз съм Селвър от Ясеновото дърво на Ешрег, приятел на Любоф.

— Да, знам кой си. Какво имаш да кажеш?

— Искам да заявя, че няма да има повече убийства, ако и вие обещаете да спазвате това, също като нас. Можем да ви пуснем на свобода, стига да съберете свои хора от лагерите на дървосекачите в Южен Сорнол, Кушил и Ришуел, и да ги накарате да останат тук заедно с вас. Можете да живеете на това място, където гората е мъртва

и където отглеждате своите посевни треви. Дървета повече няма да се секат!

По лицето на Гози се изписа изненада.

— Другите лагери не са били нападани?

— Не.

Гози замълча. Селвър се загледа в лицето му, след което рече:

— По-малко от две хиляди от вашите хора останаха да живеят на света. Всичките ви жени са избити. В другите лагери все още има оръжия. Вие можете да унищожите много от нас. Но и у нас има доста от вашите оръжия. А ние сме прекалено много, за да успеете да избием всички. Предполагам, че сами го разбирате и сигурно затова не сте се опитали да повикате летящите кораби, за да ви донесат огнемети, да убием стражите и да избягате. Би било безсмислено. Ние наистина сме много. Ако обещаете като нас да не убивате, ще бъде много по-добре и тогава ще можете да дочакате в пълна безопасност пристигането на някой от вашите големи кораби, с които да напуснете света. Това ще стане след три години, според мен.

— Да, три местни години. Откъде знаеш това?

— Ами и робите имат уши, господин Гози.

Гози най-сетне спря погледа си върху него. После погледна встрани, позавъртя се притеснено, опита се да облекчи напрежението в крака си, погледна отново към Селвър и пак отмести поглед.

— Ние вече „обещахме“ да не правим нищо лошо на вашите хора, затова и работниците бяха изпратени по домовете им, но това се оказа безсмислено. Вие пак не ни послушахте...

— Това обещание не беше направено пред нас...

— Как можем да постигнем каквото и да е споразумение или договор с народ, който няма правителство, няма централна власт?

— Не знам. Не съм сигурен дали знаете какво е обещание. Но това ваше обещание беше нарушено много скоро.

— Какво искаш да кажеш? От кого? Как?

— В Ришуел на Ню Ява, преди четиринадесет дни, един град беше изгорен, а хората му — избити, от юмени от лагера Ришуел.

— Даваш ли си сметка какво говориш?

— Съобщавам новини, които ни донесе пратеник от Ришуел.

— Това е лъжа! Ние поддържахме непрекъснат контакт с Ню Ява, докато не започна клането. Никой не е убивал местни хора нито

там, нито където и да било другаде.

— Ти ни съобщаваш истината, която ти знаеш — каза Селвър, — а аз — истината, която аз знам. Приемам, че не си знаел за убийствата в Ришуел, но трябва да приемеш думите ми, когато ти казвам, че те са били извършени. Ето какво остава — обещанието трябва да бъде направено пред нас, с нас и да бъде спазвано. Сигурно ще искаш да говориш за тези неща с полковник Донг и другите.

Госи направи движение като че ще влезе обратно през портата, но се обърна и отново прозвуча дълбокият му прегракнал глас.

— Кой си ти, Селвър? Ти ли беше... Ти ли организира нападението? Ти ли ги водеше?

— Да, аз.

— Тогава за всичко си виновен ти! — избухна внезапно Госи. — И за Любоф, така да знаеш. Той е мъртъв — твойт „приятел“ Любоф.

Селвър не разбра напълно този израз. Беше научил какво е убийство, но за вината не знаеше почти нищо, освен че съществува такава дума. Когато погледът му се спря за миг в бледите очи на Госи, които просто излъчваха презрение, той почувства уплаха. Прилоша му дълбоко отвътре, усети мъртвешки студ. Направи опит да се освободи от него като за момент затвори очи. След кратка пауза каза:

— Любоф е мой приятел и затова не е мъртъв.

— Вие сте деца — просъска с омраза Госи, — деца, диваци! Вие нямате представа от действителността. Това не е сън, това тук е действителност! Ти уби Любоф. Той е мъртъв. Ти изби жените — жените — ти ги изкла като животни!

— Трябваше ли да ги оставим да живеят? — попила Селвър с ярост, която не отстъпваше на яростта на Госи. Но по-меко, защото гласът му беше напевен. — За да се размножавате като насекоми в трупа на Света? Да станете повече от нас? Убихме ги, за да останете стерилни. Знам какво значи реалист. Любоф и аз сме говорили за тези думи. Реалист е човек, който познава както света, така и собствените си сънища. Вие не сте нормални. От вас едва ли и един на хиляда знае как да сънува. Дори Любоф не знаеше, а той беше най-добрият между вас. Вие спите, събуждате се и забравяте сънищата си. Пак заспivate, пак се събуждате и така прекарвате целия си живот като си мислите, че това значи да съществуващ, че това е животът, действителността! Вие не сте деца, вие сте зрели мъже, но безумни. И затова ние трябваше да

ви избием преди да сте ни предали своето безумие. Върви си обратно и говори за действителността с другите безумни мъже. Говорете си дълго и добре!

Стражите отвориха портата, като размахваха заплашително копията си към скупчените от вътрешната страна юмени. Геси влезе в заграждението, сгушил глава между раменете си, сякаш за да я запази от дъжда.

Селвър беше много уморен. Предводителката на Бере и още една жена дойдоха при него и той тръгна с тях, прехвърлил ръце през раменете им, за да не падне, ако се спъне. Младата ловкиня Греда, братовчедка от неговото Дърво, му подхвърли някаква закачка и Селвър ѝ отвърна безгрижно, през смях.

Обратният път към Ендтор му се стори безкрайно дълъг.

Беше прекалено уморен, за да яде. Пийна малко горещ бульон и легна до Мъжкия огън. Ендтор не беше град в истинския смисъл на думата, а обикновен лагер край голямата река — любимо място за риболов на жителите от големите градове, които се намираха в околните гори преди пристигането на юмените. Нямахме Обител; два кръга от подредени камъни за палене на огньовете и един дълъг затревен бряг над реката, където се опъваха палатките от кожи и плетен папур — това беше Ендтор. Реката Менед, главната река на Сорнол, говореше неспирно в света и в съня при Ендтор.

Много старци се бяха струпали около огъня. Някои от тях познаваше от Бротър и Тунтар, а и от унищожения си роден град Ешрет, а някои просто не познаваше. По очите и жестовете им се виждаше, а и по гласовете им личеше, че са Велики съновидци. Може би толкова много съновидци не се бяха събирали никога и никъде. Той лежеше изпънат, с ръце под главата и гледаше втренчено в огъня.

— Нарекох юмените луди — каза той. — Дали самият аз не съм луд?

— Ти не можеш да различиш едното време от другото — отвърна му старият Тубаб, докато слагаше в огъня един боров клон, — защото не си сънувал нито докато спиш, нито докато си буден вече доста отдавна. Дълго се изплаща цената на такова нещо.

— Отровите, които юмените взимат, вършат почти същото като липсата на сън и сънища — обади се Хебен, който беше служил като роб както в Централ, така и в лагера Смит. — Юмените се тровят, за да

могат да сънуват. Виждал съм какъв става погледът на съновидци, след като вземаха отровите си. Но те не можеха нито да извикат сънищата си, нито да ги контролират, а още по-малко да ги изтъкат или оформят, или да прекратят съня си. Самият сън ги водеше и им надвиваше. Те въобще не знаеха какво има у тях самите — същото което се случва с човек несънувал много дни наред. Дори той да е най-мъдрият в своята обител, пак ще бъде луд — сега или по-късно, тук или там и много време след това. Ще бъде подчинен, поробен и няма да разбира самия себе си.

Един много стар човек с южносорнолски акцент постави ръка върху рамото на Селвър, погали го и каза:

— Скъпи мой млад бог, имаш нужда да пееш. Това ще ти подейства добре.

— Не мога. Пей вместо мен.

И старецът запя. Други подхванаха песента му на висок глас, тънко и пронизително, почти без мелодия, със звуците на вятъра, който се промъква между стъблата на тръстиките на Ендтор. Изпяха една от песните за Ясена, за нежните разтворени листенца, който пожълтяват през есента, когато горските къпини се наливат с цвят, а някоя нощ първият мраз ги посребрява. Докато Селвър слушаше песните на Ясена, Любоф лежеше до него. Така, легнал, той не изглеждаше толкова чудовищно висок, нито пък крайниците му, толкова едри. Зад него бе полусрутената от пожара сграда, съвсем черна на светлината на звездите.

— Аз съм като теб — каза той, без да погледне към Селвър с онзи съноглас, който се опитва да разкрие собствената си неистина. Сърцето на Селвър беше натежало от мъка по приятеля.

— Боли ме главата — каза Любоф със собствения си глас, докато разтриваше както обикновено врата си, и в този момент Селвър се протегна да го докосне, да го успокои, но той беше сянка и светлина от огъня в световремето, и старците пееха песента на Ясена — за малките, бели цветчета по черните клонки, тръгнали към пролетта между свежите листа.

На следващия ден затворените в ограждението юмени повикаха Селвър. Той пристигна в Ешсен едва следобед и се среща с тях извън ограждението под клоните на един дъб, защото хората на Селвър се чувстваха неспокойни под голото открито небе.

Някога Ешсен беше дълбока дъбрава. Това дърво беше най-голямото сред няколкото пощадени от колонистите. То беше на един обширен скат зад къщичката на Любоф, една от шестте или осемте къщи, които бяха оцелели след нощта на пожарите. Под дъба заедно със Селвър бяха Ресуан, предводителката на Бере, Греда от Кадаст и други, които бяха пожелали да участват в преговорите — не повече от десетина души. Много въоръжени с лъкове стрелци стояха на стража, тъй като се страхуваха да не би юмените да имат скрити оръжия, но стояха или зад някой храст, или зад останки от сградите, за да не се чувства заплаха по време на срещата. С Гози и полковник Донг пристигнаха трима от юмените, наричани офицери, и двама от лагера на дървосекачите. При вида на един от тях — Бентън, бившите роби притаиха дъх. Бентън беше наказвал „мързеливите хори“ чрез публично кастриране.

Полковникът изглеждаше слаб и обикновено жълто-кафявата му кожа сега изглеждаше кално жълтеникаво-сива. Болестта му не беше никаква преструвка.

— И така, на първо място — каза той след като всички се настаниха. Юмените стояха прави, хората на Селвър бяха приклепнали или седяха върху влажните меки окапали дъбови листа. — Преди всичко, бих искал да имаме някаква работна дефиниция за това, какво точно означават вашите условия и каква стойност могат да имат те като гаранция за сигурността на хората, останали под моето командване тук

Последва мълчание.

— Нали разбирате английски, поне някои от вас?

— Да, но не разбираме вашия въпрос, господин Донг.

— Полковник Донг, ако обичате!

— В такъв случай и вие ще ме наричате полковник Селвър, ако обичате.

В гласа на Селвър се бе прокраднала напевна нотка. Той се изправи готов за единоборството, в главата му се носеха мелодии като пълноводни реки, но старият юмен просто стоеше на мястото си — огромен, тежък, гневен — и не приемаше предизвикателството.

— Не съм дошъл тук, за да търпя обидите ви, дребни хуманоиди — каза той, но устните му трепереха, докато изричаше тези думи. Той беше стар, разстроен, унижен. Появилото се предчувствие за триумф

напусна Селвър. Нямаше триумф в света, останала бе само смъртта. Той отново седна и каза смирено:

— Не съм имал намерение да ви обиждам, полковник Донг. Ако обичате, повторете въпроса си.

— Искам да чуя вашите условия, а след това вие ще чуете нашите. Няма какво друго да говорим.

Селвър повтори онова, което бе казал на Гози. Донг слушаше с очевидно нетърпение.

— Добре, сега... Вие не сте разбрали, че от три дни в лагера ни има действащо радио.

Селвър знаеше това, защото Ресуан веднага бе проверил дали предметът, спуснат от хеликоптера, случайно не е някакво оръжие. Стражите докладваха, че е радио, и той го беше оставил на юмените. Сега само кимна.

— Така че ние сме в постоянна връзка с трите лагера, двата на Кивгленд и третия на Ню Ява, и ако бяхме решили да разбием обръча на охраната и да избягаме от ограждението, щеше да бъде много лесно за нас — хеликоптерите щяха да ни пуснат оръжие, щяха да прикриват придвижването ни с помощта на бордовите си оръжия, една огнехвъргачка би могла да ни извади от ограждението, а в случай на нужда можеха да използват и бомбите, с които разполагат на борда, а те са способни да ги вдигнат във въздуха целия район. Естествено, вие не сте ги виждали как действат.

— И ако бяхте напуснали ограждението, къде щяхте да отидете?

— Въпросът е, че без да намесваме в това никакви несъществени или погрешно преценени фактори, наистина сега вашите войски имат числено превъзходство, но ние разполагаме с четири хеликоптера в лагерите, които би било безсмислено да опитвате да обезвредите, тъй като те вече са под въоръжена охрана по всяко време, както и цялата ни огнева мощ, така че безпощадната реалност на ситуацията показва нещо, което по принцип се нарича равенство и ние можем да говорим от позиции на взаимно равновесие на силите. Това, естествено, е само временно положение. Ако е необходимо, можем да поддържаме действаща превантивна полиция, за да предотвратим една повсеместна война. Да не говорим, че зад нас стои и цялата огнева мощ на междузвездната флотилия на Земята, която може просто да унищожи цялата ви планета и от нея да не остане и следа в пространството. Но

тези идеи са доста неясни за вас, та нека ви кажа колкото се може по просто и ясно — ние сме готови да преговаряме за момента с вас от позиция на равнопоставеност.

Търпението на Селвър се беше изчерпило. Той знаеше, че невъздържаността му е симптом на влошаване на психическото му състояние, но повече не можеше да се контролира.

— Добре тогава, започвайте!

— Преди всичко искам да ви стане ясно, че щом получихме радиото, ние наредихме на хората от другите лагери да не ни носят оръжие и да не правят опити да ни спасяват, както и да не предприемат никакви наказателни акции...

— Постъпили сте разумно. И после какво?

Полковник Донг понечи да отговори гневно, но се спря, лицето му пребледня.

— Няма ли на какво да седна тук? — попита той. Селвър заобиколи групичката на юмените, изкачи се нагоре по склона, влезе в двустайната къщичка и взе сгъваемия стол. Преди да напусне опустялата стая, той се наведе и допря бузата си до грубата повърхност на бюрото, където Любоф седеше винаги, когато работеха със Селвър. Някои от книгата му още стояха там. Селвър ги докосна лекичко. Изнесе стола и го постави върху мократа пръст пред Донг. Старият човек седна, като хапеше нервно устни, а очите му с форма на бадеми се присвиха още повече от болката.

— Господин Гози, може би вие ще говорите вместо полковника — предложи Селвър. — Той не се чувства добре.

— Ще говоря аз — каза Бентън, като направи крачка напред, но Донг поклати глава и промърмори:

— Гози...

Нещата тръгнаха по-леко след като полковникът от говорител се превърна в слушател. Юмените приемаха условията на Селвър. С взаимни обещания за мир те щяха да оттеглят всичките си хора от лагерите и да живеят в един район — зоната, която бяха обработили в Среден Сорнол, около хиляда и седемстотин квадратни мили с достатъчно водоизточници. Поемаха задължението да не влизат в гората, а горските хора поемаха задължението да не минават през Изсечените земи.

Останалите четири въздушни машини станаха причина за известни спорове. Юмените настояваха, че имали нужда от тях, за да докарат своите хора от другите острови на Сорнол. След като машините возеха само по четири души и за всяко пътуване бяха необходими няколко часа, Селвър беше изчислил, че юмените могат да пристигнат в Ешсен много по-скоро минавайки разстоянието пеш и той им предложи превозването през протоците, но се оказа, че юмените никога не изминават големи разстояния пеш. Добре тогава, нека да задържат хоптерите за онова, което те наричат „въздушен мост“, след това трябва да ги унищожат. Отказ! Гняв! Те защитаваха по-яростно машините си отколкото собствените си тела. Селвър не продължи да настоява като каза, че могат да запазят хоптерите, ако летят с тях само над Изсечените земи и при условие, че оръжията в тях бъдат унищожени. По този въпрос те се караха, но помежду си, докато Селвър изчакваше и от време на време повтаряше условията на своето искане, защото по този пункт нямаше да отстъпи.

— Има ли значение, Бентън? — не издържа накрая старият полковник разтреперан и излязъл извън нерви. — Не виждаш ли, че не можем да използваме проклетите оръжия! Има три милиона такива чуждоземци, пръснати из гадните им острови, покрити плътно с дървета и храсти, градове нямат, основна пътна мрежа нямат, централизиран контрол нямат, не можеш да обезвредиш една структура от партизански тип без употребата на бомби. Това вече е доказано и всъщност в онази част на света, където аз съм роден, то беше доказано в продължение на трийсет години чрез успешни сражения срещу големите суперсили на двасти век една след друга. И докато не дойде някой кораб, ние не сме в състояние да им докажем нашето превъзходство. Да се откажем от тежките оръжия, стига да запазим леките за лов и самоотбрана!

Той беше техния старейшина и неговото мнение надделя накрая, също както би надделяло в Мъжката обител. Бентън помръкна. Гос започна да говори за това какво би станало, ако примирието се наруши, но Селвър го прекъсна.

— Това са вероятности, а ние още не сме приключили със сигурните неща. Вашият Велик кораб ще се върне след три години, което е три години и половина по вашите сметки. До тогава вие ще бъдете свободни тук. Няма да ви бъде много трудно. От Централ няма

да вземем нищо друго, освен някои от трудовете на Любоф, които бих искал да запазя. Вие все още разполагате със значителна техника за рязане на дървета и придвижване. Ако ви трябват още инструменти, мините за желязна руда на Пелдел са на ваша територия. Смятам, че всичко това е ясно. Остава да се разбере само едно: как ще постъпят с вас, а и с нас, след пристигането на кораба?

— Не зная — каза Гози, а Донг се опита да поясни:

— Ако не бяхте унищожили ансибъла още в самото начало, можехме да получим актуална информация по тези въпроси и нашите доклади щяха, естествено, да окажат влияние върху предварителните и окончателни решения за статута на тази планета, които след това бихме могли да очакваме да влязат в сила още преди връщането на кораба от Престно. Но в резултат на безразборното унищожаване, за което причина е вашето невежество и липсата на представа за собствените ви интереси, ние нямаме дори радиопредавател, който да излъчва сигнал на няколкостотин мили.

— Какво е ансибъл? — тази дума се бе появявала и по-рано в разговора, но за Селвър беше нова.

— УНВ — съобщил полковникът с леден глас.

— Един вид радио — арогантно допълни Гози. — Осъществява незабавно връзка с нашия свят.

— Без да се чака двайсет и седем години?

Гози се загледа в Селвър с втренчен поглед.

— Правилно, точно така. Много си научил от Любоф.

— А как иначе — намеси се Бентън. — Той беше зеленото приятелче на Любоф. Попиваше всичко, което заслужаваше да се научи, че и отгоре! Например всички основни прийоми на саботажа, къде се разполагат стражевите постове, как се влиза в оръжейната... Сигурно са били във връзка чак до момента, когато започна клането.

Гози изглеждаше доста неспокоен.

— Радж е мъртъв. Това вече е напълно безсмислено, Бентън. Ние трябва да установим...

— Да не се опитваш да ми внушиш, че по някакъв начин капитан Любоф е бил замесен в някаква дейност, която би могла да се нарече предателство към колонията, Бентън? — попита Донг и очите му едва не изхвъркнаха от орбитите си, докато ръцете му притискаха стомаха. — Никакви шпиони и предатели не е имало между моите хора. Те бяха

подбирани внимателни далече преди да напуснем Земята и аз познавам добре мъжете, с които работя.

— Нищо не искам да внушавам, полковник. Направо си казвам, че Любоф беше човекът, който разбуня хората и ако заповедите не бяха променени след като кораба на Флота беше тук, това никога нямаше да се случи.

Госи и Донг понечиха да му отговорят едновременно.

— Всички вие сте много болни — съобщи Селвър, докато се изправяше и отупваше от себе си листата, които бяха залепнали по късичката му козина като по коприна. — Много съжалявам, че трябва да ви държим в кошарата на хората. Това място не е добро за ума. Моля ви, повикайте хората си от лагерите. Когато всички се съберат тук и големите оръжия бъдат унищожени, и след като обещанието бъде изречено от всички нас, тогава ще ви оставим на мира. Портата на ограждението ще бъде отворена след като аз си замина, още днес. Има ли нещо друго да си казваме?

Никой от тях не каза нищо. Гледаха го отвисоко — седем едри мъжаги с обгоряла или кафява неокосмена кожа, покрити с плат, тъмнооки, с мрачни лица. Дванайсет малки мъже, зелени или кафеникавозелени, покрити с козина, с големи очи на обитатели на нощта, със замечтани лица... Между двете групи стоеше Селвър — преводачът, крехък, обезобразен, хванал съдбите им в празните си ръце. Дъждът падаше тихо върху кафявата земя около тях.

— Тогава сбогом — рече Селвър и поведе своите хора.

— Не са чак толкова глупави — каза предводителката на Бере по обратния път, по който щеше да придружи Селвър до Ендтор. — Бях си мислила, че такива великани трябва да са глупави, но те разбраха, че си бог, видях го изписано по лицата им в края на разговора. Колко добре говориш техния бълбукащ език! А колко са грозни! Мислиш ли, че и децата им са без косми?

— Това никога няма да разберем, надявам се.

— Уф, като си помисля само да кърмя бебе без козина. Все едно да кърмиш риба.

— Те всички са ненормални — заяви старият Тубаб. По гласа му личеше колко е разстроен. — Любоф не беше като тях, когато идваше в Тунтар. Невежа си беше, но беше чувствителен човек. А тези —

спорят, надсмиват се на стария човек, пълни са с омраза един към друг, ето така!

И той разкриви покритото си със сива козина лице, за да имитира изразите на земяните, чийто думи естествено не бе могъл да разбере.

— Това ли им каза, Селвър, че са ненормални?

— Казах им, че са болни. Но всъщност те са победени, дълбоко унижени и затворени в тази каменна клетка. След такова нещо всеки би се разболял и би имал нужда от лечение.

— Кой ще ги лекува? — попита предводителката на Бере. — Всичките им жени умряха. Много лошо. Горките грозници. Огромни голи паяци, това са те!

— Те са хора, хора като нас, хора! — каза Селвър, но този път гласът му бе писклив и остър като нож.

— О, скъпи мой повелителю бог, знам това. Искях само да кажа, че приличат на паяци — продължи старицата като го погали по бузата.

— Слушайте сега, хора. Селвър е изтощен от пътуванията си между Ендтор и Ешсен. Да поседнем за кратка почивка.

— Не тук! — възпротиви се Селвър. Все още не бяха прекосили Изсечените земи, намираха се сред пъновете по затревените хълмове под голото небе. — Когато стигнем под дърветата...

Той се препъна и тези, които не бяха богове, му помогнаха да продължи по пътя.

ГЛАВА СЕДМА

Дейвидсън намери добро приложение за магнетофона на майор Мухамед. Някой трябваше да опише събитията станали на Ню Таити, история на разпъването на кръст на Земната колония. Така че, когато корабите на Майката Земя пристигнат, да могат да научат истината и бъдещите поколения да разберат на какво предателство, подлост и безразсъдство са способни хората и колко голяма може да е смелостта им, независимо от неблагоприятните условия. В свободните си моменти — наистина само мигове, защото той беше поел командването — той успя да запише цялата история на клането в лагера Смит и актуализира данните по събитията на Ню Ява, а също така и на Кинг в Централ, доколкото можеше да проумее нещо от неясните истерични съобщения, които получаваше като новини от Централния щаб в Централ.

Точно какво се беше случило там, никой и никога нямаше да разбере, освен хората, защото хората се опитваха да прикрият своето предателство и своите грешки. Контурите на събитията бяха ясни, въпреки всичко. Организирана сган от хори, ръководени от Селвър, след като били допуснати в оръжейното и хангарите, се разбеснели с динамит, гранати, пушки и огнемети с ясната цел да унищожат града и да избият хората. Доказателство, че всичко е било подготвено отвътре, бе взривяването на Щаба преди всичко друго. Любоф, естествено, знаел за това и малките му зелени приятелчета изразили своята благодарност както можеше да се очаква — прерязали му гърлото като на другите. Поне Гози и Бентън твърдяха, че са го видели мъртъв на сутринта след клането. Но можеше ли да се вярва на който и да е от тях?

Можеше да се предположи, че който и да е човек, останал жив в Централ след тази нощ, е малко или повече предател. Предател на своята раса.

Всички жени били мъртви, така твърдяха. Това наистина беше лошо, но още по-лошо бе, че нямаше причина да им се вярва напълно.

Лесно беше за хората да вземат пленници в гората, а нищо по-лесно нямаше от това да се хване едно ужасено момиче, побягнало от горящ град. И не биха ли поискали тези зелени дяволчета да заловят човешко момиче и да си поекспериментират с него? Един бог знае колко от жените все още са живи по дупките на хората, завързани и набутани под земята в някоя от онези смърдящи бърлоги и как ги пипат, и ги опипват, и ги лигавят, и ги оскверняват онези мръсни, космати маймуночовеци. Самата мисъл беше непоносима!

Но по божията воля понякога се налага човек да мисли и за немислимото.

На другия ден след клането един хоптер от Кинг беше пуснал на пленниците от Централ малка радиостанция и Мухамед бе записал на лента всички разговори водени с Централ от този момент нататък. Най-невероятният запис беше един разговор между него и полковник Донг. При първото прослушване Дейвидсън просто бе изтръгнал лентата от апарата и я беше изгорил. Сега му се искаше да я бе съхранил като архив, главно доказателство за пълната некомпетентност на командващия щаба на Централ и Ню Ява. Оправдаваше унищожаването на лентата със своята невъздържаност, но как можеше да седи и да слуша спокойно записа на разговора между полковника и майора, които обсъждат пълната капитулация пред хората, съгласие да не предприемат наказателни акции, да не се защитават, да се откажат от всички големи оръжия и да се натъпчат, всички до един, на една педя земя, която хората им определят — резерват, предоставен им от щедрите завоеватели, гадните зелени зверове. Беше просто невероятно. Буквално невероятно!

Сигурно Старото Куку и Му не са истински изменници по намерение. Просто бяха откачили, не можеха да си контролират нервите. Тази проклета планета беше виновна за всичко. Трябваше да си много силна личност, за да ѝ устоиш. Имаше нещо във въздуха, може би пращец от всички тези дървета, който действа като някакъв наркотик и превръща обикновените човешки същества в тъпанари, лишава ги от чувството за реалност, което така или иначе липсва на хората. След което вече не бе никак трудно, при численото превъзходство на хората, да бъдат изстребени до едно.

Много жалко, че Мухамед трябваше да бъде отстранен, но той никога не би се съгласил да приеме планове на Дейвидсън — това

беше съвсем ясно. Прекалено много бе повлиян. С това би се съгласил всеки, който е слушал този запис. Затова най-доброто беше да получи куршум, преди да разбере какво всъщност става, и така името му да остане неопетнено за разлика от Донг и всички други офицери, останали живи в Централ.

Донг не беше установявал радиоконтакт в последно време. Обикновено Джуджу Серен от инженерния отдел осъществяваше връзката. Дейвидсън беше поддържал топли връзки с Джуджу и го бе смятал за приятел, но сега вече никому вяра да нямаш. А Джуджу също беше азиатец. Наистина странно колко много от тях бяха оцелели след клането в Центравил. От онези, с които бе говорил, единствено Гози не беше от азиатците. Тук, на Ява, петдесетте и пет верни нему хора, които останаха след реорганизацията, бяха предимно евроафри като него, някои бяха чисто афри и афроазиатци, но нямаше нито един чист азиатец. Кръвта говори, все пак. Не може да си пълноценен човек без част от кръвта във вените ти да идва от Люлката на човечеството. Но това нямаше да попречи на опитите му да спаси онези нещастни жълти копелета от Централ, той просто допълваше обяснението си за моралния им срив под тежестта на обстоятелствата.

— Не разбираш ли какви неприятности ми създаваш, Дон? — беше го попитал Джуджу Серенг и думите му бяха прозвучали съвсем безжизнено, както винаги. — Ние сме сключили формално примирие с хората и получихме изрична заповед от Земята да не пречим на местното население с развит интелект и да не предприемаме никакви наказателни акции. Пък и как бихме могли да ги предприемем? Дори сега, след като момчетата от Кинг и Южен Централ са тук при нас, ние пак сме по-малко от две хиляди. Колко още има на Ява, около шейсет и пет души, не повече, нали? Наистина ли смяташ, че две хиляди души могат да излязат срещу три милиона мислещи врагове, Дон?

— Джуджу, и петдесет души могат да свършат това — въпрос на желание, умение и оръжие!

— Глупости! По-важното е, Дон, че сме сключили примирие и ако то бъде нарушено, с нас е свършено. То е единствената ни закрила в момента. Може би когато корабът се върне от Престно и стане ясно какво се е случило тук, ще се вземе решение за унищожението на хората, но ние не знаем ще стане ли това. Хорите изглежда наистина имат намерение да спазват примирието, нали все пак това си беше

тяхна идея, и ние също трябва да го спазваме. Те могат да ни пометат просто със своята многочисленост, както направиха с Центравил. Били са с хиляди. Не можеш ли да разбереш това, Дон?

— Слушай, Джуджу, естествено че разбирам. Ако те е страх да използваш трите хоптера, които все още са при теб, можеш да ми ги изпратиш тук с няколко души, които виждат нещата като нас. Ако ще ви освобождавам сам, още няколко хоптера биха ми свършили добра работа.

— Ти няма да ни освободиш, ами направо ще ни изпепелиш, глупак мръсен. Веднага изпрати последния хоптер тук, в Централ. Това е изрична заповед на полковника за теб, като изпълняващ длъжността командващ лагер. Използвай го, за да прехвърлиш хората си — дванайсет полета, няма да ти отнемат повече от четири местни денонощия. Изпълнявай заповедта и то веднага!

Динг! И се изключи. Страх го беше да продължава спора с него.

Отначало се тревожеше, че могат да изпратят техните хоптери, за да бомбардират или обстрелват лагера Ню Ява, защото по устав поведението му отговаряше на неподчинение, а старият Донг не понасяше независимите елементи. Нали вече си го изкара веднъж на Дейвидсън заради една дребна наказателна акция на Смит. Старото Куку, като повечето офицери, обичаше да му се подчиняват. Опасността от такова поведение е, че и самият офицер изпитваше необходимост да се подчинява. Дейвидсън изведнъж осъзна, през нещо като шок, че хоптерите не бяха заплаха за него, защото Донг, Серенг, Гози, дори Бентън се страхуваха да ги изпратят. Хорите им бяха заповядали да държат хоптерите в Човешкия резерват и те се подчиняваха на заповедта.

Господи, как не му прилоша при тази мисъл. Беше време да действа. Бяха изчакали почти две седмици. Неговият лагер бе добре укрепен, бяха доизградили отбранителната стена по такъв начин, че нито един от малките маймуночовеци не можеше по никакъв начин да премине над нея, а онзи умник, Ааби, беше измайсторил спретнати саморъчни мини и ги беше посял навсякъде, около ограждението в полоса от около стотина метра. Беше време хората да разбират, че могат да разиграват онези овци от Централ, но на Ню Ява имаха срещу себе си мъже.

Той се издигна с хоптера и оттам поведе един пехотен взвод от петнайсетина души към бърлогата на хората южно от лагера. Беше се научил да забелязва тези места от въздуха. Знаците, които ги издаваха, бяха овощните градини — съсредоточаване на даден вид дървета, макар и не подредени в редове, както правят хората. Беше просто невероятно колко много такива обиталища откриваше човек, след като се научеше да ги разпознава. Гората бе пълна с тях. Наказателният взвод изгори това обиталище на ръка, а след това той и още няколко момчета откриха с хоптера още едно на по-малко от четири километра от лагера. И тук, за да няма никакво съмнение, че е действал той, за да остане видим белег за това, пусна бомба. Една запалителна бомба и то не голяма, обаче как гореше зелената козина от нейния огън! В гората остана голяма дупка, а по ръбовете на кратера продължаваше да гори.

Естествено, това беше истинското му оръжие, когато трябваше да се изпълни голяма наказателна акция. Горски пожар! Можеше да подпали, който си поиска от тези острови с бомби и огнено желе, които просто да пуска от хоптера. Трябваше да изчака само един-два месеца, да мине дъждовният сезон. Кой да предаде на огъня — Кинг или Смит, или Централ? На първо място Кинг, може би, като леко предупреждение, тъй като там не бяха останали хора, а след това Централ, ако онези не се вразумят дотогава.

— Какво си мислиш, че правиш? — попита някакъв глас по радиото и той се ухили, защото гласът беше пълен с изненада като на старица, която са нападнали на улицата. — Знаеш ли какво правиш, Дейвидсън?

— Естествено.

— И мислиш така да покориш хората?

Този път не беше Джуджу, може би е онова кубе Гози или някой друг от тях. Няма никакво значение. Те можеха само да блеят.

— Да, точно така — отвърна той иронично-любезно.

— Мислиш, че като изгаряш селата им, те ще дойдат и ще капитулират пред теб? Всичките три милиона, така ли?

— Може би.

— Виж какво, Дейвидсън — чу се след малко по радиото през прашене и съскане. Използваха някакво допълнително аварийно устройство, след като бяха загубили големия си предавател, заедно с

онзи фалшив ансибъл, което пък не беше никаква загуба. — Виж какво, няма ли наоколо някой друг, с когото да разговаряме?

— Не, всички други са прекалено заети. Знаете ли, тук се чувстваме чудесно, но малко ни приключва десертът, нали разбирате? Плодови коктейли, праскови и разни такива. Някои от момчетата страдат много от тази липса, пък и трябваше да получим една партида марихуанки, тъкмо когато ви видяха сметката. Ако ви изпратя хоптера, дали ще можете да ни отделите няколко каси сладкиши и трева?

— Да, изпрати го — отвърнаха след кратка пауза.

— Чудесно, вържете всичко в една мрежа и момчетата ще могат да го вдигнат без да се приземяват — ухили се той.

На другия край, в Централ, настъпи някаква суматоха и съвсем внезапно се включи Донг. За първи път говореше с Дейвидсън. Гласът му беше слаб, дъх не му достигаше, за да се чува ясно през воя на късите вълни.

— Слушай, капитане, искам да знам дали напълно осъзнаваш какво точно представляват действията ти на Ню Ява и как ще трябва да реагирам, ако продължаваш да не се подчиняваш на заповедите ми. Опитвам се да разговарям с теб като с разумен и лоялен военен. За да може да бъде гарантирана сигурността на моите хора тук, в Централ, ще бъда заставен да съобща на местните, че не можем да поемем никаква отговорност за твоите действия.

— Тъй вярно!

— Опитвам се просто да ти обясня, защо ще бъдем заставени да им кажем, че не сме в състояние да те спрем, когато нарушаваш примирието на Ява. Ти имаш личен състав от шейсет и шест души. Искам тези хора да се завърнат живи и здрави тук, в Централ, за да изчакат завръщането на „Шакълтън“ и за да предотвратят разпадането на колонията. Ти си поел самоубийствен курс на действие, а за хората, които сега се намират при теб, отговорност нося аз.

— Съвсем не! Аз нося отговорност за тях. Успокойте се и помнете, че като видите джунглата да гори, трябва бързичко да се вдигнете и да се настаните по средата на някоя просека, защото не искаме и вие да се опържите като хорите.

— Слушай сега, Дейвидсън, заповядвам ти да предадеш командването на лейтенант Темба незабавно и да се явиш тук при мен!

— чу се от другия край виещият глас и Дейвидсън изведнъж прекъсна връзката отвратен.

Те всички бяха откачили, играеха си на някакви войници, които бяха в пълно отстъпление от действителността. Всъщност много малко мъже могат да погледнат истината в очите, когато положението стане напечено.

Както беше очаквал, местните хори не направиха нищо след нападенията на обиталищата им. Единственият начин да се справи с тях, както си знаеше от самото начало, беше да ги тероризира и да не им дава възможност да си поемат дъх. Само при това положение можеха да разберат кой командва и да отстъпят.

Много от селата в радиус от трийсетина километра изглеждаха изоставени още преди те да са стигнали до тях, но той караше своите момчета да излизат и да ги горят през няколко дни.

Момчетата вече нервничеха. Той ги караше да продължават да секат дърветата, тъй като четирийсет и осем от всичките оцелели петдесет и пет бяха дървосекачи. Но те знаеха, че роботоварачите от Земята нямаше да бъдат повикани, за да натоварят дървения материал, а щяха да чакат сигнал, който така и нямаше да бъде подаден. Нямаше смисъл да се режат дърветата просто ей така. Това беше трудна работа. Можеха и да ги горят.

Той ги тренираше на екипи, с които разработваше технически прийоми за започване на пожарите. Все още беше прекалено дъждовно, за да свършат някаква работа, но така поне се занимаваха с нещо. Да му бяха тук и другите три хоптера щеше да може да нанася сериозни удари и да се оттегля.

Беше намислил нападение на Централ за освобождаване на хоптерите, но не бе споменавал идеята си нито пред Ааби, нито пред Темба — най-добрите му момчета. Някои от юнаците щяха да сдадат багажа още като чуят за нападение на собствения им Щаб. Те все още си говореха неща като „Когато се върнем при другите...“ Те не знаеха, че тези, другите, са ги изоставили, предали, че са продали кожата им на хората. Но той не им го казваше, защото нямаше да го понесат.

Един ден той, Ааби, Темба и още някой здрав боец щяха просто да пристигнат с хоптера, да изскочат с картечниците, да отмъкнат по един хоптер и да се върнат пак у дома, пак у дома, ех че весела игра! С четири хубави миксера, с които да разбиват яйцата. Не може да се

направи омлет, без да се разбият яйцата. Дейвидсън се изсмя на глас, къщичката му беше потънала в мрак. Все още не беше споделил плана си с никой, защото дори самата мисъл за него му доставяше удоволствие.

След още две седмици вече бяха приключили с всички обиталища на хората в значителен радиус, из който можеше да се върви пеш и сега гората беше приятна и чиста. Без паразити! И без кълбета пушек над дърветата. Нямаше вече кой да изскача от храстите и да се просва на земята със затворени очи в очакване да го смажеш. Никакви малки зелени човечета. Само масив от дървета и няколко обгорели дупки.

Нервите на момчетата вече едва издържаха. Време беше да осъществи отвличането на хоптерите. Една вечер той сподели плана си с Ааби, Темба и Пост.

Известно време и тримата мълчаха, после Ааби попита:

— Ами гориво, капитане?

— Имаме достатъчно гориво.

— Но не за четири хоптера. И една седмица няма да изкараме.

— Искаш да кажеш, че и за този имаме запаси само за един месец?

Ааби кимна.

— Значи май ще трябва да си вземем и малко гориво.

— Как?

— Размърдайте си малко мозъците!

И тримата седяха като пълни глупаци. Това го ядоса много. Очакваха всичко от него. Той беше естественият водач, но обичаше хора, които могат да мислят и самостоятелно.

— Ти ще решиш как да стане това, Ааби. Това е по твоята част — каза той и излезе да пуши, отвратен от начина по който всички се държаха с него, като че бяха започнали да откачат. Просто не можеха да преценяват трезво фактите.

Запасите им от марихуана свършваха, а той не беше пушил от няколко дни. Това не му се отразяваше сериозно. Нощта беше тъмна, облачна, влажна, топла, миришеше на пролет.

Край него мина Нгенене. Походката му наподобяваше плавните движения на кънкьор върху лед или почти на робот, придвижван по кабел. Направи много плавен пирует и се втренчи в Дейвидсън, който

стоеше на верандата пред къщичката в полумрака очертан от вратата. Той работеше с моторен трион, беше огромен мъж.

— Източникът на моята енергия е свързан с Великия генератор и аз не мога да се самоизключа — каза той съвсем спокойно, като продължаваше да се взира в Дейвидсън.

— Иди си в бараката и се наспи! — кресна Дейвидсън с нетърпящ възражение тон и след момент само Нгенене продължи да се плъзга грациозно нататък, потънал в размисъл.

Прекалено много от хората му бяха започнали да взимат все повече и повече хапчета. Имаше много, но те бяха предназначени за дървосекачите по време на тяхната неделна почивка, а не за войници от една малка застава сред този враждебен свят. Нямаха никакво време за емоционална възбуда, за сънища. Трябваше да заключи целия запас. След това някои от момчетата можеха да останат с разбити нерви. Не може да се направи омлет, без да се разбият яйцата.

Може пък да ги върне в Централ, като ги размени срещу малко гориво. Дават ми два-три резервоара гориво, а аз ви давам две-три топли тела, верни войници, добри дървосекачи, ваш тип момчета, поразминали се малко в представите си за страната на сънищата...

Той се ухили и тъкмо щеше да влезе вътре, за да опита този номер с Темба и другите, когато часовият, кацнал върху огромната купчина групи в центъра, се разкрещя.

— Идват! — дереше се той като хлапе, което си играе на „Чернокожи и родезийци“.

Разкрещя се и друг откъм западния край на ограждението. Чу се изстрел...

И те се появиха. Божичко, те наистина се появиха! Беше невероятно. Бяха хиляди, буквално хиляди. Никакви звуци не се чуваха, въобще никакъв шум, докато не се разкрещя часовият. И след това изстрелът. А после — експлозия. Една от мините избухна. И още една. Една след друга. Стотици, стотици факли запламтяха, огънят се предаваше от една на друга и те полетяха високо, като ракети в мрака, а стените на ограждението оживяха, покриха се с хори, които напиряха, прехвърляха се от другата страна, бутаха се, настъпваха, хиляди... Бяха като армия плъхове, каквато Дейвидсън бе виждал веднъж, когато беше малък, при последния глад по улиците на Кливланд, щата Охайо, където бе израсъл. Нещо бе подгонило

плъховете от техните дупки и те излизаха посред бял ден, плъзваха по стените, едно живо одеало от кожа и очи, от малки лапички и зъби, и той се бе разкрещял, викаше майка си и бягаше като луд. Или това беше само един сън, присънил му се, когато е бил малък?

Важното е да запази спокойствие. Хоптерът се намираше в кошарата на хората. От тази страна беше все още тъмно и той стигна до него много бързо. Портата беше заключена, винаги я държеше така в случай, че някоя от старите сестрички пожелае да отлети до Татко Куку някоя тъмна нощ. Стори му се, че мина цяла вечност докато извади ключа, улучи ключалката и го завърти надясно, но важното беше да запази спокойствие, а след това му трябваше дълго време, за да спринтира до хоптера и да го отключи. Пост и Ааби вече бяха при него. Най-сетне се чу гръмкият грохот на роторите, яйцата се разбиваха, и погълна всички други странни шумове — пискливите гласчета, които викаха, кряскаха и пееха. Вдигнаха се и адът пропадна дълбоко под тях — кошара пълна с плъхове, обхваната от лапите на пожара.

— Трезв разсъдък се иска, за да се оцени начаса аварийната ситуация — каза Дейвидсън. — Вие момчета, мислихте бързо и действахте бързо. Чудесно! Къде е Темба?

— Прободоха го с копие в корема — отговори му Пост.

Ааби, пилотът, изглежда искаше да управлява хоптера и Дейвид му отстъпи кормилото. Настани се на една от задните седалки, облегна се и се опита да отпусне мускулите си. Под тях се носеше гората — черна пелена под черното небе.

— Каква е посоката, Ааби?

— Към Централ.

— Не, не искам да отиваме в Централ.

— А къде искаме да отидем? — захихика по женски Ааби. — В Ню Йорк? В Пекин?

— Задръж на височина, Ааби, и направи обиколка над лагера в големи кръгове, да не ни чуят.

— Капитане, от лагера Ява вече не е останало нищо — каза Пост, бригадирът на дървосекачите, едър, спокоен човек.

— Щом хората приключат с изгарянето на лагера, ние ще се върнем и ще горим хори. Сигурно са се събрали четири хиляди на едно място. Отзад в хоптера има шест огнемета. Ще им дадем още около

двайсет минути. Ще започнем с бомбите с огнено желе, а след това ще довършваме с огнеметите онези, които бягат.

— Боже мой — възпротиви се Ааби, — та някои от момчетата ми може да са там. Може да са взети в плен — ние не знаем това. Няма да се върна, за да изгарям може би и човешки същества.

Той не беше променил посоката на хоптера. Дей-видсън залепи дулото на револвера си в тила на Ааби и рече:

— Да, ще се върнем. Затова се стегни и не ми създавай повече главоболия.

— В резервоара има достатъчно гориво, за да стигнем до Централ, капитане — каза пилотът. Опитваше се да дръпне главата си от дулото на револвера, като че беше някаква досадна муха. — Но това е всичко, цялото гориво, с което разполагаме.

— В такъв случай ще го използваме за колкото се може по-дълъг пробег. Обръщай, Ааби!

— Мисля, че е по-добре да продължим към Централ, капитане. — Думите на Пост звучаха стабилно и това сдружаване срещу него толкова вбеси Дейвидсън, че той бързо обърна револвера в ръката си и с почти змийска ловкост удари Пост над ухото с дръжката му. Дървосекачът клюмна напред, превит на две като коледна картичка, и остана неподвижен на първата седалка с глава между коленете и ръце увиснали до пода.

— Обръщай, Ааби — изплющяха като камшик думите на Дейвидсън.

Хоптерът направи широк кръг.

— По дяволите, къде изчезна лагерът? Никога не съм карал този хоптер нощно време без сигнал от земята — каза Ааби приглушено, като че страдеше от настинка.

— Обърни на изток и потърси пожара! — в гласа на Дейвидсън се почувстваха ледени нотки.

Не можаха да покажат истинска издръжливост. Дори на Темба не му достигаха сили. Никой от тях не го подкрепи, когато положението стана наистина напечено. Рано или късно всички се съюзяваха срещу него, просто защото не можеха да приемат нещата така, както ги приемаше той. Слабите заговорничат срещу силните, а силният човек остава винаги сам и сам се грижи за себе си. Така беше устроен светът, това е.

Къде беше изчезнал лагерът?

Горящите сгради трябваше да се виждат от няколко километра в абсолютния мрак, независимо от дъжда. Нищо не се показваше. Сиво-черно небе, черна земя. Сигурно пожарът е бил угасен. Нарочно. Или хората бяха отблъснали нападението на хората? След като той е избягал? Мисълта мина през главата му като струя ледена вода. Не, в никакъв случай, невъзможно, петдесет души срещу хиляди. Но, Боже мили, трябваше доста голям брой парчета от хори да са разхвърляни из минното поле. Лошото беше, че прииждаха толкова нагъсто — нищо не би могло да ги спре. Той можеше да предвиди това. Откъде се бяха появили? В продължение на толкова дни наоколо в гората нямаше никакви хори. Просто трябва отнякъде да се бяха излели, от всички посоки. Бяха се промъквали из гората, излизали са от дупките си като плъхове. Нямаше начин да бъдат спрени хилядите и хилядите като тях.

Къде, по дяволите, беше този лагер? Ааби го мамеше. Имитираше правилния курс.

— Намери лагера, Ааби! — гласът му беше почти нежен.

— За Бога, опитвам се — отвърна момчето.

Пост въобще не помръдваше, свит на седалката до пилота.

— Не може просто да е изчезнал, нали, Ааби. Имаш седем минути, за да го намериш.

— Намери си го сам — кресна му враждебно Ааби.

— Чак когато се вразумите с Пост, моето момче. Свали по-ниско!

— Това прилича на реката — каза след известно време Ааби.

Наистина беше реката и една голяма просека, но къде беше лагерът Ява? Не се появи и когато прелетяха над северната част на просеката.

— Това трябва да е, няма друга такава голяма просека по тези места — каза Ааби, като обърна отново над дърветата.

Фаровете за приземяване светеха силно, но извън тунелите, които прорязваха, не се виждаше нищо. По-добре е да ги изключат. Дейвидсън се протегна над рамото на пилота и изключи светлините. Гъстият лепкав мрак се притисна като черна кърпа върху очите им.

— За Бога? — разкрещя се Ааби и отново запали светлините, направи завои вляво и нагоре, но не беше достатъчно бърз. Дърветата се протегнаха в среднощния мрак и хванаха машината. Перките изскърцаха и вдигнаха циклон от листа и клони, прорязан от двата

лъча светлина, но стъблата на дърветата бяха стари и стабилни. Малката крилата машина се гмурна надолу, плъзна се, като че да се освободи и потъна силно наклонена сред дърветата. Светлините угаснаха. Шумът утихна.

— Не се чувствам много добре — каза Дейвидсън.

И го повтори. След това престана да го повтаря, защото нямаше кой да го чуе. После осъзна, че въобще не го е казвал. Чувстваше се разнебитен, сигурно си беше ударил главата. Ааби го нямаше. Къде беше? Това бе хоптерът, обърнат надолу, но той продължаваше да си е на мястото. В тъмнината все едно, че беше сляп. Опипа наоколо и откри Пост — неподвижен, все още превит на две, заклещен между предната седалка и контролното табло. Хоптерът потреперваше при всяко движение на Дейвидсън и накрая той разбра — не се намира на земята, а е заклещен между дърветата, увиснал като хвърчило.

Главата му малко се проясни и той изпитваше все по-голямо желание да излезе от тъмната наклонена кабина. Провря се на пилотската седалка, измъкна краката си, увисна на ръце, но не почувства под себе си никаква опора, само клони, които го драскаха. Накрая се пусна, без да знае колко ще лети преди да падне, но трябваше да се махне от тази кабина. Оказаха се само един-два метра. Удари си главата, но се чувстваше по-добре, стъпил върху двата си крака.

Само да не беше толкова тъмно, да не беше този непрогледен мрак. В колана си имаше затъкнат фенер, винаги го носеше нощем в лагера. Но сега го нямаше. Сигурно е изпаднал някъде. По-добре да се върне в хоптера да го намери. Може би Ааби го е взел. Ааби нарочно бе ударил хоптера, беше взел фенера на Дейвидсън и беше избягал. Гадното копеленце! И той беше като всички останали.

Въздухът наоколо беше черен и пропит от влага. Просто не знаеше къде да стъпи, под краката му имаше огромна плетеница от корени и храсти. Около него се чуваха какви ли не шумове — капеше вода, шумоляха листа, дребни звуци, мънички неща писукаха в мрака. По-добре да се качи обратно в хоптера да си вземе фенера. Но той не виждаше как ще се качи там — ръбът на вратата беше прекалено високо, за да го достигне.

Появи се светлинка, слаб отблясък някъде далеч между дърветата. Ааби беше взел фенера му и бе тръгнал на разузнаване, да

се ориентира, умно момче.

— Ааби! — опита се да извика с пронизителен шепот.

Стъпи върху нещо странно, докато се опитваше да открие отново светлината между дърветата. Срита го с ботушите си, след това се наведе да го опипа внимателно, защото не беше разумно да опипваш неща, които не виждаш. Напипа нещо много влажно, гладко, като умрял плъх. Дръпна бързо ръката си и опипа на друго място. То се казва обувка — разпозна я по преплетените връзки. Сигурно точно под краката му лежеше Ааби. Бил е изхвърлен от хоптера при падането. Ами, заслужил си го е с неговите предателски номера, към Централ ще ми бяга!

На Дейвидсън не се хареса чувството, което изпита при опипване на невидимите дрехи и на косата му. Той се изправи. Отново се появи светлинката, някъде между стволите на дърветата — близки и далечни. Далечен пламък, който се движеше. Дейвидсън посегна към кобура си. Револверът му го нямаше.

Нали беше в ръката му, в случай че Пост и Ааби му посегнеха? Не беше в ръката му. Сигурно е горе в хоптера, при фенера.

Постоя приклепнал, неподвижен, след това скочи и побягна. Не виждаше къде се движи, блъскаше се в стволите на дърветата, отскачаше от един на друг и се препъваше в корените. Падна и се изпружи в цялата си дължина, премазвайки някакви храсти. Вдигна се на ръце и крака и се опита да се скрие. Голи, мокри клони дращеха лицето му. Навря се още по-дълбоко в храстите. Не възприемаше нищо друго, освен тежката миризма на прогнило и прораствало, мъртви листа, гнилоч, нови фиданки, двулистници, цветя, миризмите на нощта, на пролетта, на дъжда.

Светлината го огря напълно. Той видя хората.

Спомни си какво правят, когато нямат изход и какво беше казал Любоф за това. Обърна се по гръб и остана да лежи с отметната назад глава и затвори очи. Сърцето му подскачаше в гърдите. Нищо не се случи. Трудно му беше да отвори очи, но най-сетне успя. Те просто стояха около него. Много. Десет или двайсет души. Носеха копия, с тях ходеха на лов. Малки, почти играчки, но железните им върхове бяха остри, можеха лесно да го пронижат. Той затвори очи и остана неподвижен.

И нищо не се случи.

Сърцето му се поуспокои. Изглежда можеше да мисли по-добре. Нещо в него се надигна, нещо почти като смях. За Бога, те не можеха да му направят нищо! Ако собствените му хора го бяха предали и човешката мисъл не можеше да направи повече нищо за него, той използва собствения им трик срещу тях самите. Престори се на мъртъв и въздейства върху инстинктивния им рефлекс, който им пречеше да убият когото и да било след като е заел тази поза. Те просто стояха около него и си шушукаха. Не можеха да му направят нищо. Като че той беше бог.

— Дейвидсън!

Трябваше отново да отвори очи. Насмоленият факел, който носеше един от хората, все още гореше, по-слабо, а зад бледия пламък гората вече беше мътно-сива, а не гарваново черна. Как беше станало това? Бяха минали само пет или десет минути. Все още се виждаше трудно, но нощта вече си отиваше. Можеше да различава листа и клони. Можеше да различи и лицето, което се беше надвесило над него. Нямаше никакъв цвят в този безцветен здрач на утрото. Обезобразените черти приличаха на човешко лице. Очите бяха като тъмни дупки.

— Оставете ме да стана! — каза внезапно и гръмогласно Дейвидсън, гласът му беше прегракнал.

Той трепереше от студ, бе лежал дълго на влажната земя. Не можеше да продължи да лежи, докато Селвър го гледаше отгоре. Селвър не държеше нищо в ръцете си. Другите имаха копия и револвери. Откраднати от неговата оръжейна в лагера. Той се изправи на крака. Дрехите му лепяха леденостудени по цялото му тяло, по раменете му, по краката му и той не можеше да престане да трепери.

— Хайде, свършвайте — каза той — бързо-бързо!

Селвър само го погледна. Но сега трябваше да гледа нагоре, много нагоре, за да срещне погледа на Дейвидсън.

— Веднага ли искаш да те убия? — поинтересува се той.

Беше се научил да говори така от Любоф, разбира се. Дори гласът му бе същият — все едно говореше Любоф. Беше неестествено.

— И право на избор ли имам?

— Ами цяла нощ лежа по начин, който означава, че искаш да те оставим да живееш. А сега искаш да умреш ли?

Болката в главата и стомаха му, както и омразата му към този ужасен дребен изрод, който говореше като Любоф и от когото сега зависеше животът му, тази болка и тази омраза се свързаха и стомахът му като че се обърна, повдигна му се и той едва не повърна. Тресеше го от студа и гаденето. Опита се да си върне смелостта. Внезапно направи крачка напред и се изплю в лицето на Селвър. Настъпи кратка пауза, след което Селвър, с нещо като танцова стъпка, се изплю върху него. И се изсмя. И въобще не посегна да убие Дейвидсън.

Дейвидсън избърса студената слюнка от устните си.

— Виж какво, капитан Дейвидсън — изрече хорът с онзи негов тъничък гласец, от който на Дейвидсън му се завиваше свят и му се повдигаше. — Ние двамата сме богове, и ти, и аз. Ти си един обезумял бог, а пък аз не съм сигурен нормален ли съм или не. Но ние сме богове. Никога вече в гората няма да има среща като тази между нас. Ние си носим такива подаръци, каквито си даряват боговете. Ти ми даде един дар — избиването на своите, убийството, а сега, доколкото мога, аз ти давам дар от моите хора, а той е неубиването. Смятам, че и на двамата ще ни бъде тежък този товар, въпреки това ти трябва да го носиш сам. Твоите хора в Ешсен ми казват, че ако те заведе там, те трябва да те съдят и да те убият. Такъв бил законът им. И така, в желанието си да ти дам живота, аз не мога да те върна с другите пленници в Ешсен. Не мога и да те оставя да се скиташ из гората, защото ти причиняваш много зло, затова ще постъпим с теб както постъпваме с някой от нашите, когато полудее. Ще те отведем на Рендлеп, където вече никой не живее, и ще те оставим там.

Дейвидсън гледаше втренчено хорът и не можеше да отмести погледа си от него. Като че го хипнотизираше по някакъв начин. Не можеше да понася това. Никога никой не е имал власт над него. Никой не можеше да му причини болка.

— Трябваше да ти счупя врата, още когато ме нападна за първи път — каза той. Гласът му прозвуча дрезгаво и тежко.

— Може би така щеше да е най-добре — отвърна Селвър, — но Любоф ти попречи, както сега пречи на мен да те убия. Повече убийства няма да има, както и сечене на дървета. На Рендлеп няма дървета за сечене. Това е мястото, което наричате остров Смит. Вашите хора не са оставили там нито едно дърво, така че няма да можеш да си построиш лодка и да отплаваш с нея. Там вече не расте почти нищо,

така че трябва да ти носим храна и дърва за горене. Няма какво да се убива на Рендлеп, няма дървета, няма хора. Имаше дървета и хора, но сега там е останал само сънят за тях. Струва ми се, че да живееш там, ще бъде най-подходящо, защото ти трябва да живееш. Там можеш да се научиш да сънуваш, но по-вероятно е да следваш своята лудост, поне до естествения ѝ край.

— Убий ме сега и престани с това гадно злорадство!

— Да те убия? — учуди се Селвър и погледна към Дейвидсън, а очите му блесяха — много ясни и ужасяващи в здрача на гората. — Аз не мога да те убия, Дейвидсън. Ти си бог и сам трябва да направиш това.

Той се обърна и си тръгна. Вървеше бързо и леко и след няколко крачки просто изчезна между сивите стволове на дърветата.

Върху врата на Дейвидсън се уви примка и леко стегна гърлото му. Малки копия приближиха остриетата си към гърба и хълбоците му. Дори не се опитаха да му причинят болка. Той нямаше да избяга, нямаше и да направи опит. Те нямаше да посмеят да го убият. Остриетата на копията бяха полирани, оформени като листа, остри като бръснач. Придърпваха лекичко примката около врата му. Той безропотно вървеше, накъдето го водеха.

ГЛАВА ОСМА

Селвър не беше виждал Любоф дълго време. Онзи сън бе дошъл с него в Ришуел. Той беше с него, когато говори за последен път с Дейвидсън. След това си отиде и може би сега спеше в гроба на Любоф в Ешсен, защото никога не пожела да се върне при Селвър в града Бротър, където живееше сега.

Но когато Големият кораб се върна и той отиде до Ешсен, Любоф го посрещна там. Беше мълчалив и помръкнал, много тъжен, така че старата угнетителна мъка отново се пробуди в Селвър.

Любоф остана с него — една сянка в ума му, дори когато той посрещаше юмените от кораба. Те бяха хора на властта, бяха много различни от всички юмени, които познаваше, освен неговия приятел. Но те бяха много по-силни от Любоф.

Неговата юменска реч беше потънала в ръжда и в началото ги оставяше те да говорят повече. След като доби по-ясна представа що за хора са, той изнесе тежката кутия, която бе пренесъл от Бротър.

— Вътре са произведенията на Любоф — каза той като с мъка търсеше думите. — Той знаеше за нас повече от другите. Той научи моя език и Езика на мъжете. Всичко това е описано тук. Той разбираше донякъде как живеем и сънуваме. Другите не го разбират. Аз ви давам неговите произведения, ако ще ги занесете на мястото, където той пожела.

Високият белокож мъж Лепенън изглеждаше щастлив и благодари на Селвър като му каза, че тези книжа наистина ще бъдат занесени там, където Любоф бе пожелал и ще бъдат оценени по достойнство. Селвър остана доволен от този отговор. Но му беше болезнено да произнася на глас името на приятеля си. Защото лицето на Любоф все още беше мъчително тъжно, когато той се обърна към него в ума си.

Той се отдръпна малко от юмените и остана да ги наблюдава. Донг, Гози и други от Ешсен бяха тук, заедно с петимата от кораба. Новите изглеждаха чисти и лъскави като току-що изковано желязо.

Старите бяха оставили лицата си да обраснат с косми, така че сега малко приличаха на огромни, покрити с черна козина атшияни. Те все още носеха дрехи, но дрехите им бяха стари и съвсем не чисти. Не бяха слаби, с изключение на Стареца, който така и не оздравя след като се разболя в Нощта на Ешсен. Но всички те имаха вид на мъже, които са се изгубили или са полудели.

Тази среща се състоя в края на гората, в онази зона, която по едно негласно споразумение, нито горските хора, нито юмените бяха застроили или използвали за лагериране през изминалите години. Селвър и придружителите му се настаниха в сянката на един голям ясен, който стоеше малко по-встрани от последните дървета на гората. Плодовете му бяха малки, зелени снопчета, обсипали клончетата, листата му бяха дълги, меки, с формата на устни, летнозелени. Светлината под голямото дърво беше мека, прокъсана от сенки.

Юмените се съветваха, пристигаха и си отиваха и най-сетне един от тях дойде при ясена. Това беше якият човек от кораба, Командирът. Той клекна близо до Селвър, без да поиска разрешение, но и без явно намерение да се държи грубо, и каза:

— Може ли да поговорим?

— Разбира се.

— Ти знаеш, че ще вземем всички земяни с нас. Докарали сме втори кораб, за да ги отведем. Вашият свят няма да бъде използван вече като колония.

— Това беше съобщението, което чух в Бротър, когато пристигнахте преди три дни.

— Искан да съм сигурен, че ще разбереш, че това е постоянно решение. Ние няма да се върнем. Вашият свят е поставен под забрана на Общността. За нашите условия това означава следното: аз мога да ви обеща, че вече никой няма да идва тук, за да сече дърветата или да взима земите ви, докато съществува тази Общност.

— Никой от вас никога няма да се връща. — каза Селвър, без да поясни потвърждение ли е това или въпрос.

— Поне за пет поколения. Никой. След това, може би, няколко души — десет до двайсет, не повече от двайсет, може да дойдат, за да говорят с вашите хора, да изучават вашия свят, както правеха това някои от хората тук.

— Учените, спецове — каза Селвър и се умисли. — Вие решавате нещата отведнъж, вашите хора. — отново без да поясни изявление ли прави, или задава въпрос.

— Какво искаш да кажеш? — попита предпазливо командирът.

— Ами, казвате, че никой от вас няма да сече дърветата на Атши и всички спират да го правят. А при това живеете на много места. Например, ако предводителката на Карач издаде някаква заповед, на нея няма да се подчиняват хората от съседното село, а в никакъв случай всички хора в целия свят, по едно и също време.

— Така е, защото вие нямате едно единно правителство, но ние го имаме сега и аз те уверявам, че неговите заповеди се изпълняват от всички и веднага. Но всъщност, струва ми се — поне по историите, които ми бяха разказани от колонистите тук, че ти се издал една заповед, Селвър, и на нея са се подчинили всички, на всички острови тук и веднага. Как успя да постигнеш това?

— По онова време аз бях бог. — каза без каквото и да е вълнение Селвър.

След като командирът си отиде, дойде високият бял мъж и попита дали може да седне в сянката на дървото. Той беше внимателен и наистина много умен. Селвър изпитваше някакво неудобство в негово присъствие. Също като Любоф, този човек можеше да бъде нежен, можеше да разбира и самият той да остава абсолютно неразбран. Защото и най-милият от тях беше някак далечен, недосегаем, също като най-жестокият. Ето защо присъствието на Любоф в ума му продължаваше да е болезнено, докато сънищата, в които виждаше и докосваше мъртвата си жена Тийле, бяха безценни, изпълнени със спокойствие.

— Когато бях тук преди — каза Лепенън, — аз се срещах с този човек — Радж Любоф. Нямах голяма възможност да разговарям с него, но си спомням какво каза. Имах време да прочета някои от неговите проучвания за твоя народ. Неговите произведения, както казваш ти. До голяма степен благодарение на тези произведения сега Атши е освободен от Земната колония. На тази свобода, предполагам, е посветил живота си Любоф. Ти, като негов приятел, ще разбереш, че дори смъртта не му попречи да достигне своята цел, да довърши своето пътуване.

Селвър продължи да седи без да промълви нито дума. Неспокоеството в съзнанието му се превърна в страх. Този човек говореше като велик съновидец. Той въобще не му отговори.

— Дали ще ми кажеш едно нещо, Селвър, ако въпросът ми, разбира се, не те обижда. След това няма да питам нищо друго... Имало е избиване в лагера Смит, след това на това място — Ешсен, и накрая в лагера на Ню Ява, където Дейвидсън е водил група бунтовници. Това е било всичко, оттогава не е имало нищо такова... Истина ли е? Не е ли имало повече убийства?

— Аз не съм убил Дейвидсън...

— Това не е от значение — каза Лепенън, без да схване значението на думите му. Селвър искаше да каже, че Дейвидсън не е мъртъв, а Лепенън си помисли, че Дейвидсън е бил убит от някой друг. Успокоен, че и юменът може да сгреша, Селвър не го поправи.

— Значи не е имало повече убийства, така ли?!

— Нито едно. Те ще ви кажат — отвърна Селвър и кимна към полковника и Гози.

— Имам предвид — между вашите хора. Атшияни да са убивали атшияни?

Селвър мълчеше. Вдигна поглед към Лепенън, към странното лице, бяло като маската на Ясеновия дух, което се промени, когато очите им се срещнаха.

— Понякога пристига някой бог — каза Селвър. — Той носи със себе си нов начин, по който се вършат нещата, или нещо ново, което може да се прави. Нов начин, по който да се пее. Или нов вид смърт. Той ни донася това през моста между съновремието и световремието. И след като направи това, то вече е направено. Не могат да се правят неща, които съществуват в света и да се изпращат отново в съня, да се задържат вътре в съня чрез прегради и преструвки. Това е ненормалност. Което е, то е! Няма никакъв смисъл да се преструваме сега, че не знаем как да се избиваме един друг.

Лепенън положи дългата си ръка върху ръката на Селвър толкова бързо и нежно, че Селвър прие докосването сякаш това не бе ръка на чуждоземец. Ясенът хвърляше върху тях жълтозлатистите сенки на листата си.

— Не трябва да се преструвате, че имате причина да се избивате един друг. Убийството няма никакъв смисъл — рече Лепенън. Лицето

му бе загрижено и тъжно като лицето на Любоф. — Ние ще си отидем. След два дни вече няма да ни има. Всички нас. Завинаги. Тогава дъбравите на Атши ще останат, каквито са били преди.

Любоф излезе от сянката в ума на Селвър и заяви:

— Аз ще бъда тук.

— Любоф ще бъде тук — каза Селвър. — И Дейвидсън ще бъде тук. И двамата. Може би след като аз умра, хората ще станат отново каквито са били преди да се родя и преди да бяхте пристигнали. Но аз не съм уверен в това.

КРАЙ

Източник: <http://sfbg.us>

Романът „Светът се нарича дъбрава“ (The Word for World is Forest) се основава на едноименна повест, написана през 1972 г. През 1973 г. тя е удостоена с награда „Хюго“ за най-добра повест. Бел. Борислав.

Издание:

СВЕТЪТ СЕ НАРИЧА ДЪБРАВА. 1992. Изд. ВЛ, София. Биб. Най-хубавото от... Роман. Превод: от англ. Харалампи АНИЧКИН [The Word for World is Forest / Ursula LE GUIN]. Печат: Абагар, Велико Търново. Формат: 20 см. Тираж: 15 000 бр. Страници: 160. Цена: 15.00 лв.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.